

PROGRAMMA BEGROTING

2017

en

MEERJARENRAMING

2018 – 2020

Voorwoord

Een van de hoogtepunten in onze lokale democratie is de behandeling van de begroting. De discussie gaat over meer dan alleen geld! Waar de discussie vooral over gaat is de vraag op welke manier je het beste de maatschappelijke doelen kunt bereiken die eerder door de gemeenteraad zijn vastgesteld en die voor een belangrijk deel zijn ontleend aan het collegeprogramma. Het “plussen en minnen” speelt dan een ondergeschikte rol. Immers, geld is niet meer dan een middel om doelen te bereiken.

Natuurlijk is het belangrijk te weten hoeveel geld beschikbaar is, maar de discussie zal vooral moeten gaan over de verdeling van het geld over de verschillende onderwerpen. En dat is vooral een politiek verhaal. In het raadsdebat heeft elke fractie de kans om zich duidelijk en herkenbaar te profileren. Tegelijkertijd is het debat ook een demonstratie van de kunst van het polderen, want om resultaat te bereiken is samenwerking tussen fracties noodzakelijk.

Behalve het politieke verhaal is de begroting ook het verhaal over het verdelen van onze overvloed, ook al praten we liever in termen van ‘het verdelen van de schaarse middelen’. Het woord ‘bezuinigen’ is sedert de crisis ook buitengewoon populair in overheidsland.

In de praktijk betekent het dat met minder financiële middelen meer moet worden gedaan, want de maatschappelijke opgaven zijn niet minder geworden. Op zich is daar niets mis mee.

Overvloed maakt lui en schaarste nodigt uit om creatief en innovatief te zijn en nieuwe partners te zoeken. Meer dan ooit is het daarom noodzakelijk om samen met bedrijven, maatschappelijke partners en inwoners de schouders eronder te zetten om noodzakelijke voorzieningen in stand te houden en te beheren.

Albrandswaard, 6 september 2016.

Burgemeester en wethouders van Albrandswaard,

Hans Cats
gemeentesecretaris

drs. Hans-Christoph Wagner
burgemeester

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE.....	5
1 ALGEMEEN	7
2 BEGROTING IN ÉÉN OOGOPSLAG.....	16
3 PROGRAMMAPLAN	20
PROGRAMMA 1 – OPENBARE ORDE & VEILIGHEID & ALGEMEEN BESTUUR.....	21
1.1 OPENBARE ORDE & VEILIGHEID.....	21
1.2 ALGEMEEN BESTUUR.....	23
PROGRAMMA 2 – RUIMTELIJKE ORDENING, WONEN & ECONOMIE.....	25
2.1 RUIMTELIJKE ORDENING	25
2.2 WONEN.....	27
2.3 ECONOMIE	27
PROGRAMMA 3 – BUITENRUIMTE.....	30
3.1 BUITENRUIMTE.....	31
3.2 KUNST & CULTUUR.....	33
3.3 MAATSCHAPPELIJK VASTGOED	33
PROGRAMMA 4 – FINANCIËN	35
4.1 FINANCIËN.....	35
PROGRAMMA 5 – EDUCATIE	38
5.1 EDUCATIE	38
PROGRAMMA 6 – SPORT	40
6.1 SPORT	40
PROGRAMMA 7 – SOCIAAL DOMEIN.....	42
7.1 MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING	43
7.2 KWETSBARE GROEPEN	43
7.3 PARTICIPATIEWET	44
7.4 JEUGDZORG	44
7.5 ZORG & WELZIJN.....	45
7.6 WIJKTEAMS.....	45
4 PARAGRAFEN.....	47
PARAGRAAF 1 – LOKALE HEFFINGEN.....	48
PARAGRAAF 2 – WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING	56
PARAGRAAF 3 – FINANCIERING.....	65
PARAGRAAF 4 – ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN	73
PARAGRAAF 5 – BEDRIJFSVOERING	79
PARAGRAAF 6 – VERBONDEN PARTIJEN	82
PARAGRAAF 7 – GRONDBELEID	93

5 FINANCIËLE BEGROTING	95
FINANCIËLE SAMENVATTING	96
INCIDENTELE BATEN EN LASTEN	97
OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN	100
BIJLAGEN	116
BIJLAGE I – INVESTERINGEN MET ECONOMISCH EN MAATSCHAPPELIJK NUT	117
BIJLAGE II – STAAT VAN LANGLOPENDE GELDLENINGEN	118
BIJLAGE III – RESERVES EN VOORZIENINGEN	119
BIJLAGE IV – SUBSIDIEPLAFOND 2017	121
BIJLAGE V – TAAKVELDEN	122

1

ALGEMEEN

Inleiding

Een zelfstandig Albrandswaard vraagt om bestuur dat keuzes durft te maken met breed draagvlak. Voor ons staat deze bestuursperiode in het teken van een goede relatie tussen samenleving en gemeentebestuur. Levendige maatschappelijke debatten leren ons dat er veel kennis in de samenleving aanwezig is waarmee wij ons voordeel kunnen doen. Ze leren ons ook dat het voor de kwaliteit van onze democratische samenleving van grote betekenis blijft dat de raad het algemeen belang bewaakt én de positie van hen die minder mondig zijn.

Voor de korte termijn staan we voor expliciete uitdagingen op gebied van (sociale) woningbouw, huisvesting van vergunninghouders, sport en ons groene buitengebied. We gaan innovatief om met vraagstukken op gebied van zorg, participatie, welzijn en leefomgeving. Illustratief voor dit laatste is de benadering bij het onderhoud van de openbare ruimte waarbij “zo doen we het al jaren” consequent plaats maakt voor “hoe kunnen we het slimmer, beter en kostenbewuster doen”.

Bij elk vraagstuk geldt een solide en robuust financieel beleid, en bewustwording van de effecten op energiebehoefte, milieu en duurzaamheid. Zorgvuldig keuzes maken samen met belanghebbenden en bij de uitvoering gebruik maken van de kennis en kunde van de betrokken partijen leidt in het algemeen tot draagvlakverbreding, zo is onze ervaring. Daarnaast biedt het in sommige situaties aanknopingspunten voor besparing van kosten en mogelijkheden om te komen tot verlaging van lastendruk.

Wij zijn er trots op vanuit deze inzet u de ontwerp-Programmabegroting 2017 voor te leggen.

Wonen

2017 wordt een belangrijk jaar voor wonen in Albrandswaard. Voorop staat dat we een gemeente willen blijven waarin het prettig wonen is. Op basis van een kersverse woonvisie maken we nieuwe prestatieafspraken met de woningcorporaties. Ook maken we een aanvang met het realiseren van 200 tot 250 nieuwe sociale huurwoningen, die doorstroming op gang zullen helpen waardoor meer van onze inwoners in een huis kunnen wonen dat passend en naar hun zin is. En we werken de achterstand weg die we hebben in het huisvesten van de door het Rijk opgelegde taakstelling ten aanzien van het huisvesten van vluchtelingen met een verblijfsvergunning.

Ruimtelijke plannen

In 2017 zullen enkele ingrijpende ruimtelijk plannen in uitvoering gaan waarvoor in 2016 de basis gelegd. Zo zal in Rhoon gestart worden met de realisatie van de projecten “locatie Palsgraaf “ en “de Hooge Heerlijkheid”. In Poortugaal zal gestart worden met de realisatie van project “Emmastraat”. Met de uitvoering van deze projecten wordt een verdere impuls gegeven aan de kwaliteit van onze dorpen.

Huishoudelijk afval

Nu de NV BAR goed op stoom is, wordt het mogelijk gefundeerde beslissingen te nemen over de toekomstige afvalstoffenheffing en de hoogte van de benodigde voorziening.

In 2019 besteden wij de afvalverwerking voor onze gemeente opnieuw aan. In dat jaar loopt het geldende contract af. Het resultaat van deze aanbesteding is van belang voor beslissingen over de heffing en voorziening.

In 2017 gaan wij werk maken van het verminderen van de hoeveelheid restafval die we met ons allen produceren. We gaan van meer dan 200 kilo in 2016 naar 100 kilo restafval per persoon in 2020. Hiervoor zullen steeds meer huishoudens steeds meer afval moeten scheiden. Zo krijgen we meer hergebruik, minder verbranding dus schonere lucht en houden we de afvalstoffenheffing ook in de toekomst laag.

Sport & Cultuur

Voorzieningen voor sport, ontmoeting en cultuur zijn voor onze inwoners belangrijk. Deze behoefte zien wij dagelijks terug in gesprekken met inwoners en verenigingen. De wensen die leven staan soms op gespannen voet met de financiële mogelijkheden van onze gemeente. Zo hebben we de bibliotheken moeten omvormen en zal bij ongewijzigd beleid ook het zwembad Albrandswaard in 2018 sluiten.

In 2017 wordt verder gewerkt aan het op orde krijgen van de accommodaties Sport. Zo start de renovatie van de gymzaal Poortugaal, worden de voorbereidingen getroffen voor de nieuwbouw gymzaal Rhoon en de renovatie sporthal Rhoon. Ook wordt er geïnvesteerd in duurzaamheidsmaatregelen voor deze locaties. In 2017 wordt een kunstgrasveld aangelegd op het sportpark de Omloop, zodat de trainingscapaciteit voor de verenigingen ook hier voldoende is. Daarnaast zal 2017 in teken staan van het werken aan een duurzaam toekomstperspectief voor dit complex met de huidige verenigingen.

De investeringen in sport en de ondersteuning aan sportverenigingen staan niet altijd in verhouding met de ondersteuning aan cultuurverenigingen. De gemeenteraad heeft het college opgeroepen dit verschil te verkleinen. Wij zien hiervoor kansen in het traject dat wordt gelopen met verenigingen in het kader van Albrandswaard in beweging. Een aantal gemotiveerde verenigingen dat kansen ziet in de methode “Maatschappelijk Verantwoord Verenigen” zet in 2017 stappen om een toekomstbestendige, maatschappelijk georiënteerde vereniging te worden.

Samenwerking in het buitengebied

Albrandswaard beschikt over een open, groene buitenruimte waarvan de omvang uniek is op IJsselmonde en misschien wel in de randstad. De manier waarop we zorgen voor onze groengebieden ondergaat in 2017 grote organisatorische veranderingen. Hierdoor zorgen we dat onze inwoners, maar ook mensen van buiten Albrandswaard, kunnen blijven genieten van onze historische polders, grienden en dijken.

We werken aan efficiënte, gedragen organisatievormen waarin betrokken partijen naar maat deelnemen. De Landschapstafel IJsselmonde, die een aantal voormalige overlegorganen vervangt, wordt in 2017 uitgebouwd tot een platform waar gemeenten, provincie en andere partijen strategische overleg kunnen voeren over nieuwe ontwikkelingen. De deelnemers van het Natuur- en Recreatieschap IJsselmonde bezinnen zich op toekomstige ambities en organisatievorm. Het Koepelschap Buitenstedelijk Groen wordt aan het eind van 2017 opgeheven. In het Buitenland van Rhoon vormen belanghebbenden een coöperatie die zal zorgen voor een invulling van het gebied die voor de gebruikers werkbaar is.

Sociaal Domein & Wijkteams

Het sociaal domein is constant in beweging. Ten behoeve van dit domein zijn 7 ontwikkelingen van belang, die de meerjarenbegroting de komende jaren kunnen beïnvloeden.

1. Ontwikkelingen eigen organisatie. We constateren dat het oorspronkelijke percentage van 3 à 5% van de integratie uitkering sociaal domein laag is ingeschat. Er wordt onderzocht of dit voldoende is om structureel goede kwaliteit te kunnen leveren. Wij zullen ons mede baseren op benchmark gegevens van Berenschot.
2. Het transformeren van behandelingen binnen de gespecialiseerde jeugdhulpaanbieders lijkt niet in gelijke tred te lopen met de opgelegde bezuinigingen van het Rijk. Binnen de GR jeugdhulp wordt dit door alle deelnemende gemeenten bekostigd middels de vlak-tax. We volgen heel kritisch of de ontwikkelingen geen risico vormen voor onze eigen begroting.
3. Doorontwikkeling wijkteams. Er wordt hard gewerkt aan het beter inhoud geven aan de functie van casusregisseur en het opbouwen van contacten met nieuwe zorgaanbieders. We gaan een verschuiving zien van 'zelf doen' naar uitbesteden in het wijkteam. Beide ontwikkelingen zullen tijdelijke frictiekosten geven, i.v.m. het afbouwen van subsidies.
4. We willen meer budgetverantwoordelijkheid leggen bij de wijkteams zelf. We hopen daardoor meer financieel 'in control' te zijn en professionals meer in hun kracht te zetten.
5. Formaliseren van een blijvend innovatie & preventiefonds. Dit is geen extra geld, maar komt uit de bestaande middelen bestemd voor het sociaal domein. Het zet een klein deel van het budget vast.
6. Als uitwerking van het in december 2015 vastgestelde minimabeleid is de verordening "Meedoen" vastgesteld. Naast de verhoging van de aanspraak hierop naar 120% van het wettelijk minimum inkomen, is hier ook het kind pakket in opgenomen. De verwachting is dat dit zal leiden tot hogere uitgaven in het minimabeleid in 2017.
7. In 2017 zal het creëren van plaatsen beschut werk meer aandacht krijgen. De mogelijkheid is dat hierdoor de uitgaven zullen stijgen.

Participatie

De grootte en complexiteit van opgaven is niet alleen een reden om samen te werken.

Wij zijn ervan overtuigd zijn dat inwoners, bedrijven en instellingen invloed moeten hebben op de omgeving waarin zij leven, werken en recreëren. Inwoners nemen steeds vaker het initiatief en zijn ook steeds vaker in staat om zaken zelf te regelen. Waar nodig helpen wij deze initiatieven op weg zonder deze over te nemen. Ook in 2017 zullen wij in co-creatie of co productie samen met burgers op terreinen als, veiligheid, buitenruimte en maatschappij ons beleid vormgeven.

Samenwerking

Voor Albrandswaard is samenwerking noodzakelijk omdat wij een deel van de opgaven waar wij voor staan niet alleen aankunnen. In dit verband noemen wij de transitie in de zorg en de complexe verandering die gepaard gaat met de invoering van de Omgevingswet. Vlak voor het zomerreces van 2016 heeft het college de raad geïnformeerd over de wijze waarop wij de bestuurlijke samenwerking met de gemeenten Barendrecht en Ridderkerk gaan uitbouwen.

Wij zien dat een blijvende inzet vanuit de organisatie en het gemeentebestuur nodig is om inwoners ook het vertrouwen te geven dat hun inzet wordt gewaardeerd. Waar wij kunnen zullen wij kritisch zijn in het opleggen van regels en administratieve lasten die veel vrijwilligersactiviteiten in de weg staan.

Maatschappelijk vastgoed

In 2017 leggen wij de gemeenteraad op basis van onze visie op maatschappelijk vastgoed een voorstel voor met betrekking tot het op afstand zetten van het beheer en de exploitatie van het maatschappelijk vastgoed. Ons voorstel betreft een keus tussen twee varianten namelijk een Besloten Venootschap of

Stichting. Belangrijk uitgangspunt is dat maatschappelijk vastgoed bijdraagt aan de beleidsdoeleinden op het gebied van participatie, sport, cultuur en educatie.

Dienstverlening

Onze inwoners verwachten dat zij steeds vaker tijd en plaats onafhankelijk hun zaken kunnen doen met de gemeente. Wij streven er dan ook naar om zoveel mogelijk producten digitaal te leveren en thuis te bezorgen. Zodra de landelijke wetgeving is aangepast in 2017 starten wij met het leveren van reisdocumenten aan huis.

Wij sluiten zoveel mogelijk aan bij de ontwikkelingen om ons heen. Naast persoonlijke contacten worden wij steeds actiever op social media. Voor inwoners, bedrijven en instellingen is dat een laagdrempelige manier om met de gemeente in contact te komen en wij weten daardoor steeds beter wat er speelt in de lokale gemeenschap. In 2017 is onze Facebookpagina operationeel.

Economisch beleid en ontwikkelingen

De Nederlandse economie is in 2016 weer terug op het niveau van voor de crisis. Onze economie laat de periode van herstel nu langzaam achter zich en maakt zich op voor een tijd van robuuste groei over alle sectoren, ondanks de tegenvallende wereldhandel in de eerste helft van 2016 en de groeiende onzekerheid van de gevolgen van de Brexit. Ondanks dat de werkloosheid daalt, ligt het absolute cijfer helaas nog hoger dan voor 2008. Vooral de langdurige werkloosheid (44%) kan het verdere herstel in de weg staan omdat het meer tijd vergt deze groep aan het werk te krijgen (risico: vaardigheden verouderen). Door het 5 miljard-Rijkspakket en de koopkrachtbesluitvorming voor 2016 verbetert de mediane koopkracht volgend jaar met 1,4%. Tevens trekt de woningmarkt, vooral in onze regio, weer stevig aan en groeien de investeringen. Door al deze ontwikkelingen is de verwachting dat dit ook positieve gevolgen zal gaan hebben voor onze gemeentefinanciën; dit is nog niet zo zeer zichtbaar voor het jaar 2017 maar wel op de langere termijn.

Economische bedrijvigheid is een belangrijk speerpunt in Albrandswaard. Wij zien dit altijd in relatie tot de regio. In het najaar van 2016 zijn wij gestart met het opstellen van economisch beleid. Met de raad hebben wij de aanpak besproken en in 2017 leveren wij de resultaten op.

Verandering in wetgeving opstellen begroting 2017 (Besluit Begroting en Verantwoording (BBV))

Met het doel de begroting en jaarstukken beter leesbaar en vergelijkbaar te maken, ook voor niet financieel specialisten en gemeenten onderling, heeft het ministerie van BZK met ondersteuning van provincies en de VNG een vernieuwing van het BBV voor- en vastgesteld welke dan ook zijn verwerkt in deze begroting.

Een aantal hiervan zijn:

- Beleidsindicatoren, met als doel meer kunnen sturen op effecten van beleid.
- Taakvelden, voor betere vergelijkbaarheid tussen gemeenten.
- Kengetallen, strategische blik => toekomstbestendigheid (sluitende begroting)
- Verbonden partijen, meer grip door meer inzichtelijkheid en informatie.
- Overhead, meer inzicht in beleidsvoornemens van bedrijfsvoering.

Hoofdlijnen financiële gevolgen voor Albrandswaard

Aan het opstellen van een nieuwe financiële programmabegroting gaat een aantal stappen vooraf. Eén belangrijke stap is de bepaling van de beleidsmatige en rekenkundige kaders. Dat is gebeurd bij de behandeling van de Kaderbrief 2016-2017. Vervolgens hebben wij in de zomermaanden op basis van deze kaders de begroting opgesteld.

Voor de herkenbaarheid van het proces presenteren wij het verloop van wijzigingen en bouwen vervolgens voort op het gepresenteerde begrotingssaldo van de Kaderbrief (zie tabel 'Uitgangspunt programmabegroting 2017-2020').

Omschrijving	2017	2018	2019	2020
- Primitieve begroting 2017-2020	101.070	-43.463	62.564	-17.948
- Structurele gevolgen 2 ^e tussenrapportage 2015	-40.700	-40.700	-48.700	-40.700
- Structurele effecten van de jaarrekening 2015	44.000	44.000	44.000	44.000
- Effecten 1 ^e begrotingswijziging 2016 naar aanleiding van het nieuwe collegeprogramma	114.764	133.863	174.431	174.431
- Effecten raadsbesluit kunstgrasvelden	-48.900	-96.700	-94.300	-91.900
- Structurele effecten 1 ^e tussenrapportage 2016	6.900	7.900	8.900	9.900
Uitgangspunt voorjaarsnota 2017	177.134	4.900	146.895	77.783
<i>Gevolgen vanuit voorjaarsnota:</i>				
- Beleidsontwikkelingen 2017	-40.500	-15.500	-15.500	-15.500
- Gevolgen Rijksbeleid (excl. Meicirculaire 2016)	-100.000	-100.000	-83.000	-83.000
- Mutaties investeringen	-4.735	-19.010	-28.566	-41.253
- Voorgestelde ombuigingen	110.700	163.302	207.028	224.578
- Gevolgen gemeentelijk belastingbeleid	-45.000	15.000	75.000	135.000
Uitgangspunt programmabegroting 2017-2020	97.599	48.692	301.857	297.608
Effecten Rijkscirculaires:				
- Hogere opbrengsten vanuit Rijkscirculaires	417.688	702.349	848.277	1.176.277
- Rijkscirculaires ophoging budget sociaal domein	-200.000	-287.000	-257.000	-211.000
Effecten begroting BAR-organisatie 2017:				
- Begroting 2017 BAR-organisatie (ontwikkeling lasten)	-455.949	-455.949	-455.949	-455.949
- Opgenomen reservering voor cao-ontwikkeling	200.000	200.000	200.000	200.000
- Diverse stelposten bedrijfsvoering (Gesaldeerd)	-49.198	-57.351	-107.351	-157.351
- Rentevoordeel lening Essendael/BAR	138.200	19.400	10.100	6.000
- Kapitaallasten (voorzichtigheidsprincipe)	-100.000	-100.000	-150.000	-200.000
- Overige correcties (indexering)	-26.024	1.460	-210.753	-181.198
Saldo Begroting 2017-2020	22.316	71.601	179.181	474.387

TOELICHTING

Effecten Rijkscirculaires

In de raadsinformatiebrief aangaande de financiële gevolgen meicirculaire 2016 gemeentefonds bent u geïnformeerd over de financiële uitkomsten van de meicirculaire. Onze gemeente krijgt meer Rijksinkomsten. Daarnaast vallen onze reserveringen voor financiële onzekerheden rondom de ontwikkeling van de 'zachte' maatstaven uit het gemeentefonds (onderdeel van decembercirculaire 2015) vrij.

In diezelfde raadsinformatiebrief is er geïnformeerd over de verhoogde uitkering van het Rijk voor de 3 decentralisaties uit het sociaal domein. De betreffende budgetten worden zichtbaar en conform uitdrukkelijke wens van de gemeenteraad gealloceerd in de reserve sociaal domein en worden op deze wijze alleen ter beschikking gesteld voor uitgaven in het sociaal domein.

Effecten begroting BAR-organisatie 2017

In de begroting 2017 van de BAR-organisatie zijn financiële mutaties opgevoerd in verband met salarissen (cao, werkgeverspremies, periodieken), inflatie en ontwikkelingen in de bedrijfsvoering (b.v. budget van automatisering). Het aandeel van Albrandswaard in de bijdrage aan de BAR-organisatie bedraagt 20,58% (wat neerkomt op een bedrag van € 455.949). In onze begroting hadden wij reeds rekening gehouden met € 200.000 aan kosten voor de cao-ontwikkelingen.

Daarnaast zien we de afgelopen jaren dat er steeds zwaardere en nieuwe eisen worden gesteld aan de inrichting en vormgeving van de bedrijfsvoering. Voorbeelden zijn de strengere beveiligingseisen in verband met privacy wet- en regelgeving en de eisen aan rechtmatigheid. Dit zijn taken die de BAR-organisatie normaliter uitvoert. Ook indexering van diverse kosten vallen hier onder. Wij anticiperen in deze begroting op extra bedrijfsvoeringkosten vanuit diverse ontwikkelingen.

Rente lening Essendael en BAR-organisatie.

Omdat de renteopbrengsten van de lening aan Essendael nog niet geraamd zijn verwachten wij in 2017 een budgettair voordeel over deze lening van ongeveer € 108.500. Conform de overeenkomst zal de lening aan Essendael van € 2,5 miljoen uiterlijk op 31-12-2017 afgelost worden.

Het resterende voordeel ontstaat omdat de renteopbrengsten van de lening aan de BAR-organisatie eveneens niet geraamd zijn.

Kapitaallasten (voorzichtigheidsprincipe)

Voor de kapitaallasten wordt het voorzichtigheidsprincipe toegepast. Dit doen wij omdat het gestarte opschonen van de activamodule (lijst van bezittingen) budgettaire gevolgen kan hebben. Een resultaat van de opschoonactie kan ook zijn dat boekwaarden eenmalig extra afgeschreven dienen te worden. Ook kunnen correcties nodig zijn in de kapitaallasten (per bezit) en afschrijvingstermijnen.

Overige correcties (indexering)

In deze post zitten verschillende noodzakelijke correcties verwerkt. Het budgettair effect wordt met name veroorzaakt door de herberekeningen van de indexering conform het vastgestelde percentage vanuit de voorjaarsnota 2017 voor de jaren 2019 en 2020.

Provinciaal toezicht

De door de raad vastgestelde begroting 2017 dient voor 15 november 2016 aan de provincie te worden toegestuurd ter goedkeuring. De provincie toetst of de gemeentebegroting voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten en provinciale regelgeving. De minste vorm van provinciaal toezicht is *repressief* toezicht. Dit betekent dat een gemeente zonder voorafgaande goedkeuring van de provincie de begroting en begrotingswijzigingen kan uitvoeren. Daarbij is leidend dat de *structurele lasten* gedekt moeten zijn door *structurele baten* (zgn. materieel begrotingsevenwicht). Om in beeld te brengen of de begroting materieel in evenwicht is, moet het begrotingssaldo gecorrigeerd worden met het saldo van *incidentele* baten en lasten. Wat het effect daarvan is voor de gemeente Albrandswaard, is opgenomen in onderstaande tabel.

	2017	2018	2019	2020
Saldo begroting	22.316	71.601	179.181	474.387
Saldo incidentele baten en lasten	-168.024	-82.852	0	0
gecorrigeerd saldo	-145.708	-11.251	179.181	474.387
	nadeel	nadeel	voordeel	voordeel

Indien de begroting niet materieel in evenwicht is, kan de gemeente onder preventief provinciaal toezicht worden geplaatst. Dit betekent dat een gemeente de begroting en begrotingswijzigingen pas mag uitvoeren na voorafgaande goedkeuring van de provincie. Op basis van bovenstaande blijft voor de gemeente Albrandswaard repressief provinciaal toezicht van toepassing.

Leeswijzer

Planning & Control-cyclus

De Programmabegroting is één van de producten van de Planning & Control-cyclus. Als basis voor deze begroting fungeert het Collegeprogramma 2015-2018 en de Kaderbrief/Voorjaarsnota 2017. De Programmabegroting 2017 geeft de plannen voor 2017 weer. In 2017 zullen er twee tussenrapportages verschijnen. In de tussenrapportages worden aan de raad de afwijkingen gerapporteerd met betrekking tot de uitvoering van de in de begroting opgenomen plannen. Daarnaast heeft u via Pepperflow continu zicht op de status van de speerpunten en de ombuigingen. In de jaarrekening wordt het jaar afgesloten met een eindrapportage.

De Programmabegroting is een planning van activiteiten voor het komende jaar en bestaat uit een aantal programma's. Een programma is een samenhangend geheel van activiteiten.

Indeling van de begroting

Artikel 7 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat een begroting ten minste bestaat uit de beleidsbegroting en de financiële begroting.

De beleidsbegroting dient vervolgens te bestaan uit:

- het programmaplan
- de paragrafen

De financiële begroting dient ten minste te bestaan uit:

- het overzicht van baten en lasten en de toelichting
- de uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

Opbouw van deze begroting

Hoofdstuk 1 is een algemene inleiding. Met het vaststellen van de begroting geeft de raad het college toestemming om tot uitvoering van de programma's over te gaan en de ter beschikking gestelde middelen te besteden en de geplande inkomsten te realiseren.

Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de begroting op financiële hoofdlijnen en komen de kerngegevens aan bod.

In hoofdstuk 3 is het programmaplan opgenomen, waarin de programma's van deze begroting centraal staan. Per programma zijn achtergrond en politiek taakveld beschreven. Omdat een programma vaak een breed taakveld bestrijkt, zijn de programma's onderverdeeld in programmaonderdelen.

Per programmaonderdeel worden voor de speerpunten de volgende (5 W) vragen beantwoord:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we doen?
- Wanneer is het klaar?
- Wat is het streven?
- Wat zijn de extra kosten en formatie-inzet?

In hoofdstuk 4 zijn de paragrafen opgenomen. Dit zijn de paragrafen, zoals deze zijn voorgeschreven in het BBV. Ze geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de begroting. Het gaat met name om de beleidslijnen voor beheersmatige aspecten die grote financiële gevolgen kunnen hebben en/of van belang zijn voor het realiseren van de programma's. Deze informatie komt in de begroting veelal versnipperd voor en is daardoor minder inzichtelijk voor de gemeenteraad.

Hoofdstuk 5 bevat de financiële begroting. Hierin worden de hoofdstukken 1 tot en met 4 uitgewerkt in een gedetailleerd overzicht van de financiële positie van de gemeente.

In de verschillende financiële overzichten wordt onderscheid gemaakt tussen interne-, externe-, kapitaallasten en toevoegingen dan wel onttrekkingen aan reserves en voorzieningen. Met interne lasten (of baten) worden de lasten uit interen doorbelastingen aangeduid. Dit zijn voornamelijk lasten die voortkomen uit de financiering van het gemeentelijk beleid en de doorbelasting van kosten aan de boekwaarden van de verschillende gronden.

De kapitaallasten zijn de lasten als gevolg van gemeentelijke investeringen en bestaan uit de rente en afschrijvingscomponent.

Toevoeging en/of onttrekkingen uit de voorzieningen spreken voor zich. De mutaties uit de voorzieningen komen in beginsel voort uit een betalingsverplichting.

De kostensoorten kunnen niet van het een op het andere moment significant verlaagd worden zodat deze als niet beïnvloedbaar bestempeld worden.

De externe lasten zijn alle overige kostensoorten. Hierbij kan gedacht worden aan onderhoud, inhuur, energie, water, onderzoek etc.. Op deze kosten kan wel direct worden gestuurd. Deze lasten worden daarom aangeduid als beïnvloedbare lasten.

2

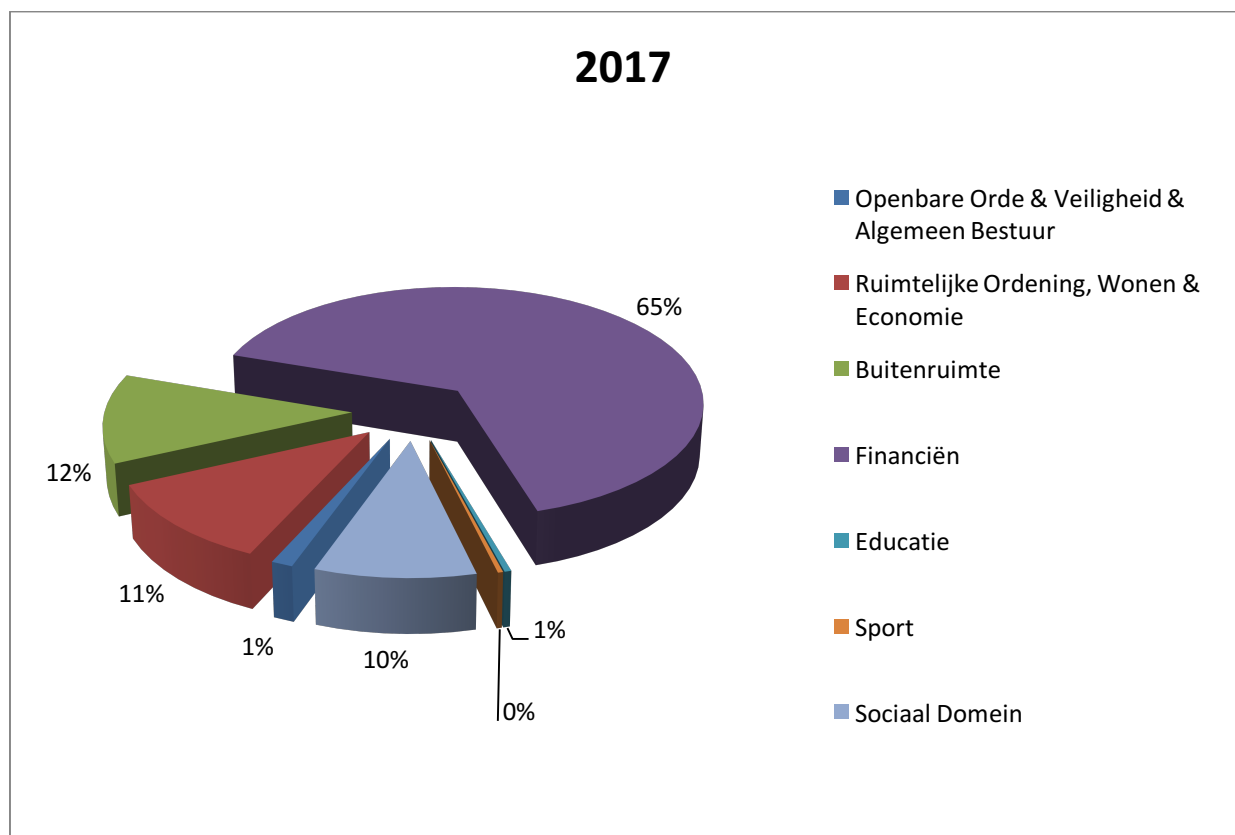
BEGROTING IN ÉÉN

OOGOPSLAG

Baten per Programma

Programma	Begroting				
	2016	2017	2018	2019	2020
Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur	447.551	628.173	512.559	467.801	463.733
Ruimtelijke Ordening, Wonen & Economie	2.631.589	5.621.789	10.533.614	2.558.594	492.933
Buitenruimte	5.960.565	6.004.399	6.092.663	6.226.855	6.306.661
Financiën	33.498.640	32.372.094	32.661.508	32.992.640	33.149.214
Educatie	191.707	198.177	198.177	198.177	198.177
Sport	152.890	152.930	152.930	152.930	152.930
Sociaal Domein	4.654.737	4.655.549	4.655.549	4.655.549	4.655.549
	47.537.679	49.633.111	54.807.000	47.252.546	45.419.197

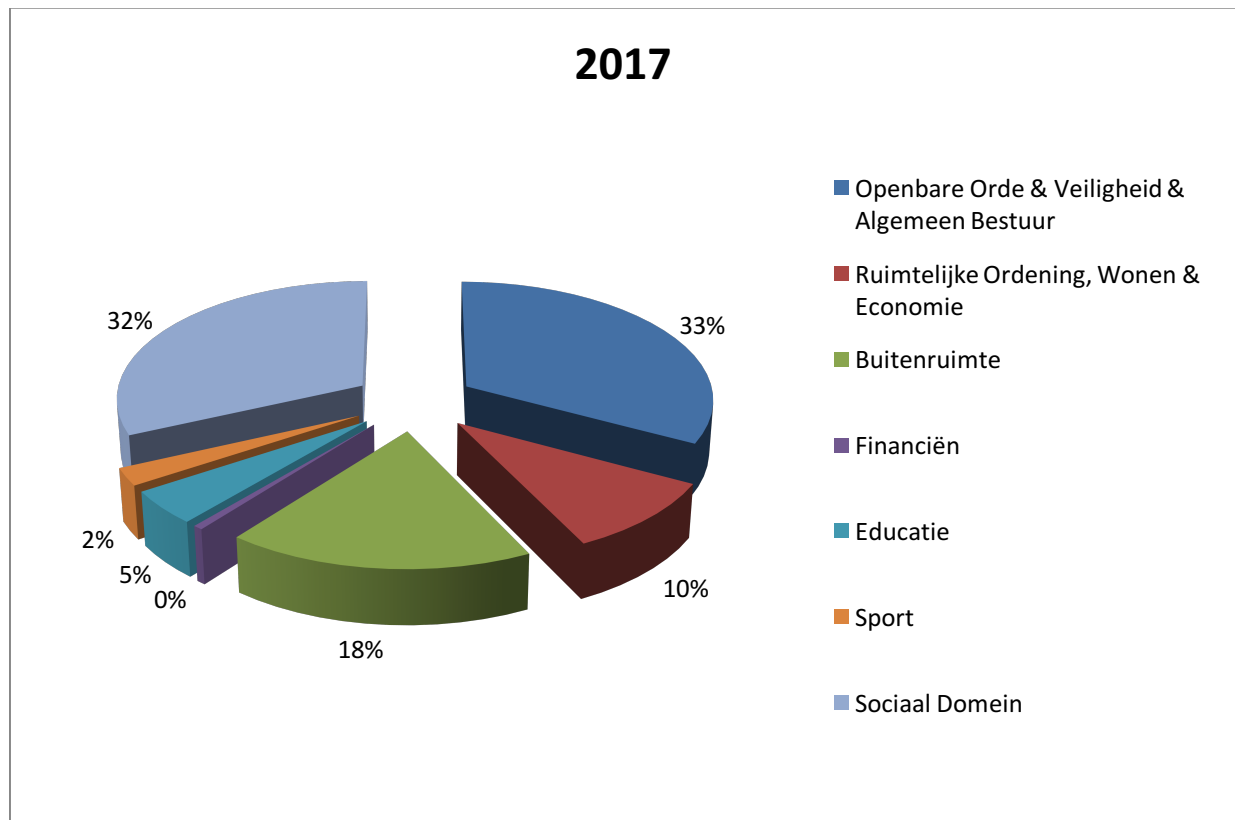
Waar komt het geld vandaan?

Lasten per Programma

Programma	Begroting				
	2016	2017	2018	2019	2020
Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur	16.185.156	16.445.030	16.117.967	16.144.626	16.190.628
Ruimtelijke Ordening, Wonen & Economie	2.771.628	4.932.323	9.748.895	2.395.485	340.030
Buitenruimte	9.310.699	8.925.086	9.093.697	9.286.507	9.360.376
Financiën	474.118	290.946	220.182	460.657	623.592
Educatie	2.614.489	2.303.254	2.295.634	2.287.762	2.278.438
Sport	974.944	1.195.259	946.007	705.232	703.783
Sociaal Domein	15.893.392	15.914.467	15.853.792	15.881.551	15.884.012
	48.224.426	50.006.365	54.276.174	47.161.820	45.380.859

Waar gaat het geld naar toe?

Kerngegevens

Bestuurlijke structuur	Raadsleden	Wethouders
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)	4	1
Echt voor Albrandswaard (EVA)	4	1
Ouderen Politiek Actief (OPA)	3	-
Christen Democratisch Appel (CDA)	2	-
Partij van de Arbeid (PvdA)	2	1
Nieuwe Albrandswaardse partij (NAP)	2	1
Christen Unie / Staatkundig Gereformeerde Partij (CU/SGP)	1	-
Groep Ram-Remijn (GRR)	2	-
Nieuw Onafhankelijk voor Albrandswaard (NOVA)	1	-
Totaal	21	4

Sociale structuur	Jaarrekening	Primaire Begroting	
	2015	2016	2017
Aantal inwoners per 1 januari	25.203	25.203	25.266
Aantal inwoners tot 20 jaar	6.189	6.189	6.217
Aantal inwoners 65 jaar en ouder	4.091	4.091	4.095
Aantal bijstandsgerechtigden	348	348	356

Fysieke structuur	Jaarrekening	Primaire Begroting	
	2015	2016	2017
Oppervlakte gemeente (ha)	2.374	2.374	2.374
Oppervlakte groen (m ²)	805.533	806.000	805.533
Oppervlakte water (m ²)	369.313	369.000	369.313
Verharde wegen (m ²)	1.065.614	992.000	1.065.614
Lengte riolering (m)	127.000	120.500	127.000
Aantal woonruimten * excl. bijzondere woonruimten	10.164	10.087	10.208

Financiële structuur	Jaarrekening	Primaire Begroting	
	2015	2016	2017
Omvang totale begroting / exploitatieomzet	€ 66.095.677	€ 48.579.000	€ 50.006.365
Begrotingsresultaat (primaire begroting)	-€ 2.026.622	€ 231.000	€ 22.316
Omvang algemene uitkering	€ 24.149.057	€ 24.597.000	€ 24.860.000
Investeringen	€ 5.536.753	€ 773.000	€ 4.334.000
Algemene reserve per 1 jan.	€ 10.033.445	€ 9.465.000	€ 9.379.791
Beklemdes reserves en bestemmingsreserves per 1 jan.	€ 10.726.028	€ 9.287.000	€ 10.515.992
Weerstandscapaciteit per 1 jan.	€ 13.345.731	€ 11.995.000	€ 12.888.880
Voorzieningen per 1 jan.	€ 10.600.963	€ 8.980.000	€ 9.075.338

3

PROGRAMMAPLAN

PROGRAMMA 1 – OPENBARE ORDE & VEILIGHEID & ALGEMEEN BESTUUR

Albrandswaard is en blijft zelfstandig. Om dit te bereiken is samenwerking belangrijk en cruciaal. Samenwerken doen wij niet alleen met inwoners, bedrijven en instellingen maar ook met onze buurgemeenten en andere overheden. Met deze partners gaan we er ook voor zorgen dat regelgeving tot een minimum beperkt blijft.

1.1 Openbare Orde & Veiligheid

Missie

Met inwoners, bedrijven en instellingen willen wij een veilige woon- en leefomgeving realiseren. Het beleid op dit terrein bedenken we met hen en voeren we samen uit. We ondersteunen inwoners en ondernemers bij de realisatie van initiatieven en stimuleren zelforganisatie. Samen gaan we voor een veilig Albrandswaard.

Inbraken & diefstallen

Wat willen we bereiken?				
Minder woning- en auto-inbraken, autodiefstallen en straatroven in Albrandswaard. Bewustwording stimuleren van inwoners voor de eigen invloed op veiligheid.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
2a.	Stimuleren van bewoners-initiatieven en het gebruik van communicatiemiddelen om alertheid in de wijken te vergroten	Continu	Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen 15% minder per 1.000 inwoners in 2016	Binnen begroting
2b.	Inzetten op hotspots	Continu	Woninginbraak 15% minder per 1.000 inwoners in 2017 Straatroof / overval 15% minder per 1.000 inwoners in 2017 Percentage t.o.v. meting 2012.	

Alcohol & drugs

Wat willen we bereiken?				
Een afname van het alcohol- en drugsgebruik in Albrandswaard.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
3a.	Het handhaven van het 1, 2, 3 beleid in de horeca	Continu	Drank- en drugsoverlast (meldingen per 1000)	Binnen begroting

Wat willen we bereiken? Een afname van het alcohol- en drugsgebruik in Albrandswaard.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
3b.	Het uitvoeren van controles in het kader van de nieuwe Drank- & Horecawet	Continu	inwoners) houden op 0,2 in 2016	
3c.	Het betrekken van verenigingen, instellingen en horeca bij het ontmoedigen van alcohol- & drugsgebruik	Continu	Acceptatie ouders van alcohol drinken bij kinderen daalt naar 5% in 2016	
3d.	Bewustwording creëren bij ouders en jongeren over de gevaren van overmatig alcohol- & drugsgebruik	Continu	Gevaren van druggebruik wordt continu onder de aandacht gebracht	

(Veiligheids)participatie

Wat willen we bereiken? Optimaal functionerende buurtpreventieteams, buurt bestuurt comités, en andere bewonersinitiatieven.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
4a.	Optimaliseren van de samenwerking tussen politie, boa's, jongerenwerk, buurt bestuurt comités, en buurtpreventieteams	Continu	Inwoners die zich weleens onveilig voelen (percentage) van 23,5% in 2011 naar 18% in 2017 Overlast groepen jongeren (% bewoners dat aangeeft dat dit vaak/soms voorkomt) van 10,9% in 2011 naar 9% in 2017 Veiligheidsgevoel in het onderzoek van een 7,6 in 2013 naar een 7,7 in 2017	Binnen begroting

Sluitende aanpak

Wat willen we bereiken? Jeugdigen raken niet tussen wal en schip.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
5a.	Inzetten op ambulante werk, (vroeg)signalering en preventie	Continu	Aantal HALT- verwijzingen 36 in 2011 naar 18 in 2017 Aantal BEKE-groepen van 2 in 2011 naar 0 in 2017	Binnen begroting

Senioren en Veiligheid

Wat willen we bereiken? Brandveiligheid (senioren)woningen in de gemeente verhogen				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
6a.	Samen met onze maatschappelijke partners ontwikkelen van een meerjarenplan voor woningchecks op brandveiligheid.	1 ^e kwartaal 2017	Een vastgesteld meerjarenplan waarbij alle woningen binnen vijf jaar zijn gecontroleerd op brandveiligheid.	Binnen begroting.

1.2 Algemeen Bestuur

Missie

Iedere inwoner en partner levert op basis van zijn of haar mogelijkheden een bijdrage aan de vitaliteit van de Albrandswaardse samenleving. Initiatieven van onze inwoners stimuleren en faciliteren wij maximaal. Wij zijn een integer bestuur en leggen op transparante wijze verantwoording af over de genomen besluiten. De kwaliteit van de voorstellen wordt op een hoger plan gebracht ter verbetering van het debat in college en raad.

Dienstverlening

Wat willen we bereiken?				
Hoogwaardige dienstverlening voor onze inwoners, bedrijven en instellingen door zoveel mogelijk producten digitaal aan te bieden en af te handelen. Wij combineren dit met een persoonlijke en herkenbare dienstverlening aan een balie of "aan huis". Onze gemeente is goed bereikbaar op verschillende manieren (telefonisch, balie, digitaal (via website, gemeente-app en social media). Wij maken het initiatiefnemers die zich inzetten voor de lokale samenleving zo makkelijk mogelijk door kritisch te kijken naar lokale en landelijke wet- en regelgeving.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a.	Aanpassen website waardoor weergave op tablet/smartphone mogelijk wordt(responsive).	1 ^e kwartaal 2017	Website en formulieren zijn ook toegankelijk op tablet en smartphone.	Binnen begroting
1b.	Albrandswaard sluit aan bij Waar Staat Je Gemeente.	1 ^e kwartaal 2017	Inzicht in prestaties gemeentelijk beleid en mogelijkheid tot benchmarking.	Binnen begroting
1c.	Afspraken maken met de BAR-organisatie over de kwaliteit van geleverde stukken.	Continu	Hogere kwaliteit van schriftelijke communicatie	Binnen begroting
1d.	We kijken kritisch naar onze eigen regels en kaarten op landelijk niveau knelpunten aan die initiatieven in de weg staan. We stellen de vrager centraal en niet het systeem bij initiatieven van inwoners.	Continu	Zoveel mogelijk bewonersinitiatieven mogelijk maken door onnodige regelgeving te schrappen. Eén aanspreekpunt vanuit de gemeente voor initiatiefnemers.	Binnen begroting

Communicatie

Wat willen we bereiken?				
Inwoners, bedrijven en instellingen weten waar het college aan werkt en met welke partijen wordt samengewerkt. Een open dialoog is daarbij hét uitgangspunt, ook als het gaat om lastige vraagstukken. Burgers, inwoners en bedrijven hebben vertrouwen in het handelen van het gemeentebestuur. Inwoners kunnen er op rekenen dat de (voorbereiding van) besluitvorming open, transparant en kwalitatief hoogwaardig is.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
2a.	Collegeleden gaan in gesprek met inwoners. Deze gesprekken zijn tweeledig: Weten wat er leeft in de samenleving (van buiten naar binnen kijken). Inwoners betrekken bij (voorbereidingen voor) projecten en (ver)nieuw(en) beleid. Daarbij is steeds duidelijk aangegeven wat daarvoor de kaders zijn.	Continu	Constante en open dialoog waarbij inwoners zich gehoord en betrokken voelen.	Binnen begroting.
2b.	Het college bezoekt bedrijven en instellingen.	Continu	Constante en open dialoog met bedrijven en instellingen.	Binnen begroting

Wat mag het kosten?

Programma	rekening	begroting	begroting	begroting	begroting	begroting
Openbare orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lasten	18.596.041	16.185.156	16.445.030	16.117.967	16.144.626	16.190.628
Baten	-1.622.151	-447.551	-628.173	-512.559	-467.801	-463.733
Saldo baten en lasten	16.973.891	15.737.605	15.816.857	15.605.408	15.676.825	15.726.895
Toevoeging reserve	398.596	0	0	0	0	0
Onttrekking reserve	-143.151	-51.219	-214.500	-95.000	-75.000	-75.000
Totaal programma 1	17.229.336	15.686.386	15.602.357	15.510.408	15.601.825	15.651.895

Beleidsindicatoren

Naam Indicator	Periode	Albrandswaard	Stedelijkheids- klasse matig stedelijk	Eenheid	Bron
1. Diefstallen uit woning	2014	5,2	3,8	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
2. Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	2014	5	6,2	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
3. Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	2014	7	7 %		VeiligheidNL
4. Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	2014	6	10 %		VeiligheidNL
5. Verwijzingen Halt	2014	63,3	133	Aantal per 10.000 jongeren	Bureau Halt
6. Harde kern jongeren	2014	0,6	0,8	Aantal per 10.000 inwoners	KLPD
7. Winkeldiefstallen	2014	0,6	1,6	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
8. Geweldsmisdrijven	2014	4,2	4,4	Aantal per 1.000 inwoners	CBS

1. Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.
2. Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners.
3. Als aandeel van het totaal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
4. Als aandeel van het totaal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
5. Het aantal verwijzingen naar Halt per 1.000 inwoners in de leeftijd van 12 – 17 jaar.
6. Het aantal harde kern jongeren per 1.000 inwoners in de leeftijd van 12 – 24 jaar.
7. Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
8. Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag, en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling etc.)

PROGRAMMA 2 – RUIMTELIJKE ORDENING, WONEN & ECONOMIE

Ondernemers, bewoners, publiek en maatschappelijke instellingen maken de samenleving van Albrandswaard. Wij willen hen optimale condities bieden voor ondernemen, ontspannen, ontmoeten en ontwikkelen. Ingezet wordt op kwaliteit van werken, wonen, recreëren en voorzieningen, in onderlinge samenhang. Centraal staat de vitaliteit van de samenleving in kleinschalige dorpskernen en een landelijke omgeving.

Kwaliteit is kwetsbaar, en de gebruiksdruk op de schaarse ruimte is groot. De gemeente bewaakt de kwaliteit en regisseert het ruimtegebruik. Ontwikkelingsplannen en bestemmingsplannen geven richting samen met de Toekomstvisie en structuurvisie. Investerings in infrastructuur en publieke voorzieningen geven body. Initiatiefnemers en gebruikers geven smaak en karakter. Samen maken we Albrandswaard.

Missie

De gemeente zet bij ruimtelijke ontwikkelingen in op behoud en versterking bestaande kwaliteiten. Wij spelen snel in op woningmarktontwikkelingen. Dit betreft het dorpse kleinschalige karakter van de kernen en de karakteristieken van het landschap. We streven naar een eigentijdse optimale samenhang tussen werken, wonen en recreëren die voorziet in lokale zowel als regionale behoeften.

2.1 Ruimtelijke ordening

Revitaliseren centrum Poortugaal

Wat willen we bereiken?				
Een aantrekkelijk, levendig en goed functionerend centrumgebied in Poortugaal. Behoud van trekkers in combinatie met het vasthouden/invullen van de kleine speciaalzaken en ambachtelijke bedrijven.				
Wat gaan we doen	Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017	
1a. Ontwikkelen van de locatie Rabobank (ruimtelijk plan). Plan gereed; Realisatie	1 ^e kwartaal 2017 2 ^e kwartaal 2018	De realisatie van 30 appartementen en 1200 m2 flexibele plint ter versterking van het centrumgebied als geheel.		Grondexploitatie

Revitaliseren centrum Rhoon

Wat willen we bereiken?				
Een aantrekkelijk, levendig en goed functionerend centrumgebied in Rhoon. Behoud van trekkers in combinatie met het vasthouden/invullen van de kleine speciaalzaken en ambachtelijke bedrijven.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
2a.	Faciliteren vastgoedontwikkeling zuidzijde Louwerensplein	Afhankelijk van initiatiefnemers	Marktpartijen stimuleren de zuidzijde Louwerensplein te ontwikkelen Conform Visie COR 2006	Extra kosten worden gedekt door procedure marktinitiatieven

Buitengebied

Wat willen we bereiken?				
Een duurzaam functionerend en aantrekkelijk buitengebied dat bijdraagt aan het leef- en vestigingsklimaat van Albrandswaard en de regio, en ruimte biedt aan agrarische bedrijvigheid, natuur, recreatie en zorg.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
3a.	Faciliteren van de ontwikkeling naar een innovatief, duurzaam en samenhangend geheel van agrarische productie, recreatie, zorg, educatie en natuurbeheer in het Buitenland van Rhoon en Kijvelanden	Continu	Een qua inrichting, gebruik, beheer en exploitatie vitaal Buitenland van Rhoon en polder Kijvelanden, met onder andere commerciële agrarische bedrijvigheid	Binnen begroting
3b.	Het opstellen van een visie voor de Rand van Rhoon.	4 ^e kwartaal 2017	Een toekomstbestendig kader dat aansluit op de ontwikkelingen van het Buitenland, Essendael, de toekomst van sportpark De Omloop en de uitkomsten van de studie voor het realiseren van (extra) sociale woningbouw.	Binnen begroting

Grondbedrijf/marktinitiatieven

Wat willen we bereiken?				
Het verlenen van deskundige financieel-economische begeleiding in (maatschappelijke) vastgoedprojecten en beheersing van het grondbedrijf (herijken en actualiseren van de projecten).				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
4a.	Grondprijzenbrief/ beleid opstellen	1 ^e kwartaal 2017	Helderheid over het beleid en de grondprijzen die de gemeente hanteert voor grond (intern en extern).	Binnen begroting
4b.	Evaluatie proces Marktinitiatieven	4 ^e kwartaal 2017	Een proces met juiste inzicht in legeskosten en ambtelijke inzet.	Grondexploitatie/ begroting
4c.	Plan opstellen met ontwikkelperspectief van gemeentelijke gronden. Dit als uitwerking van toekomst- en structuurvisie.	4 ^e kwartaal 2017	Inzicht in mogelijke ontwikkelperspectieven.	Binnen begroting

Omgevingswet

Wat willen we bereiken? Het soepel en tijdig invoeren van de bestuurlijke en ambtelijke toepassing van de omgevingswet met de bijbehorende begrippen, instrumenten en procedures.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Kosten + FTE in 2017
5a.	We werken op bestuurlijk en ambtelijk niveau aan de noodzakelijke inhoudelijke kennis rondom invoering Omgevingswet en bepalen op hoofdlijnen welke bestuurlijke afwegingsruimte mogelijk is.	Continu.	Een voor burgers, bestuur en ambtenaren geruisloze overgang naar integraal beleid	Binnen begroting
5b.	Voor zover noodzakelijk en mogelijk wordt vervanging van oude instrumenten, procedures en documenten door nieuwe voorbereid.	Continu.	Eenvoudige afhandeling en integrale afweging en toetsing.	Binnen begroting

2.2 Wonen

Wonen

Wat willen we bereiken? Een woningvoorraad die aansluit bij de (lokale) behoefte.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a.	Op basis van de Woonvisie prestatie/contractafspraken maken met ontwikkelende partijen en woningcorporaties.	1 ^e kwartaal 2018	De kwaliteit van wonen binnen Albrandswaard blijft minimaal op het huidige niveau.	Binnen begroting
1b.	Wij faciliteren onze maatschappelijke partners bij het realiseren van huisvesting voor vergunninghouders.	4 ^e kwartaal 2018	Taakstelling Rijk van de komende jaren versneld realiseren.	Volgt via een separaat raadsvoorstel.

2.3 Economie

Economie en bedrijvigheid

Wat willen we bereiken? Een goed lokaal economisch klimaat dat een positieve invloed heeft op de waarde van het bedrijfsvastgoed en de verdien capaciteit, en leidt tot een economische spin-off als onderdeel van de economische ontwikkeling van de regio.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a.	Revitalisering Overhoeken I en II en Binnenbaan Plan opstellen; Uitvoering gereed Inzetten op bovenlokale en regionale verbanden en opzetten van een lobby-agenda.	2 ^e kwartaal 2018	In het onderzoek waarderen ondernemers het bedrijventerrein met minimaal een 7	Grondexploitatie

Wat willen we bereiken?

Een goed lokaal economisch klimaat dat een positieve invloed heeft op de waarde van het bedrijfsvastgoed en de verdien capaciteit, en leidt tot een economische spin-off als onderdeel van de economische ontwikkeling van de regio.

Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1b.	Opstellen van economisch beleid als lokaal kader voor integrale afweging voor de langere termijn en facilitering inzake vestiging, uitbreiding en verplaatsing. Kader voor afstemming met ruimtelijke ordening en maatschappelijke ontwikkeling, ter bevordering van samenhang en voorkoming van ad hoc-problematiek.	1 ^e kwartaal 2017	Bedrijvigheid op passende schaal en geschikte locaties, die (duurzaam, ruimtelijk, functioneel en economisch) bijdraagt aan een vitale samenleving en een gezond ruimtelijk klimaat, op bedrijventerreinen, in de kernen, en in het buitengebied.	Binnen begroting.

Wat mag het kosten?

Programma	rekening	begroting	begroting	begroting	begroting	begroting
Ruimtelijke ordening, Wonen en Economie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lasten	15.905.821	2.771.628	4.932.323	9.748.895	2.395.485	340.030
Baten	-16.249.658	-2.631.589	-5.621.789	-10.533.614	-2.558.594	-492.933
Saldo baten en lasten	-343.837	140.039	-689.466	-784.719	-163.109	-152.903
Toevoeging reserve	1.002.188	613.000	469.699	673.769	87.958	0
Onttrekking reserve	-445.916	-831.000	0	-47.558	-80.570	0
Totaal programma 2	212.435	-77.961	-219.767	-158.508	-155.721	-152.903

Beleidsindicatoren

Naam Indicator	Periode	Albrandswaard	Stedelijkheids-Eenheid	Bron
			klasse matig stedelijk	
1. Functiemenging	2015	47,1	51,1 %	LISA
2. Bruto Gemeentelijk Product	2013	105	95 Verhouding tussen verwacht en gemeten product	Atlas voor Gemeenten
3. Vestigingen (van bedrijven)	2015	60,1	122,5 Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA
4. Nieuw gebouwde woningen	2013	1,2	7 Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen
5. Demografische druk	2015	54,3	56,8 %	CBS

1. De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen woningen) en 100 (alleen werken). Bij de waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
2. Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of boven verwachting (< 100) of beneden verwachting (> 100) wordt gepresteerd.
3. Het aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 – 64 jaar.
4. Het aantal nieuwbouwwoningen per 1.000 inwoners.
5. De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.

PROGRAMMA 3 – BUITENRUIMTE

Onze inwoners, van jong tot oud, maken dagelijks gebruik van de openbare ruimte. De openbare ruimte is een kostbaar bezit. Hier zijn wij trots op en we gaan hier duurzaam en verantwoord mee om. Voor onze inwoners, forenzen, recreanten en bezoekers moet Albrandswaard een plezierige ontmoetingsplek zijn.

De identiteit en bereikbaarheid van onze dorpen en wijken willen we versterken. Aanwezige voorzieningen op het gebied van verkeer, vervoer en mobiliteit zijn randvoorwaarden voor een veilig gebruik van de buitenruimte. Door meer en meer samen te werken ontstaan kansen die bijdragen aan het versterken van het fundament van de Albrandswaardse gemeenschap.

Verhogen van de burgers tevredenheid, ook over de buitenruimte staat bij ons voorop. Het experimenteren op het gebied van burgerparticipatie in de buitenruimte vraagt gelet op het innovatieve karakter van de aanpakken soms om zeer specifiek maatwerk bij het selecteren van professionele partners. Wij blijven hier continue aandacht aanbesteden.

Missie

De gemeente streeft een kwalitatief hoge en duurzaam openbare ruimte na, waarbij aandacht is voor veiligheid en leefbaarheid die wij samen met onze inwoners realiseren.

3.1 Buitenruimte

Duurzaamheid en milieu

Wat willen we bereiken?				
Het verhogen van een duurzame leef- en gedragsstijl bij gemeente, bedrijven, corporaties en burgers. De gemeente geeft daarbij het goede voorbeeld door slim om te gaan met energie(winning), grondstoffen, water en voedsel, circulaire economie. Door hier slim mee om te gaan willen we nieuwe en extra waarde genereren.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a.	Bijdragen aan het Nationaal energieakkoord en regionale Duurzaamheids- en klimaatagenda door een lokaal uitvoeringsprogramma op te stellen en uit te voeren	4 ^e kwartaal 2017	- Duurzaam en energiebewust ontwikkelen en gebruiken van gemeentelijke accommodaties; - Duurzame vormen van energieopwekking	Binnen begroting
1b.	Uitvoering geven aan de raadsnotie “geen windmolens”	Continu	Geen windmolens binnen de gemeentegrenzen	Binnen begroting
1c.	- Duurzame innovatieve afvalinzamelingsvormen onderzoeken - Uitvoering geven aan nieuwe afvalinzamelingsvormen	2 ^e kwartaal 2017 4 ^e kwartaal 2017	Een duurzame afvalscheiding van 75% in 2020 2 projecten / Quick wins in uitvoering	Binnen begroting
1d.	Met partners mogelijkheden tot duurzaamheid onderzoeken zoals: - Ontwikkelen van een zonneweide - Aanbrengen duurzaamheidsvoorzieningen gebouwen en bouwwerken - Actief kennisdelen over waterstof als energiedrager	4 ^e kwartaal 2017	2 voorbeeldinitiatieven realiseren	Binnen begroting
1e.	Het planmatig vervangen en uitbreiden van de openbare verlichting met duurzame led verlichting/armaturen	Continu	Areaal led verlichting tot eind 2017 verviervoudigen Verduurzamen door het terugbrengen van armaturen met hoog vermogen	Binnen begroting
1f.	Kader op het gebied van milieu voorbereiden en op een soepele manier overgang naar de Omgevingswet.	4 ^e kwartaal 2017	Soepele aansluiting van milieutaken op de integrale benadering, die in de omgevingsvisie gestalte krijgt.	Binnen begroting

Openbare ruimte

Wat willen we bereiken?				
Wij willen een openbare ruimte die aansluit bij het hoogwaardig woonmilieu en landschap waarin slim wordt omgegaan met energie, grondstoffen en water: <ul style="list-style-type: none"> - Integraal beheer en onderhoud met als kader de belevingswaarde van de openbare ruimte voor onze inwoners vergroten. - Inwoners intensiever betrekken bij het beheer en inrichting van de openbare ruimte - Sociaal veilige straten, pleinen en (fiets-)paden - Wijk- en resultaatgericht werken - Verbeteren verkeersveiligheid 				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
2a.	Verkeersveiligheid: <ul style="list-style-type: none"> - Verkeersborden bestand opschonen - Evaluatie GVVP - Veiligheid rondom scholen - Optimaliseren van bestaande fietsroutes - Verkeersveiligheid Portlandse Baan verbeteren 	2 ^e kwartaal 2017 Continu Continu	Vergroten verkeersveiligheid <ul style="list-style-type: none"> - 10% minder verkeersborden binnen bebouwde kom - Met minimaal 2 scholen de verkeersveiligheid en gedrag rondom de scholen verbeteren 	Binnen begroting
2b.	4 projecten waar onderhoud wordt uitgevoerd op basis van belevingswaarden. <ul style="list-style-type: none"> - wijk Valkensteijn - Watergangen Portland - Vergroenen van het centrum Poortugaal - Park Rhooon (Jan Cornelispolder) 	4 ^e kwartaal 2017 1 ^e kwartaal 2017 2 ^e kwartaal 2017	Een openbare ruimte die voldoet aan de belevingswaarde van de betreffende bewoners.	Binnen begroting

Wijkregie

Wat willen we bereiken?				
Sociale samenhang, participatie, burgerkracht en veiligheid stimuleren en versterken.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
3a.	Wijkregie levert een bijdrage aan interactief beleid op alle beleidsterreinen. Inwoners faciliteren en informeren over de mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid van de wijk. Faciliteren bij de vergunningsprocedures.	Continu	Verbeteren van de directe leefomgeving, <ul style="list-style-type: none"> - Groener - Toegankelijker - Veiliger - Zelfbeheer - Sociale cohesie 	Binnen begroting

3.2 Kunst & Cultuur

Kunst & cultuur

Wat willen we bereiken? Culturele instellingen zijn zich bewust van hun maatschappelijke meerwaarde.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a.	De beleidsnotitie "Albrandswaard in beweging" samen met onze verenigingen/ maatschappelijke partners ontwikkelen	3e kwartaal 2017	Het versterken en vergroten van de maatschappelijke functie(s) en rol van het verenigingsleven. Onze verenigingen zijn meer dan een aanbieder van sport, cultuur of ontmoetingsplek, zij staan middenin de samenleving. In 2025 hebben de verenigingen verbindingen gelegd met andere organisaties in het sociaal domein en werken samen in de uitvoering.	Zie sport 6.1 speerpunt 1a

3.3 Maatschappelijk vastgoed

Maatschappelijk vastgoed

Wat willen we bereiken? Het maatschappelijk vastgoed draagt bij aan de beleidsdoelstellingen op het gebied van participatie, sport, cultuur, welzijn en educatie. Het vastgoed is kwalitatief op orde.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Kosten + FTE in 2017
1a.	Opstellen van een strategische visie op het gebruik en bezit van maatschappelijk vastgoed.	4 ^e kwartaal 2017	Functiebepaling van maatschappelijk vastgoed.	Binnen begroting
1b.	Uitwerken van twee opties (BV en Stichting) voor het op afstand zetten van het beheer- en de exploitatie van het maatschappelijk vastgoed.	Koppeling aan speerpunt a. Afronding na vaststelling visie maatschappelijk vastgoed. Streven is 4 ^e kwartaal 2017	Een bedrijfsmatige organisatie en exploitatie van de gemeentelijke accommodaties waarbij de gemeente de regie houdt op het behalen van de maatschappelijke doelstellingen.	Binnen begroting

Wat mag het kosten

Programma Buitenruimte	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020
Lasten	8.855.404	9.310.699	8.925.086	9.093.697	9.286.507	9.360.376
Baten	-5.953.872	-5.960.565	-6.004.399	-6.092.663	-6.226.855	-6.306.661
Saldo baten en lasten	2.901.532	3.350.134	2.920.687	3.001.034	3.059.652	3.053.715
Toevoeging reserve	56.070	0	4.877	4.877	4.877	4.877
Onttrekking reserve	-204.110	-48.435	-19.235	-19.235	-19.235	-19.235
Totaal programma 3	2.753.492	3.301.699	2.906.329	2.986.676	3.045.294	3.039.357

Beleidsindicatoren

Naam Indicator	Periode Albrandswaard	Stedelijkheids- klasse matig stedelijk	Eenheid	Bron
1. Omvang huishoudelijk restafval	2014	211	187 kg/inwoner	CBS
2. Hernieuwbare elektriciteit	2013	0,4	%	RWS

1. De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg).
2. Hernieuwde elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.

PROGRAMMA 4 – FINANCIËN

De financiële positie en P&C cyclus staan in dit programma centraal. De begroting brengt de politieke speerpunten in beeld en verschaft inzicht in inkomsten- en uitgavenstromen. In de jaarrekening wordt verantwoording afgelegd over de voortgang van het gevoerde beleid en financiële ontwikkelingen.

4.1 Financiën

Missie

Een evenwichtige planning & controlcyclus is de basis van solide en betrouwbaar gemeentelijk (financieel) beleid. Een structureel en reëel sluitende begroting is het uitgangspunt van dit college. Wij streven er naar de gemeentelijke belastingen voor onze inwoners zo laag mogelijk te houden en heffingen te gebruiken voor de doelen waarvoor ze worden geheven.

Financieel beleid

Wat willen we bereiken? Een gezonde financiële positie waarbij tekorten gedekt worden binnen het programma waar deze ontstaan.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a.	De reserve Sociaal Deelfonds wordt in 2018, na de jaarrekening 2017, herijkt. Tot die tijd worden de resultaten in het sociaal domein verrekend met de reserve Sociaal Deelfonds.	3 ^e kwartaal 2018	Een helder beeld van de benodigde reserve ten opzichte van de risico's in het sociaal domein als gevolg van de 3D's.	Binnen begroting

Lokale lasten

Wat willen we bereiken? Lastenverlichting door voor onze inwoners en ondernemers op basis van nieuw en innovatief beleid is de inzet in de komende periode.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
2a.	De hoogte van de afvalstoffenheffing verlagen. In 2016 is een eenmalige korting op het tarief gegeven. Afhankelijk van de ontwikkeling van de risico's in de NV BAR in 2016 en 2017 zal blijken wat de omvang van een structurele verlaging van het tarief kan zijn.	3 ^e kwartaal 2017	Door innovatieve maatregelen in de uitvoering en reëlere ramingen binnen de NV BAR gaan de tarieven ten opzichte van 2017 omlaag.	Binnen begroting

Risicobeheersing

Wat willen we bereiken?				
Een integrale en effectieve benadering van control en consolideren van onze financiële positie waarbij het verlagen van de belastindruk voor inwoners en ondernemers het uitgangspunt is.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
3a.	Weerstandsvormogen minimaal op voldoende houden	Continu	Weerstandscategorie "ruim voldoende" met een bijbehorende ratio van 1,5 - 2,0 in 2017 en verdere jaren	Binnen begroting
3b.	Integrale Interne Controle (IC) binnen de gehele BAR-organisatie	3 ^e kwartaal 2017	Een integraal programma van interne controle (rechtmatigheid en audits (doelmatigheid)) voor de 3 colleges en raden samen	Binnen begroting

Wat mag het kosten?

Programma Financiën	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020
Lasten	3.243.655	474.118	290.946	220.182	460.657	623.592
Baten	-34.517.688	-33.498.640	-32.372.094	-32.661.508	-32.992.640	-33.149.214
Saldo baten en lasten	-31.274.032	-33.024.522	-32.081.148	-32.441.326	-32.531.983	-32.525.622
Toevoeging reserve	303.751	10.828	10.828	10.828	10.828	10.828
Onttrekking reserve	-1.895.577	-241.088	-288.959	-267.187	-78.464	-78.464
Totaal programma 4	-32.865.858	-33.254.782	-32.359.279	-32.697.685	-32.599.619	-32.593.258

Onvoorzien

Ten behoeve van onvoorziene uitgaven is in de begroting een bedrag opgenomen. Onvoorzien is een verplichting vanuit het BBV, die dus altijd in de begroting staat. Wij houden hiervoor een bedrag aan van € 75.000.

	2017	2018	2019	2020
Onvoorzien	75.000	75.000	75.000	75.000
	75.000	75.000	75.000	75.000

Algemene dekkingsmiddel

De volgende algemene dekkingsmiddelen zijn verwerkt in de begroting 2017 – 2020.

omschrijving	2017	2018	2019	2020
lokale heffingen	6.038.608	6.210.178	6.384.085	6.441.154
algemene uitkering	25.062.000	25.236.000	25.360.000	25.689.000
dividend	754.500	754.500	754.500	754.500
saldi financieringsfunctie	110.861	189.160	241.136	332.030
	31.965.969	32.389.838	32.739.721	33.216.684

Alle algemene dekkingsmiddelen vallen onder het programma Financiën.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator	Periode	Albrandswaard	Stedelijkheids- klasse matig stedelijk	Eenheid	Bron
1. Gemiddelde WOZ waarde	2015	247	225	Duizend euro	CBS
2. Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	2016	686	659	In euro's	COELO
3. Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	2016	704	732	In euro's	COELO

1. De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
2. Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
3. Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten

PROGRAMMA 5 – EDUCATIE

In het programma Educatie staat het ‘leven lang leren’ centraal. We ontplooiën, ontmoeten, ondersteunen en ontspannen. Het maatschappelijk middenveld is sterk ontwikkeld en een actieve partner bij het behalen van de doelen. Samenwerking in deze keten is bijzonder belangrijk voor de ontwikkeling van het jonge kind en voor de ondersteuning van volwassenen waar extra aandacht nodig is. Taalondersteuning en educatie van mensen met een beperking hebben onze aandacht. Iedereen kan, met hulp of vangnet, een bijdrage leveren aan een prettige leefomgeving.

Missie

Een eventuele taalachterstand, het opleidingsniveau van de ouders of een laag gezinsinkomen mag geen belemmering zijn voor de ontwikkeling van kinderen, jongeren en volwassenen. Wij willen dat zij de kans krijgen om zich optimaal te ontwikkelen en te ontplooiën.

5.1 Educatie

Educatie

Wat willen we bereiken?

Kinderen, jongeren en volwassenen krijgen, waarbij het onderwijs niet helemaal vanzelfsprekend goed verloopt, passend onderwijs, zodat zij zich optimaal en naar vermogen kunnen ontwikkelen.

Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Kosten + FTE in 2017
1a.	De middelen voor de Lokale Educatieve Agenda en de Brede School effectief inzetten.	continu	Knelpunten die een optimale ontwikkeling van jeugdigen in de weg staan minimaliseren.	Binnen begroting
1b.	Aanbestedingscriteria opstellen voor het leerlingenvervoer.	4 ^e kwartaal 2017	Kwalitatief hoogwaardig leerlingenvervoer voor Albrandswaardse leerlingen, waarbij ouders zelf de regie houden.	Binnen begroting
1c.	Resultaat gerichte afspraken maken over de inzet van het Bibliotheekwerk.	4 ^e kwartaal 2017	Optimalisatie van de ontwikkelingsmogelijkheden voor kinderen, jongeren, volwassenen en anderstaligen.	Binnen begroting

Wat mag het kosten?

Programma Educatie	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020
Lasten	2.871.573	2.614.489	2.303.254	2.295.634	2.287.762	2.278.438
Baten	-111.767	-191.707	-198.177	-198.177	-198.177	-198.177
Saldo baten en lasten	2.759.806	2.422.782	2.105.077	2.097.457	2.089.585	2.080.261
Toevoeging reserve	275.995	0	0	0	0	0
Onttrekking reserve	-333.233	-133.833	-114.856	-16.668	-16.668	-16.668
Totaal programma 5	2.702.568	2.288.949	1.990.221	2.080.789	2.072.917	2.063.593

Beleidsindicatoren

Naam Indicator	Periode	Albrandswaard	Stedelijkheids- klasse matig stedelijk	Eenheid	Bron
1. Absoluut verzuim	2014	0	3	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO
2. Relatief verzuim	2014	43	56	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO
3. Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vs-ver)	2012	2	2,8	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	DUO
4. Achterstandsleerlingen	2012	3,45	9,01	% 4 t/m 12 jarigen	Verwey Jonker Instituut

1. Het aantal leerlingen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.
2. Het aantal leerlingen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.
3. Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 – 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
4. Het percentage leerlingen (4 – 12 jaar) in het primair onderwijs dat kans heeft op een leerachterstand.

PROGRAMMA 6 – SPORT

In dit programma gaat het om Ontmoeten en Ontspannen. Albrandswaard is een open gemeente, rijk aan sportverenigingen en met veel ruimte voor zowel de individuele sporter als de teamsporters. Wij koesteren onze sportverenigingen, omdat zij saamhorigheid brengen en een laagdrempelige ontmoetingsplek zijn voor veel mensen. Sport bevordert ook de algemene gezondheid en draagt bij aan een goede ontwikkeling van jeugdigen. Om dit te kunnen bewerkstelligen zijn goed geoutilleerde sportverenigingen van groot belang. Zij verdienen aandacht en ondersteuning van de gemeente, waarbij wederkerigheid een uitgangspunt is. Samenwerken is het sleutelwoord!

Missie

Sportverenigingen vervullen een belangrijke functie in de Albrandswaardse samenleving, zij zijn het cement van de maatschappij. Wij faciliteren en ondersteunen hen bij de uitvoering van hun verenigingsleven, waarbij wederkerigheid voorop staat.

6.1 Sport

Sport

Wat willen we bereiken?		Het versterken en vergroten, gebruikmakend van de wederkerigheidsgedachte, van de maatschappelijke functie van het verenigingsleven waarbij onze inwoners beschikken over toekomstbestendige en multifunctionele faciliteiten.		
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a.	De beleidsnotitie "Albrandswaard in beweging" samen met onze verenigingen/maatschappelijke partners ontwikkelen.	3 ^e kwartaal 2017	Het versterken en vergroten van de maatschappelijke functie(s) en rol van het verenigingsleven. Onze verenigingen zijn meer dan een aanbieder van sport, cultuur of ontmoetingsplek, zij staan midden in de samenleving. In 2025 hebben verenigingen verbindingen gelegd met andere organisaties in het sociaal domein en werken samen in de uitvoering.	Binnen begroting

Wat mag het kosten?

Programma Sport	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020
Lasten	1.225.683	974.944	1.195.259	946.007	705.232	703.783
Baten	-374.563	-152.890	-152.930	-152.930	-152.930	-152.930
Saldo baten en lasten	851.120	822.054	1.042.329	793.077	552.302	550.853
Toevoeging reserve	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserve	0	-5.000	-421.108	0	0	0
Totaal programma 6	851.120	817.054	621.221	793.077	552.302	550.853

Beleidsindicatoren

Naam Indicator	Periode	Albrandswaard	Stedelijkheids- klasse matig stedelijk	Eenheid	Bron
1. Niet sporters	2014	45,3	49 %		RIVM

1. Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het aantal inwoners.

PROGRAMMA 7 – SOCIAAL DOMEIN

**VROEGER
DACHT IK
DAT
MIJN BEPERKINGEN
MIJN GRENZEN
WAREN**

Loesje

POSTBUS 1045
6801 BA ARNHEM

Albrandswaard is een kleine gemeente met sterke gemeenschappen. In Albrandswaard kijken we nog naar elkaar om en is er altijd ruimte voor verfrissende innovatieve ideeën en initiatieven van inwoners die ten goede komen aan de gemeenschap. Samen bouwen we aan een nieuw zorgstelsel. We willen de menselijke maat weer terug in de zorg en de zorg weer terug in de wijk.

Veel aandacht geven wij aan de monitoring, evaluatie en bijsturing van de invoering van de nieuwe zorgtaken. De bewaking van ieders privacy heeft daarbij topprioriteit.

Meedoen in de lokale samenleving is voor alle inwoners belangrijk. Juist ook voor mensen die inkomensondersteuning nodig hebben. Eigen kracht, zelfredzaamheid en keuzevrijheid voor werkzoekenden zijn belangrijke kernwoorden bij het invullen van beleid. Deelnemen en dienstbaar zijn aan de samenleving zien wij als een middel om dichterbij betaald werk te komen, of een zinvolle tijdsbesteding te hebben. En bureaucratisch systeem van begeleiden, dwingen, controleren en straffen willen wij niet. Wij bieden ruimte voor eigen initiatieven. Mensen die fraude plegen verliezen hun recht.

Ook over het sociale domein is in onze lokale samenleving veel kennis aanwezig. Wij willen die kennis graag benutten. Bijvoorbeeld door met inwoners, bedrijven/werkgevers, adviesorganen etc. een denktank op te richten om maatwerk te bedenken voor lokale werkzoekenden, zowel voor hen die een uitkering hebben als voor de niet uitkerings gerechtigden (nuggers).

Missie

De leefwereld van degene, die ondersteuning nodig heeft staat centraal. Wij gaan uit van de menselijke maat en van ondersteuning/zorg in de wijk.

7.1 Maatschappelijke ondersteuning

Maatschappelijke ondersteuning

Wat willen we bereiken?				
Goede ondersteuning voor iedereen met een zorgvraag, in de gehele gemeente.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a.	Verder ontwikkelen van woonzorgconcepten in coproductie met maatschappelijke partijen.	1 ^e kwartaal 2018	Voldoende geschikte woningen voor de doelgroepen	Binnen begroting
1b.	Ontwikkelen innovatieve hulpmiddelen voor de inzet van ondersteuning thuis. Beleidsregels verstrekkingen aan laten sluiten bij de doelstelling om langer thuis te kunnen blijven wonen.	1 ^e kwartaal 2018	Kwalitatief goede ondersteuning, waardoor langer thuis wonen voor ouderen en mensen met een beperking mogelijk is.	Binnen begroting
1c.	In co-creatie met maatschappelijke partners innovatieve oplossingen ontwikkelen voor het realiseren van kleinschalige ontmoetingsplekken.	1 ^e kwartaal 2018	Vanuit wederkerigheid realiseren van kleinschalige ontmoetingsplekken	Binnen begroting
1d.	In co-creatie ontwikkelen lokaal aanbod dagbesteding en begeleiding van inwoners die dit nodig hebben	4 ^e kwartaal 2017	Mensen met een beperking in eigen omgeving ondersteunen	Binnen begroting

7.2 Kwetsbare groepen

Vergunninghouders

Wat willen we bereiken?				
Vergunninghouders laten participeren in de Maatschappij				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a.	Samen met Maatschappelijke partners afspraken maken om vergunninghouders zo snel en goed mogelijk te laten participeren in de Albrandswaardse samenleving	Continu	Vergunninghouders participeren na een periode van 1 jaar zelfstandig in de maatschappij	Binnen begroting

7.3 Participatiewet

Werk

Wat willen we bereiken?			
Niemand blijft onnodig en ongewild buiten het participatieproces. De samenwerking met bedrijven en maatschappelijke partners wordt uitgebreid en verstevigd door hen te faciliteren bij hun maatschappelijke doelstellingen (Garantiebanen, SRol)			
Wat gaan we doen	Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a. Inrichten van een Programma Werk met als belangrijkste items: Re-integreren op maat; Minder regels; Innovatieve pilots Op basis van de uitkomsten van de loonwaardemeting maatwerk leveren naar werk of een zinvolle tijdsbesteding. Ook nuggers worden hier actief bij betrokken. Bij elkaar brengen vraag en aanbod en leveren van ondersteunende diensten aan werkgevers. In 2017 zal het creëren van plaatsen beschut werk meer aandacht krijgen.	Continu	Iedereen participeert naar vermogen. Uitstroom naar werk t.o.v. de doelgroep is 5% hoger dan in 2016 Uitstroom > instroom Deelnemen en dienstbaar zijn aan de samenleving zien wij niet als genoegdoening tegenover een uitkering maar als een middel om dichterbij betaald werk te komen of zinvolle tijdsbesteding te hebben. Alle nuggers die ondersteuning willen zijn in beeld.	Binnen begroting

7.4 Jeugdzorg

Jeugdzorg

Wat willen we bereiken?			
We willen een veilige, goede en bereikbare zorg voor elk jeugdige die hierop aangewezen is, waarop we inzetten op een zo licht mogelijke zorg als dat kan en zware zorg en ondersteuning waar dat nodig is. Uitgangspunt hierbij is: 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur			
Wat gaan we doen	Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a. <ul style="list-style-type: none"> Vergroten van de lokale inkoop van zorg ten koste van de gespecialiseerde zorg. Onderzoek naar interne en externe werkprocessen en werkafspraken op het gebied van de informatie uitwisseling over zorggebruikers, waarna noodzakelijke aanpassingen geïmplementeerd worden 	Continu	<ul style="list-style-type: none"> Verschuiven van zware jeugdzorg naar lokaal ingekochte lichtere zorg en ondersteuning. Een veilig zorgsysteem (privacy gewaarborgd en dossier in samenspraak met cliënt) 	Binnen begroting

7.5 Zorg & Welzijn

Zorg & Welzijn

Wat willen we bereiken?				
Menselijke maat terug in de zorg en in de wijk; Faciliteren van bewonersinitiatieven op het gebied van zorg en welzijn				
Wat gaan we doen		Wanneer is het Klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a.	- Resultaatsafspraken maken met SWA over vrijwilligersbeleid - Versterking van het steunpunt mantelzorg en het vrijwilligersinformatiepunt van SWA.	1 ^e kwartaal 2018	Verschuiving van zorg naar welzijn.	Binnen begroting
1b.	Met maatschappelijke partners een Actieagenda 'Bestrijding Eenzaamheid' opstellen en uitvoeren.	2 ^e kwartaal 2017	Doorbreken van maatschappelijk isolement	Binnen begroting

7.6 Wijkteams

Wijkteams

Wat willen we bereiken?				
Een sluitend systeem voor toeleiding naar de juiste zorg voor alle inwoners met een zorgbehoefte. Snelle en effectieve ondersteuning op zorgvragen in onze samenleving, waarbij wij uitgaan van 1 gezin, 1 plan en 1 regisseur in het geval van complexe zorg.				
Wat gaan we doen		Wanneer is het klaar	Wat is het streven	Extra kosten + FTE in 2017
1a.	Opbouwen en versterken van relaties met inwoners, huisartsen, ondernemers, verenigingen, instellingen en netwerken (inbedding in de wijken). In toenemende mate preventief werken. Samenstelling van de wijkteams na evaluatie aanpassen aan de behoeften.	1 ^e kwartaal 2017	80% van de hulpvragen lossen we op in de 0 ^e of 1 ^e lijn, waarbij de menselijke maat en zorg in de wijk voorop staat. Duidelijkheid voor deelnemers in de teams over doelgroep en werkwijze Kleine compacte teams met HBO en BIG geregistreerde professionals voor de ondersteuning van complexe zorg.	Binnen begroting
1b.	Versterken van de regisseursfunctie in de wijkteams.	4 ^e kwartaal 2017	1 aanspreekpunt per gezin voor zorgondersteuning.	Binnen begroting

Wat mag het kosten?

Programma Sociaal Domein	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020
Lasten	15.397.499	15.893.392	15.914.467	15.853.792	15.881.551	15.884.012
Baten	-4.922.086	-4.654.737	-4.655.549	-4.655.549	-4.655.549	-4.655.549
Saldo baten en lasten	10.475.413	11.238.655	11.258.918	11.198.243	11.226.002	11.228.463
Toevoeging reserve	913.066	0	200.000	287.000	257.000	212.000
Onttrekking reserve	-244.952	0	0	0	0	0
Totaal programma 7	11.143.528	11.238.655	11.458.918	11.485.243	11.483.002	11.440.463

Beleidsindicatoren

Naam Indicator	Periode	Albrandswaard	Stedelijkheids- klasse matig stedelijk	Eenheid	Bron
1. Banen	2015	555,8	708	Aantal per 1.000 inwoners in LISA	
2. Jongeren met een delict voor de rechter			% 12 t/m 21 jarigen		Verwey Jonker Instituut
3. Kinderen in uitkeringsgezin	2012	2,46	3,68	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut
4. Netto arbeidsparticipatie	2015	68,8	66,5	% vd werkzame beroepsbevo	CBS
5. Werkloze jongeren	2012	0,87	1,03	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut
6. Personen met een bijstandsuitkering	2015	221,4	273,9	Aantal per 10.000 inwoners v	CBS
7. Lopende re-integratievoorzieningen	2015	184	211	Aantal per 10.000 inwoners v	CBS
8. Jongeren met jeugdhulp	2015	6,6	7,7	% van alle jongeren tot 18 ja	CBS
9. Jongeren met jeugdbescherming	2015	0,3	1	% van alle jongeren tot 18 ja	CBS
10. Jongeren met jeugdreclassering	2015	0	0,4	% van alle jongeren van 12 to	CBS
11. Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	2015	410	486	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD

1. Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 – 64 jaar.
2. Nog geen gegevens beschikbaar.
3. Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
4. Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.
5. Het percentage werkloze jongeren (16 – 22 jaar).
6. Het aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners.
7. Het aantal lopende reïntegratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15 – 64 jaar.
8. Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
9. Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
10. Het percentage jongeren (12 - 22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12 - 22 jaar).

4

PARAGRAFEN

PARAGRAAF 1 – LOKALE HEFFINGEN

In deze paragraaf treft u informatie aan over de geraamde gemeentelijke belastingen en gebonden heffingen, het beleid ten aanzien van de lokale heffingen, een overzicht van de tarieven, een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid en de lokale lastendruk in het tijdvak 2017-2020.

Algemene uitgangspunten lokale heffingen

De uitwerking van de begroting 2017 is gedaan conform de uitgangspunten van het Collegeprogramma 2016-2018 en de voorjaarsnota 2017. Daarin is onder andere opgenomen om lastenverlichting voor inwoners en bedrijven in de periode 2016-2018 te realiseren.

Uitgangspunt bij het bepalen van de gewenste opbrengst van de gemeentelijke belastingen in 2017 is een stijging met een percentage van 3%.

Woonlasten en tarieven belastingen en heffingen

De gemeentelijke woonlasten worden bepaald door de uitgaven van burgers aan OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing. Als vergelijkingsmateriaal wordt er verder in deze paragraaf een overzicht gegeven van de woonlasten van omliggende gemeenten en van Albrandswaard.

In de gemeente Albrandswaard kennen we de gemeentelijke belastingen waarbij de opbrengsten in de algemene dekkingsmiddelen terecht komen en de zogenaamde gebonden heffingen die volledig bestemd zijn voor de uitvoering van gemeentelijke taken. De gemeentelijke belastingen zijn onder andere de Onroerende zaakbelasting (OZB) en de Hondenbelasting. De gebonden heffingen zijn de Afvalstoffenheffing, Rioolheffing, Lijkbezorgingsrechten, Marktgeden en Leges. De gebonden heffingen kennen wettelijk de norm van maximaal 100% kostendekkendheid inclusief toe te rekenen compensabele BTW en mutaties in reserves. De tarieven van de gebonden heffingen mogen dus maximaal kostendekkend zijn.

Algemene (beleids)ontwikkelingen

Macronorm OZB

De discussie over het afschaffen van deze macronorm als beheersingsinstrument is nog niet afgesloten. Uit het “rapport evaluatie systematiek macronorm onroerende zaakbelasting” is naar voren gekomen dat de macronorm onroerende zaakbelasting (OZB) geen effectief beheersingsinstrument is gebleken. Echter zijn de alternatieven die in het rapport genoemd zijn nog onvoldoende uitgewerkt om reeds nu te besluiten tot aanpassing of afschaffing van de huidige norm. Daarom wordt de macronorm OZB in 2016 van 1,57% nog gehandhaafd als instrument. Aangezien deze norm steeds achteraf als toets wordt toegepast is het moeilijk in te schatten in welke mate een eventuele verhoging van de opbrengsten uit OZB wel of niet tot korting op de algemene uitkering leidt.

Het kabinet is voor 2016 en verder voornemens om samen met de VNG te komen tot een woonlastennorm. Daartoe zal door de werkgroep, die het evaluatierapport over de macronorm OZB heeft opgesteld, de variant van woonlastennorm verder worden uitgewerkt.

Verruiming/aanpassing van het lokale belastinggebied

Het kabinet heeft aangekondigd om met een voorstel te komen voor een verschuiving van de inkomstenbelasting naar het gemeentelijk belastinggebied. Naar aanleiding hiervan heeft, op verzoek van de VNG, een commissie onder leiding van Alexander Rinnooy Kan een aantal aanbevelingen gedaan waaronder een verbreding van de OZB door de herinvoering van de OZB voor gebruikers (huurders) van woningen (meer belastingplichtigen). Vanaf 2019 zouden deze maatregelen dan in moeten gaan. Het is momenteel onzeker of het kabinet daadwerkelijk met een voorstel komt en of dit voorstel op een meerderheid kan rekenen. Het tijdstip van een eventuele invoering van de OZB voor gebruikers woningen

is hiermee onzeker, maar zal naar verwachting zeker niet voor 2019 plaatsvinden. Uiteindelijk is het de gemeenteraad die een besluit neemt voor het wel of niet invoeren van een (nieuwe) belastingsoort.

Kostenonderbouwingen voor tarieven gebonden heffingen

Door de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn vanaf de begroting 2017 nieuwe begrotingsregels van kracht. De nieuwe regels hebben invloed op de kostenonderbouwing van gemeentelijke heffingen. Met ingang van 2017 worden in dit verband kostenonderbouwingen in de paragraaf lokale heffingen opgenomen die inzicht geven in hoe bij de berekening van de tarieven wordt bereikt dat de geraamde bate de geraamde lasten niet overschrijden. Volgens de handreiking kostentoekening van het Ministerie van Financiën zijn de regels toegepast voor de toerekening van kosten bij de berekening van de tarieven. Deze regels zijn bij de tarievenberekeningen overgenomen. Alleen de kosten die mogen worden toegerekend worden meegenomen bij de tarievenberekening.

Overzicht geraamde belastingen en heffingen

Hierna treft u een totaal overzicht aan van in de begroting geraamde opbrengsten van de gemeentelijke belastingen en de gebonden heffingen.

Gemeentelijke belastingen	Rekening	Begroting				
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Financiering/Algemene dekkingsmiddelen						
Onroerende zaakbelastingen	5.791.100	5.860.000	6.038.600	6.210.200	6.384.100	6.441.200
Hondenbelasting	187.500	104.000	0	0	0	0

Toelichting

De hondenbelasting wordt per 1 januari 2017 afgeschaft.

De opbrengst van de OZB wordt conform de voorjaarsnota ten opzichte van 2016 verhoogd met 3%.

Gebonden heffingen	Rekening	Begroting				
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Afvalstoffenheffing	2.263.500	2.115.300	2.268.700	2.273.700	2.277.800	2.281.100
Rioolheffing	2.891.100	2.894.300	2.888.200	2.922.300	2.953.800	2.987.200

Tarieven 2017

Onroerende zaakbelastingen

De onroerendezaakbelasting (OZB) wordt berekend naar een percentage van de waarde van de onroerende zaak.

In de Voorjaarsnota 2017 is als uitgangspunt voor de stijging van de opbrengsten *Onroerende zaakbelastingen* een percentage van 3% gehanteerd. Dit voorstel is conform bestaand beleid.

Waardepeildatum

De waarde van een onroerende zaak wordt vastgesteld conform de Wet waardering onroerende zaken (WOZ). De vastgestelde waarde geldt voor een tijdvak van één jaar en heeft als peildatum 1 januari van één jaar eerder. In 2017 zal de OZB daarom berekend worden op basis van WOZ-waarde met als waardepeildatum per 1 januari 2016.

Het SVHW die de heffing en inning van de OZB uitvoert, heeft aangegeven dat de markt- en areaalontwikkeling tussen 1 januari 2015 en 1 januari 2016 bij woningen naar schatting 4% bedraagt. Voor niet-woningen bedraagt deze ontwikkeling -0,5%. Om te voorkomen dat de waardedalingen een ongewenst budgettair nadeel voor de gemeente veroorzaakt, corrigeren wij deze waardedaling in de tarieven voor 2017.

Opbrengst OZB

Jaarlijks ontvangen we in juni/juli van het SVHW een raming van de heffingsmaatstaven van de verschillende belastingen en heffingen. Op basis hiervan wordt de berekening gemaakt van de opbrengsten en de tarieven voor de lokale heffingen. Bij de raming is door het SVHW rekening gehouden met de waarde- en de areaalontwikkeling.

Bij het bepalen van de opbrengst OZB voor de begrotingsjaren 2017 - 2020, zijn voor 2017 de tarieven van 2016 gecorrigeerd met een de correctie van 3% toegepast. In deze correctie is rekening gehouden met de waardeontwikkeling zoals hiervoor vermeld. Op basis hiervan wordt de opbrengst van OZB geraamd op € 6.038.600.

OZB tarief 2016

Op basis van het voorgaande zien de tarieven OZB voor 2017 als volgt uit.

Onroerende zaakbelastingen (als percentage van de WOZ-waarde)	2016	2017
Eigenaren woningen	0,1415%	0,1400%
Gebruikers niet-woningen	0,2929%	0,3017%
Eigenaren niet-woningen	0,3657%	0,3785%

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing wordt geheven om de kosten te betalen die de gemeente Albrandswaard maakt voor het (laten) inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval. Voor de afvalstoffenheffing hanteren wij kostendekkende tarieven in combinatie met een planmatige inzet van de daarvoor gevormde voorzieningen.

T.a.v. de afvalinzameling zijn er ontwikkelingen in de kosten. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft een afvalscheidingsdoelstelling gesteld in het programma van Afval Naar Grondstof (VANG). In 2020 moet 75% van het huishoudelijk afval gescheiden worden. Dat komt neer op 100 kg. restafval per inwoner per jaar. De situatie in Albrandswaard was in 2015 dat 57% van het afval gescheiden werd. Dat betekent dat er nog 204 kg. restafval per inwoner verbrand werd. Uit sorteerproeven blijkt dat in de restafvalcontainer in Albrandswaard nog 75% makkelijk te scheiden herbruikbare grondstoffen zitten. De NV BAR-Afvalbeheer werkt in 2016 en 2017 voorstellen uit hoe de afvalscheiding verbeterd kan worden. Voorstellen om tot betere afvalscheiding te komen worden vanuit de afvalstoffenheffing gefinancierd en zullen ter besluitvorming aan u worden voorgelegd. Vooruitlopend op de invoering van de voorstellen zijn de genoemde cijfers in de begroting gebaseerd op ongewijzigd beleid. Hierbij geldt dat de opbrengst maximaal kostendekkend mag zijn.

De in de afvalstoffenheffing te dekken kosten zijn als volgt bepaald.

Omschrijving	2017
Kosten van de activiteit vanuit de NV BAR Afvalbeheer	1.245.400
Kosten van de activiteit vanuit de gemeente, inclusief kapitaallasten	704.614
Inkomsten van de activiteit, exclusief heffingen	-245.967
Netto kosten van de activiteit	1.704.047
Perceptiekosten	21.900
Vanuit andere activiteiten toe te rekenen kosten	220.900
Overhead	43.900
BTW op de exploitatie	357.000
Totale kosten	2.347.747
Opbrengst afvalstoffenheffing	2.268.700
Dekkingspercentage	97%

Toelichting:

De kosten verbonden aan de afvalinzameling en verwerking komen op diverse plaatsen tot uitdrukking in de gemeentebegroting. In de paragraaf lokale heffingen geven wij een totaalbeeld van de kosten verbonden aan de inzameling en verwerking van de huishoudelijke afvalstoffen en de vindplaats van de kosten. Eerdergenoemde beleidswijzigingen zullen leiden tot een wijziging in de kosten voor de gemeente Albrandswaard. Voorafgaande aan wijzigingen in beleid is er van de raden besluitvorming nodig gevolgd door implementatietijd. Hierdoor zijn de kosten opgenomen in bovenstaand overzicht gebaseerd op het jaar 2016, gecorrigeerd met autonome ontwikkelingen zoals areaaluitbreiding en loon- en prijsontwikkelingen. Bij de berekening van de opbrengst afvalstoffenheffing is uitgegaan van handhaving van de tarieven van 2016.

Afvalstoffenheffing	2016	2017	afwijking
Eenpersoonshuishouden	177,27	177,27	0%
Meerpersoonshuishouden	236,36	236,36	0%

Rioolheffing

Het GRP 2013 – 2017 is niet langer actueel en voldoet niet meer aan de wettelijke kaders van de Gemeentewet. De Gemeentewet (art. 229b) geeft aan dat de begrote baten van de rioolheffing niet hoger mogen zijn dan de begrote lasten. Op 19 september 2016 is daarom het nieuwe GRP 2017 – 2020 vastgesteld. Door de langere levensduur en het toepassen van innovatieve technieken kan het riool namelijk over 60 in plaats van over 50 jaar worden afgeschreven. Deze verandering zorgt ervoor dat de financiële middelen in de voorziening en inkomsten uit de heffing voldoende zijn om de kapitaallasten uit het verleden en toekomstige vervangingsinvesteringen te kunnen bekostigen.

Er is een voorziening bekleemde middelen t.w.v. € 2.828.478 (prijsspeil 31 december 2015). Deze voorziening kan op basis van artikel 44 lid 1d van het BBV worden gebruikt voor het dekken van alle vervangingsinvesteringen. De voorziening wordt gevoed met een jaarlijkse storting vanuit de rioolheffing. Doel van deze manier van werken is het egaliseren van de kostenontwikkeling. Hierdoor worden de kapitaallasten voor een toekomstige generatie vrijwel nul. De opbrengsten uit de heffing en de beschikbare voorziening zijn voldoende om het rioleringsstelsels in stand te kunnen houden en waar nodig te verbeteren de komende decennia. Het tarief van de rioolheffing kan daarom vanaf 2017 eenmalig met 4% verlaagd worden tot een bedrag van € 267,- voor een meerpersoonshuishouden en € 200,- voor een eenpersoonshuishouden. Deze herijking levert lagere lasten voor de inwoners op terwijl er sprake blijft van een betrouwbaar rioleringsstelsel.

De in de rioolheffing te dekken kosten zijn als volgt bepaald.

Omschrijving	2017
Kosten van de activiteit vanuit de BAR	174.720
Kosten van de activiteit vanuit de gemeente, inclusief kapitaallasten	2.174.390
Inkomsten van de activiteit, exclusief heffingen	37.680
Netto kosten van de activiteit	2.386.790
Perceptiekosten	29.925
Vanuit andere activiteiten toe te rekenen kosten (straatreiniging, onderhoud waterwegen)	81.587
Kwijstschelding en oninbaarheid	111.100
Overhead	140.240
BTW op de exploitatie	250.845
Totale kosten	3.000.500
Opbrengst rioolheffing	2.888.200
Dekkingspercentage	96%

De tarieven rioolheffing 2017 zien er als volgt uit:

Rioolheffing	2016	2017	afwijking
Eenpersoonshuishouden	208,42	200,08	-4%
Meerpersoonshuishouden	277,89	266,78	-4%

Lijkbezorgingsrechten

In 2013 is de notitie Kostenonderbouwing Lijkbezorging Albrandswaard vastgesteld. In de notitie zijn activiteiten die worden uitgevoerd voor de lijkbezorging transparant gemaakt zodat de mogelijkheid is ontstaan om kostendekkende tarieven te kunnen bepalen. Op basis van de notitie is besloten de tarieven voor de lijkbezorgingsrechten in de periode 2013-2017 kostendekkend te maken door in deze periode de tarieven jaarlijks met 6% te verhogen.

De in de lijkbezorgingsrechten te dekken kosten zijn als volgt bepaald.

Berekening kostendekkendheid	2017
Kosten van de activiteit vanuit de gemeente	172.307
Netto kosten van de activiteit	172.307
Perceptiekosten	4.692
Kosten van de activiteit vanuit de BAR	220.695
Overhead (80,2653 %)	177.142
Totale kosten	574.836
Opbrengst heffingen	251.845
Dekkingspercentage	43,81%

Aanpassing tarieven lijkbezorging

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Dubbel graf in Rhooon voor 25 jaar	6%	6%	6%	3%	3%
Enkel graf in Poortugaal voor 25 jaar	6%	6%	6%	3%	3%
Urnengraf voor 25 jaar	6%	6%	6%	3%	3%
Begraven	6%	6%	6%	3%	3%

Tarieven lijkbezorging

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Dubbel graf in Rhooon voor 25 jaar	€ 3.332	€ 3.531	€ 3.742	€ 3.854	€ 3.969
Enkel graf in Poortugaal voor 25 jaar	€ 2.033	€ 2.154	€ 2.283	€ 2.351	€ 2.421
Urnengraf voor 25 jaar	€ 1.412	€ 1.496	€ 1.585	€ 1.632	€ 1.680
Begraven	€ 1.261	€ 1.336	€ 1.416	€ 1.458	€ 1.501

In onderstaande tabel staan de begrote inkomsten voor de lijkbezorging:

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Opbrengst lijkbezorging	€ 239.850	€ 251.845	€ 264.319	€ 264.319	€ 264.319

Tarieven overige gemeentelijke heffingen

De algemene verhoging als gevolg van prijsindexering van de overige gemeentelijke heffingen bedraagt in beginsel 3% met dien verstande dat de opbrengst maximaal kostendekkend mogen zijn.

Leges Publieksdiensten en omgevingsvergunning

Onder de naam leges worden rechten geheven voor verstrekte diensten en producten. Een aantal tarieven van leges is wettelijk gemaximeerd, zoals het tarief voor paspoorten, aanwezigheidsvergunning speelautomaten of bijvoorbeeld een uittreksel Burgerlijke stand. Voor het overige geldt ook hier dat de tarieven van de leges maximaal kostendekkend mogen zijn.

De in de leges burgerzaken te dekken kosten zijn als volgt bepaald.

Berekening kostendekkendheid	2017
Kosten van de activiteit vanuit de gemeente	109.603
Kosten van de activiteit vanuit de GR BAR-organisatie	238.265
Netto kosten van de activiteit	347.868
Overhead (80,2653%)	191.244
Afdracht Rijksleges	218.551
Totale kosten	757.663
Opbrengst leges burgerzaken:	547.236
Dekkingspercentage	72,23%

De in de gemeentelijke leges en vergunningen te dekken kosten zijn als volgt bepaald.

Berekening kostendekkendheid	2017
Overige kosten incl. personeel	353.500
Externe adviezen	53.300
Netto kosten van de activiteit	406.800
Perceptiekosten	8.200
Onderhoud software	15.000
Kosten handhaving	15.000
Overhead (80,2653%)	265.372
Compensabele BTW	7.600
Totale kosten	717.972
Opbrengst heffingen	401.800
Dekkingspercentage	55,96%

Gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid

Het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid is gebaseerd op de vastgestelde notitie Verruiming kwijtschelding van belastingen. Op basis hiervan wordt kwijtschelding verleend van de afvalstoffenheffing, de rioolrechten en de hondenbelasting voor de eerste hond. Burgers die voldoen aan de ABW-normen krijgen een volledige kwijtschelding. De overige gemeentelijke bijstandsregelingen kennen afwijkende normen of een afwijkende vergoedingssystematiek.

In de begroting 2017 zijn de volgende bedragen voor kwijtschelding opgenomen.

Kwijtschelding	2016	2017	2018	2019	2020
Afvalstoffenheffing	€ 67.300	€ 95.700	€ 96.657	€ 97.624	€ 98.600
Rioolheffing	€ 100.000	€ 111.100	€ 112.211	€ 113.333	€ 114.466
Hondenbelasting	€ 2.464	€ 2.543	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	€ 169.764	€ 209.343	€ 208.868	€ 210.957	€ 213.066

Overzicht belastingdruk

Tot de woonlasten worden gerekend de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De woonlasten vormen het grootste deel van de opbrengst uit de gemeentelijke heffingen en daarmee grotendeels de lokale lastendruk. Hierna worden de woonlasten voor burgers (woningen) en het bedrijfsleven (niet woningen/ bedrijven) inzichtelijk gemaakt.

Omschrijving	2015	2016	2017	Afwijking	
				Absoluut	In %
+ = stijging en - = daling van lasten					
A: Eénpersoonshuishouden met een huurwoning					
Rioolgebruik	€ 208,42	€ 208,42	€ 200,08	-€ 8,34	-4,00%
Afval	€ 177,27	€ 177,27	€ 177,27	€ 0,00	0,00%
Totaal	€ 385,69	€ 385,69	€ 377,35	-€ 8,34	-2,16%
B: Meerpersoonshuishouding met een huurwoning					
Rioolgebruik	€ 277,89	€ 277,89	€ 266,78	-€ 11,11	-4,00%
Afval	€ 236,36	€ 236,36	€ 236,36	€ 0,00	0,00%
Totaal	€ 514,25	€ 514,25	€ 503,14	-€ 11,11	-2,16%
C: Eénpersoonshuishouding met een koopwoning met een WOZ-waarde van € 230.000					
Rioolgebruik	€ 208,42	€ 208,42	€ 200,08	-€ 8,34	-4,00%
Afval	€ 177,27	€ 177,27	€ 177,27	€ 0,00	0,00%
OZB-eigendom	€ 319,24	€ 325,45	€ 322,00	-€ 3,45	-1,06%
Totaal	€ 704,93	€ 711,14	€ 699,35	-€ 11,79	-1,66%
D: Meerpersoonshuishouding met een koopwoning met een WOZ-waarde van € 230.000					
Rioolgebruik	€ 277,89	€ 277,89	€ 266,78	-€ 11,11	-4,00%
Afval	€ 236,36	€ 236,36	€ 236,36	€ 0,00	0,00%
OZB-eigendom	€ 319,24	€ 325,45	€ 322,00	-€ 3,45	-1,06%
Totaal	€ 833,49	€ 839,70	€ 825,14	-€ 14,56	-1,73%

Albrandswaard ten opzichte van overige BAR-gemeenten

Om de woonlasten te kunnen vergelijken wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde COELO-Atlas (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden). Hierin wordt jaarlijks uit de gemeentelijke belastingtarieven een samenvattend getal afgeleid, dat weergeeft hoe hoog deze lasten zijn. Uitgegaan wordt van een meerpersoonshuishouden in een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. Voor 2017 is nog geen vergelijking te geven.

2016 Gemeente	Gemeentelijke woonlasten (1 persoons)	Gemeentelijke woonlasten (meerpersoons)
Albrandswaard	€ 686	€ 704
Barendrecht	€ 516	€ 782
Ridderkerk	€ 474	€ 549

(bron: COELO, Atlas van de lokale lasten 2016)

PARAGRAAF 2 – WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Aanleiding en achtergrond

De Gemeente Albrandswaard voert actief beleid op de beheersing van de risico's die de gemeente loopt. Door een scherp inzicht in de actuele risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen. Ook wordt gekeken naar de maatregelen die worden getroffen om de risico's af te dekken. Voor de risico's waarvoor geen maatregelen getroffen kunnen worden, bijvoorbeeld omdat het verzekeren ervan te duur zou zijn, wordt ingeschat welke buffer noodzakelijk is. Dit is het weerstandsvermogen.

In deze paragraaf wordt verslag gedaan van de resultaten van de meest recente herijking/ inventarisatie van risico's en maatregelen. Op basis van de geïnterviewde risico's en de beschikbare financiële middelen (weerstandscapaciteit) is het weerstandvermogen berekend.

Risicoprofiel concern Albrandswaard

Om de risico's van Gemeente Albrandswaard in kaart te brengen is in samenwerking met het regieteam Albrandswaard en de GR BAR-organisatie een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel is tot stand gekomen met behulp van het softwareprogramma NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem) waarmee risico's systematisch in kaart kunnen worden gebracht en beoordeeld.

Omdat binnen de GR BAR-organisatie het grootste deel van de producten en diensten wordt geleverd voor de drie gemeenten en de GR BAR-organisatie geen algemene reserve kent, dient de benodigde weerstandscapaciteit middels de afgesproken verdeelsleutel opgevangen te worden door de deelnemende BAR gemeenten. In de gemeentelijke top 10 ziet u de verzameling aan BAR risico's terug als één geconsolideerd risico. Alle risico's worden 2 maal per jaar herijkt en er wordt continu geanticipeerd op nieuwe risico's. Alle onzekerheden dan wel risico's die niet in de begroting (kunnen) worden opgenomen worden vanaf het moment dat zij kwantificeerbaar zijn opgenomen in het risicoprofiel.

Nieuwe onderdelen in het risicoprofiel

1. Toevoegen risico's grondbedrijf.

Vooruitlopend op het advies van de commissie BBV om het grondbedrijf ook mee te nemen in de paragraaf weerstandsvermogen, zijn de risico's meegenomen op basis van werkelijke cijfers.

2. Toevoegen kengetallen.

Met ingang van de lopende begroting (uitgifte van de Staatscourant van 17 juli 2015, ingevolge artikel 11 van het BBV), moeten kengetallen opgenomen worden voor: de netto schuld quote, de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, de solvabiliteitsratio, de structurele exploitatieruimte, de grondexploitatie en de belastingcapaciteit. De kengetallen maken het de leden van de gemeenteraad gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positie van de gemeente. Nieuw bij deze begroting 2017 is dat er categorieën (signaleringswaarden) zijn toegevoegd. De uitwerking hiervan wordt u aangeboden in tabelvorm onder punt Kengetallen.

In onderstaand overzicht staan de 10 belangrijkste (geconsolideerde) risico's gepresenteerd die de grootste invloed hebben op de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's						
Nr.	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
R1401	3D risico Albrandswaard in GRBAR	geld - Opgenomen risico's 3D's in GR BAR		BAR risico 100%	max.€ 1.978.740	27.95%
R1240	Aangesproken worden voor garantstellingen.	tijd - Ambtelijke inzet in uren.; geld - Faillissementen instellingen/verenigingen etc, waarvoor de gemeente Albrandswaard garant staat.		75%	max.€ 2.500.000	26.56%
R532	Risico's taakuitvoering BAR	geld - (Tijdelijk)extra (frictie)kosten/uren/ inhuur personeel.		BAR risico 100%	max.€ 558.702	15.83%
R536	Winst/resultaat OMMIJ bij liquidatie is lager dan verplichte afboeking/bijstelling waarde buitenplanse gronden.	geld - Niet geraamde financiële bijdrage vanuit gemeentelijke exploitatie		70%	max.€ 1.000.000	9.93%
R1414	Naheffing van BTW na controle door de fiscus.	geld -		50%	max.€ 1.000.000	7.13%
R1241	Reserve grondbedrijf is niet toereikend	extra - imagoschade; geld - financieel		50%	max.€ 500.000	3.55%
R1424	Risico invoering wet meldplicht datalekken	geld - financieel, juridische aansprakelijkheid		30%	max.€ 400.000	1.71%
R501	Algemene Uitkering gemeentefonds wordt lopende het begrotingsjaar lager i.c.m. koppeling rijksuitgaven en verwerking aanvullende kortingen.	geld - Indien Rijksbezuinigingen niet gehaald worden, levert de koppeling minder op en komen er aanvullende kortingen.		30%	max.€ 250.000	1.06%
R502	Als gevolg van aanpassingen winstbestemming en lagere bedrijfsresultaten lagere dividenduitkeringen.	geld - financieel verlies.		70%	max.€ 100.000	0.99%
R1410	Doorvoeren private borging 2017 (privatiseren taken bouw- & woningtoezicht)	geld - verminderde inkomsten bouwleges	Vorbereiding loopt. Stapsgewijs bijstellen inkomsten in begroting.	50%	max.€ 85.000	0.60%

Totaal grote risico's: € 9.527.860

Overige risico's: € 394.582

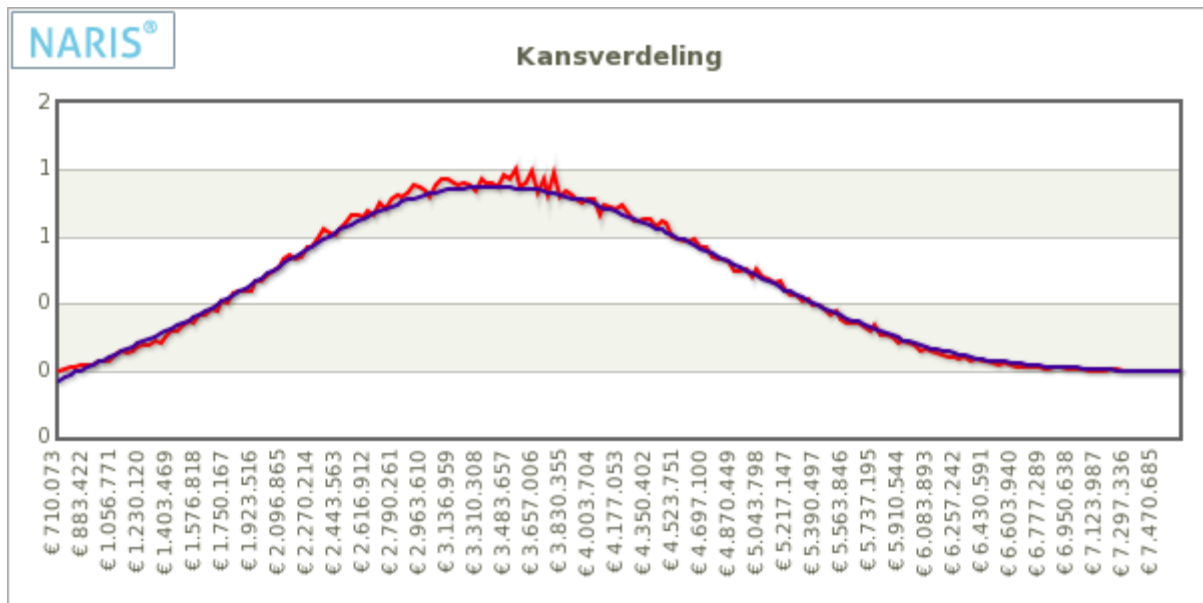
Totaal alle risico's: € 9.922.442

Het overzicht toont risico's die incidenteel schade op kunnen leveren met daarbij het maximale financiële gevolg. De onderstaande tabel geeft aan hoe groot de kans is in lengte van tijd.

Kwantiteit	Referentiebeelden	Kans klasse	Toelichting kansklasse
10%	< 0 of 1 keer per 10 jaar	1	Deze klasse wordt gehanteerd voor risico's waarvan het onwaarschijnlijk is dat deze zich in de komende jaren voordoen.
30%	1 keer per 5-10 jaar	2	Deze klasse hanteren we voor risico's waarvan het niet waarschijnlijk is dat ze zich in het komende jaar voordoen.
50%	1 keer per 2-5 jaar	3	Deze klasse hanteren we voor risico's die zich in het komende jaar wel maar ook niet kunnen voordoen.
70%	1 keer per 1-2 jaar	4	Deze klasse wordt gehanteerd voor risico's waarvan het waarschijnlijk is dat ze zich in het komende jaar zullen voordoen.
90%	1 keer per jaar of >	5	Deze klasse wordt gehanteerd voor risico's waarvan het zeer waarschijnlijk is dat ze zich in het komende jaar gaan voordoen.

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag niet nodig is omdat de risico's nooit allemaal tegelijk en in hun maximale omvang zullen optreden.

Onderstaande figuur en de bijhorende tabel tonen de resultaten van de risicosimulatie.

Uit de grafiek en de bijbehorende tabel volgt dat 90% zeker is dat alle risico's van Albrandswaard kunnen worden afgedekt met een bedrag **van € 5.061.039 (benodigde weerstandscapaciteit).**

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages	
Percentage	Bedrag
10%	€ 2.064.907
25%	€ 2.694.893
50%	€ 3.486.376
75%	€ 4.329.431
90%	€ 5.061.039
95%	€ 5.456.646

Risicoprofiel grondbedrijf Albrandswaard

Voor het berekenen van het risicoprofiel voor het grondbedrijf is aangesloten bij het Meerjaren Perspectief Ontwikkelprojecten (MPO) 2016-2017. Voor het grondbedrijf wordt het risicoprofiel niet gesimuleerd, maar wordt de kans van optreden maal het effect van optreden opgenomen. Hierbij is rekening gehouden of het gewaardeerde risico binnen het resultaat van het project opgevangen kan worden. Wanneer dit niet het geval is, heeft dit een effect op het risicoprofiel.

Risicoprofiel Bouwgronden in exploitatie:

	MPO 2016-2017		
Project	Risico's (gewogen en gesaldeerd)	Op te vangen in grondexploitatie	Niet op te vangen in grondexploitatie
	A	B	C=B-A
Verliesgevend			
Centrum Ontwikkeling Poortugaal Emmastraat	-75.000	-	-75.000
Spui	-89.000	-	-89.000
<i>Subtotaal</i>	<i>-164.000</i>	<i>-</i>	<i>-164.000</i>
Winstgevend			
Polder Albrandswaard	-205.000	202.000	-3.000
Binnenland	-534.000	-	-534.000
Overhoeken III	-319.000	81.000	-238.000
<i>Subtotaal</i>	<i>-1.058.000</i>	<i>283.000</i>	<i>-775.000</i>
TOTAAL	-1.222.000	283.000	-939.000

Risicoprofiel samenwerkingsverbanden:

	MPO 2016-2017		
Project	Risico's (gewogen en gesaldeerd)	Op te vangen in grondexploitatie	Niet op te vangen in grondexploitatie
	A	B	C=B-A
OMMIJ	-2.187.000	4.502.000	-
Essendael	-485.000	3.753.000	-
TOTAAL	-2.672.000	8.255.000	-

Voor het grondbedrijf Albrandswaard kunnen op basis van bovenstaande doorrekening alle risico's worden afgedekt met een totaalbedrag van **€ 939.000 (benodigde weerstandscapaciteit)**.

Beschikbare weerstandscapaciteit

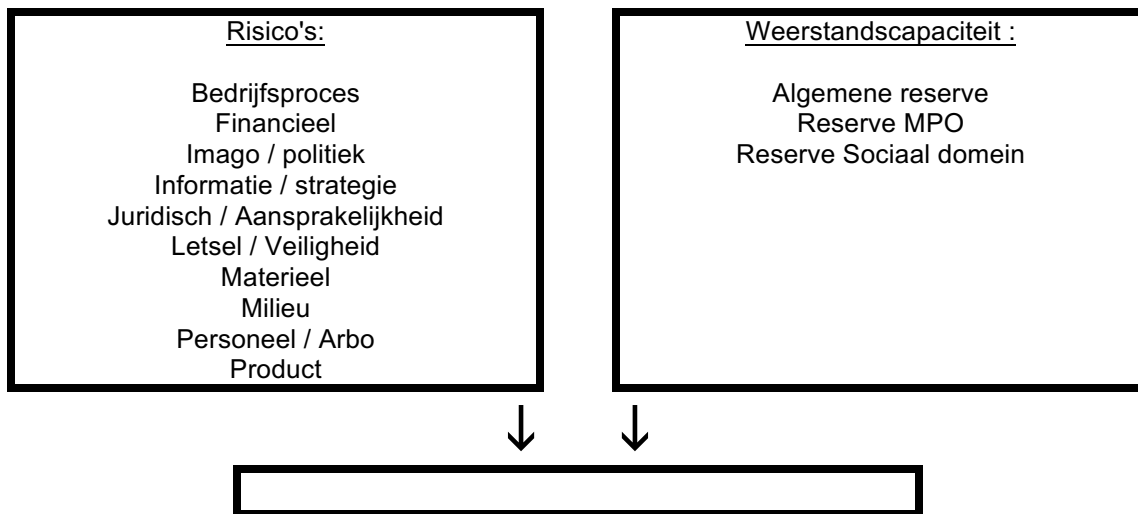
De beschikbare weerstandscapaciteit van Gemeente Albrandswaard bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit	
Weerstandsonderdelen	Huidige capaciteit
Algemene reserve	€ 9.379.791*
Reserve MPO	€ 1.452.289
Reserve sociaal domein	€ 2.056.800
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 12.888.880

*In de Algemene Reserve is de winst van de OMMIJ toegevoegd ad. € 1.340.000,- vanwege de liquidatie per 1-7-2016. Omdat het nog op dit moment onduidelijk is wat de actuele waarde van de tevens conform afspraak verplicht overgenomen buitenplanse gronden is, hebben we hiertegenover een aanzienlijk risico voor mogelijk verplichte afwaardering opgenomen (zie risico 536 in tabel top 10 grootste risico's).

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 12.888.880}{(€ 5.061.039 + € 939.000) = € 6.000.039} = 2,1$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van het berekende ratio.

Tabel 4: Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio van Albrandswaard valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen.

Risicokaart

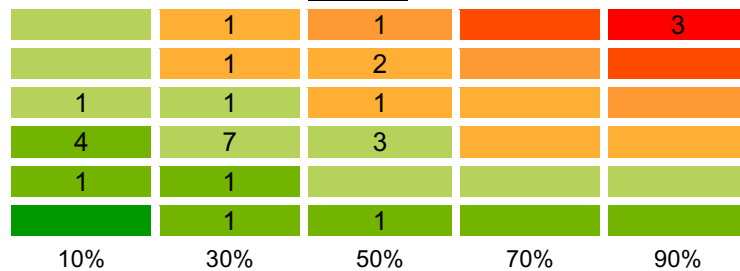
Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen ingedeeld zijn kunnen geplaatst worden in een risicokaart. Deze kaart toont in één oogopslag de spreiding van de risico's. Er wordt een onderscheid gemaakt in het bruto en netto risico. Het bruto risico geeft de situatie weer voordat er maatregelen zijn getroffen. Het netto risico geeft het resultaat na het nemen van maatregelen.

Geld

x > €500.000
 €250.000 < x < €500.000
 €100.000 < x < €250.000
 €25.000 < x < €100.000
 x < €25.000
 Geen geldgevolgen

Kans

Bruto

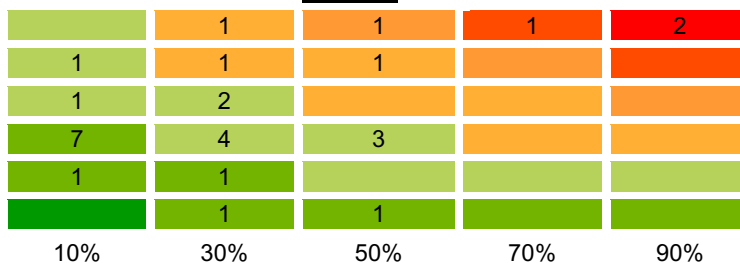

Geld

x > €500.000
 €250.000 < x < €500.000
 €100.000 < x < €250.000
 €25.000 < x < €100.000
 x < €25.000
 Geen geldgevolgen

Kans

Netto

Kengetallen

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de begroting en het jaarverslag dienen (conform richtlijnen Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) 07/2015) kengetallen opgenomen te worden voor de netto schuldquote, de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, de solvabiliteitsratio, de structurele exploitatieruimte, de grondexploitatie en de belastingcapaciteit. Deze kengetallen maken het de leden van de gemeenteraad gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positie van de gemeente. Ze hebben geen functie als normeringsinstrument in het kader van het financieel toezicht. Het reëel en structureel sluitend zijn van de begroting blijft het bepalende criterium

Aan de kengetallen zijn risico signaleringswaarden gekoppeld conform de landelijke richtlijnen van 2016.

Omschrijving	Jaarrekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Netto schuldquote	63%	93%	96%	73%	82%	81%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	55%	87%	89%	67%	75%	74%
Solvabiliteitsratio	23%	24%	22%	25%	26%	27%
Grondexploitatie	17%	19%	19%	2%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	-4,54%	0,60%	-0,34%	-0,15%	0,00%	0,00%
Belastingcapaciteit	116%	119%	114%	115%	114%	115%

De waarden van de kengetallen zijn ingedeeld in 3 categorieën die aansluiten bij de landelijk vastgestelde signaleringswaarden (2016). Categorie A is het minst risicovol en C het meest risicovol.

Signaleringstabel:	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%
Netto schuldquote gecorrigeerd	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
Structurele exploitatieruimte begroting	>0%	0%	<0%
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

Betekenis per Kengetal en analyse:

De **netto schuldquote** geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden te berekenen. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast.

De **solvabiliteitsratio** geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

De **structurele exploitatieruimte** is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

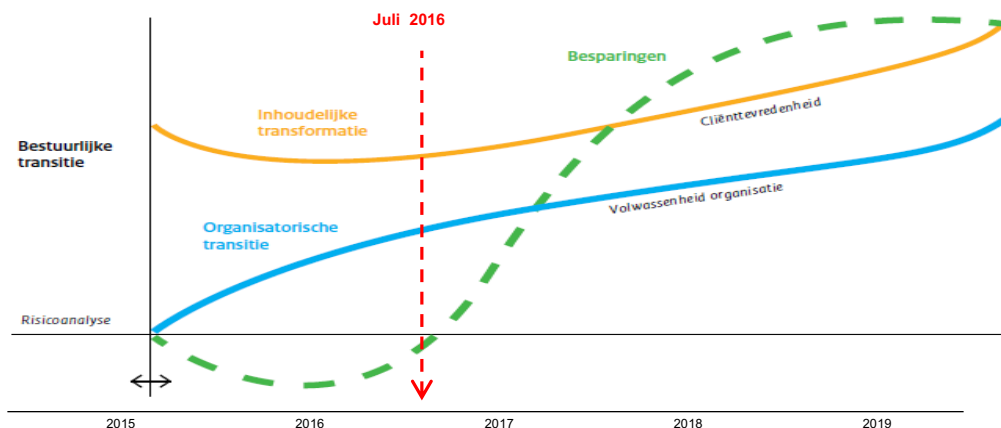
Het kengetal **grondexploitatie** geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

De **belastingcapaciteit** geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Nieuwe ontwikkelingen

Transitie en inbedding van de 3 decentralisaties

In 2015 is een aantal nieuwe wetten in werking getreden waardoor gemeenten er nieuwe taken bij hebben gekregen. Behalve dat er taken bij komen, vraagt het ook van gemeenten een andere invulling. Naast de transitie moest er ook een transformatie tot stand worden gebracht. De gemeenten werken hierin samen met vele verschillende organisaties en dit vraagt een omslag in organiseren en cultuur. Gezien deze complexiteit en de soms beperkte ruimte die wordt gegeven om deze opgave innovatief op te pakken, brengt dit ook grote risico's met zich mee die niet altijd door de gemeente alleen kunnen worden beslecht. Naast financiële risico's gaat het ook om politieke en imago risico's. Aangezien de regelgeving nog steeds aan het wijzigen is en de overdracht van taken en dossiers nog niet altijd soepel verloopt, vraagt dit zeker ook de komende jaren nog een strakke vinger aan de pols, een pakket risicobeheersingsmaatregelen en een weerstandsvermogen dat eventuele financiële maatregelen en tegenvallers kan opvangen. Hierbij is het van belang dat de risicobeheersingsmaatregelen voortdurend mee moeten bewegen met de nog steeds veranderende omstandigheden. De hierna volgende illustratie is met de rode pijl de positie aangegeven waarin wij ons bevinden in de wetmatige fasering van zo'n omvangrijke transitie.

GR BAR organisatie

De realisatie van de gemeenschappelijke regeling BAR organisatie kent een soortgelijke wetmatige curve als in bovenstaand model is geschetst. Het risico op dit moment nog steeds in de top 10 van belangrijkste risico's en is iets toegenomen. Dit wordt met name veroorzaakt door wijzigingen in en toepassing van nieuwe wet en regelgeving op het gebied belastingen, juridische zaken, privacybescherming en data- & informatiebeveiliging. In 2016 is de moeilijke en belangrijke fase van het inzetten van vele tientallen omvormings- en inrichtingstrajecten deels doorlopen. Feitelijk is dit de fase die gekenmerkt wordt door de hoogste risico's en de grootste investeringen.

Omdat de dienstverlening door moet gaan, terwijl deze veranderingen en nieuwe taken worden doorgevoerd, heeft dit op bepaalde momenten ook geleid tot imagoschade. De schade vertaalt zich voornamelijk tot een lichte daling in de cliënt tevredenheid en negatieve berichtgeving in de media over de tussentijdse resultaten van de BAR-Organisatie. Het geconstateerde is een momentopname die synchroon liep met de wetmatig voorspelde belasting piek op de organisatie in deze transitie. Positief gegeven is dat de verwachting, in lijn met het model, nu stap voor stap een opgaande lijn zal kennen.

Wet Meldpunt datalekken

Met de invoering van deze wet zijn we ook een risico rijker dat wordt gekenmerkt door het gekoppelde sanctiebeleid rond het niet (tijdig) melden van een datalek. Het risico is opgenomen met oog op de benodigde tijd om hier als organisatie te kunnen anticiperen en gelijkgesteld aan de start sanctie bij een niet of te laat gemeld data lek. De wet datalekken gaat niet alleen over data dat door hackers wordt ontfutseld. Het gaat hierbij ook om de zorgvuldige omgang met bijvoorbeeld usb-sticks, laptops, tablets en ordners. Veel maatregelen zijn te treffen in het sturen op gedrag en zorgvuldigheid. Maar ook toekomstige keuzes op het gebied van het opslaan van-, en werken met gevoelige informatie in de cloud zullen van grote invloed zijn op de ontwikkeling van dit risico.

Invoeren vennootschapsbelasting

Met ingang van 2016 kan de gemeente worden belast over inkomsten die de gemeente ontvangt voor taken die als niet gemeente specifieke taken zijn aan te merken. De nieuwe regelgeving levert ondanks gedegen vooronderzoek en rekenwerk nog steeds de nodige onduidelijkheid op voor de gemeente maar evengoed voor de belastingdienst.

Doorvoeren private borging 2017 (privatiseren taken bouw- & woningtoezicht)

Vooruitlopend op het doorvoeren van het loslaten van diverse taken binnen de omgevingswet wordt het teruglopen van inkomsten op dit terrein voorlopig gezien als een risico. De ontwikkeling van dit risico is sterk afhankelijk van de wijze van en het tempo waarmee noodzakelijke omvormingen doorgevoerd kunnen worden binnen het taakveld bouw- & woningtoezicht. Boogde maatregelen zijn het reduceren van de kosten die hier nu structureel worden gemaakt en synchroon het stapsgewijs bijstellen van structurele inkomsten.

Conclusie over huidig risicoprofiel

In de voorgaande onderdelen is een relatie gelegd tussen het risicoprofiel van de gemeente en het benodigde weerstandsvermogen. Onze organisatie valt in klasse A (waarderingcijfer); een uitstekend weerstandsvermogen. We kunnen derhalve stellen dat de organisatie er financieel goed voor staat.

Gezien de fluctuerende algemene uitkering, de verder verlaagde dividendopbrengsten, de mogelijk toekomstige druk op de uitgaven in het sociaal domein, en risico's in projecten RO is het dus zeer essentieel om financieel gezond te blijven, de komende jaren vast te blijven houden aan een structureel sluitende begroting op basis van reële ramingen.

PARAGRAAF 3 – FINANCIERING

De paragraaf financiering heeft betrekking op de treasuryfunctie. Deze ondersteunt de programma's en omvat alle activiteiten die zich richten op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

In deze paragraaf staan de beleidsplannen met betrekking tot het liquiditeitsbeheer voor de komende jaren en in het bijzonder voor het jaar 2017. Naast enkele onderwerpen die verplicht onderdeel uitmaken van de paragraaf, wordt er ook ingegaan op een aantal ontwikkelingen die van belang zijn voor een goede uitvoering van de treasuryfunctie.

In deze paragraaf gaan wij achtereenvolgens in op:

- Wettelijke kaders en treasurystatuut
- Rentevisie en rentebeleid
- Renterisicobeheer
- Leningenportefeuille
- Renteomslag
- Liquiditeitsplanning en Financieringsbehoefte
- Wet HOF
- Garantstelling
- Schatkistbankieren
- Relatiebeheer

Wettelijke kaders en treasurystatuut

De kaders voor de uitvoering van de financieringsfunctie zijn vastgelegd in het treasurystatuut en de financiële verordening. Hierbij is de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet FIDO) van toepassing. Deze wet schept een bindend kader voor een verantwoorde en professionele inrichting van de treasuryfunctie bij decentrale overheden. Het belangrijkste uitgangspunt daarbij is het beheersen van risico's.

In aansluiting op de nieuwe financiële verordening die door u in 2013 is vastgesteld, is in 2014 ook een nieuw treasurystatuut vastgesteld. Deze is volledig herzien en aangepast aan de nieuwe situatie waarin de treasury werkzaamheden zijn belegd binnen de BAR-organisatie. Ook met de relevante wetwijzigingen in de Wet FIDO, en de Wet verplicht Schatkistbankieren, is bij het opstellen van het treasurystatuut rekening gehouden. Sindsdien zijn er geen wijzigingen geweest in wet en regelgeving of in het gemeentelijk beleid waardoor aanpassing van het statuut noodzakelijk was.

Uit de praktijk van ruim 2 jaar werken binnen de BAR-Organisatie is echter gebleken dat het statuut op een aantal punten moet worden aangepast om deze beter te laten aansluiten bij de bevoegdheden en mandaten zoals deze binnen de BAR-Organisatie gelden. Het nieuwe treasurystatuut zal uiterlijk in het 1e kwartaal van 2017 worden vastgesteld en ter kennisgeving aan de raad worden toegezonden.

Rentevisie en rentebeleid

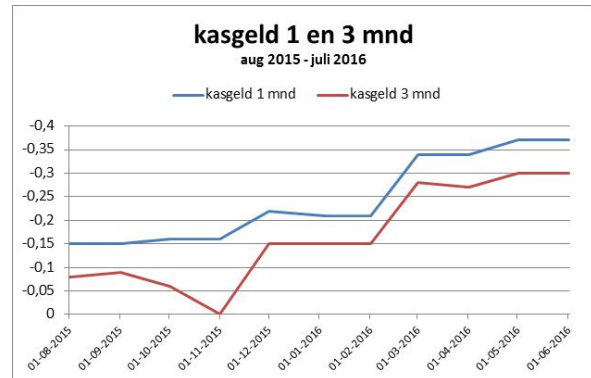
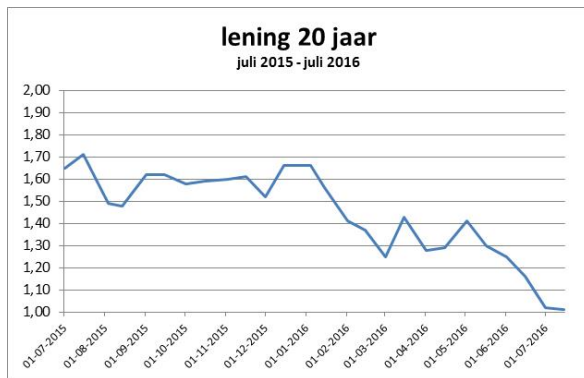
Rente speelt een belangrijke rol in de begroting. Mede gelet op de omvang van deze bedragen, is het gewenst dit onderdeel van de begroting voor uw raad inzichtelijk te maken. Daarbij gaat het zowel om factoren die invloed op de rente hebben, als het in beeld brengen van de keuzemogelijkheden die hier aanwezig zijn. Dit alles vatten wij gemakshalve samen onder de term 'rentebeleid'.

Onderscheid kan worden gemaakt tussen de zogenaamde korte rente en lange rente. We spreken van korte rente voor termijnen tot maximaal 1 jaar en van lange rente voor termijnen van 1 jaar of langer.

Renteontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt zijn voor de gemeente belangrijk om te kunnen sturen op financiële risico's. Als gemeente kunnen wij op de ontwikkelingen die van buiten komen, weinig tot geen invloed uitoefenen. Wel kunnen wij keuzes maken in de manier waarop wij geld aantrekken of uitzetten. De rente ontwikkelingen worden daarom nauwlettend gevolgd. Dit gebeurt door gebruik te maken van de informatiedienst van een aantal banken. Daarmee blijft de gemeente online op de hoogte van belangrijke veranderingen.

Al een aantal jaren is er sprake van lage rente standen. Ook het afgelopen jaar is hier geen verandering in gekomen. In onderstaande grafiek is het rente verloop van juli 2015 tot en met juli 2016 weergegeven voor een langlopende lening met een looptijd van 20 jaar en voor kortlopende leningen met een looptijd van 1 maand en 3 maanden. De verwachting is dat de rente op langlopende leningen, het komende jaar weer licht zal stijgen.

Bij de rente voor een kasgeldlening (looptijd < 1 jaar) is al geruime tijd sprake van een negatieve rente. De gemeente maakt hiervan zoveel als mogelijk gebruik door bij liquiditeitstekorten een kasgeldlening af te sluiten en zo min mogelijk gebruik te maken van de kredietfaciliteit op de rekening courant.

Renterisicobeheer

In dit onderdeel wordt inzicht gegeven in de renterisico's van de gemeente. De rente-risiconorm heeft betrekking op leningen met een looptijd vanaf 1 jaar en de kasgeldlimiet op leningen met een looptijd tot maximaal 1 jaar. Deze twee normen zijn een verplicht onderdeel van deze paragraaf met als doel de budgettaire risico's als gevolg van rentestijging te beperken.

Renterisiconorm

De renterisiconorm benadrukt vooral het belang van een goede spreiding van de leningenportefeuille en van de renterisico's. De renterisiconorm houdt in dat niet meer dan 20% van het begrotingstotaal voor herfinanciering en/of renteherziening in aanmerking mag komen. Van renteherziening is sprake als in de leningsovereenkomst is bepaald dat de rente gedurende de looptijd in een bepaald jaar wordt aangepast. Herfinanciering bestaat uit het totaal aan aflossingen van langlopende leningen, want het renterisico wordt verkleind door aflossingen in de tijd te spreiden.

Voor de gemeente Albrandswaard bedraagt de renterisiconorm voor het jaar 2017 € 10 miljoen, dit is 20% van het begrotingstotaal van € 50 miljoen. Het renterisico dat de gemeente in een jaar loopt, is onder andere afhankelijk van nieuw aan te trekken financiering in de komende jaren. Bij het bepalen van de renterisiconorm is in deze begroting rekening gehouden dat geen nieuwe leningen hoeven te worden aangetrokken in 2017. In principe worden er lineaire leningen afgesloten. Hierdoor zijn de aflossingen over de looptijd gespreid en is het renterisico op vaste schuld lager. Het onderstaande overzicht maakt duidelijk dat er voldoende ruimte is binnen de renterisiconorm om ook eventuele extra investeringen of uitgaven ten behoeve van de grondexploitatieprojecten met lang vreemd vermogen te financieren.

RENTERISICONORM EN RENTERISICO'S VAN DE VASTE SCHULD				
(Bedragen x EUR 1.000)				
	2017	2018	2019	2020
Renterisico op vaste schuld				
1. Netto renteherziening op vaste schuld	0	0	0	0
2. Betaalde aflossingen	3.820	3.820	3.820	3.820
3. Renterisico op vaste schuld (1+ 2)	3.820	3.820	3.820	3.820
Renterisiconorm				
4a. Begrotingstotaal 2016	50.006			
4b. Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%			
4. Renterisiconorm	10.001			
Toets Renterisiconorm				
5a Ruimte onder renterisiconorm (4 - 3)	6.181			

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft het renterisico op de vlottende schuld weer.

Met de kasgeldlimiet is een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de gemeente haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mag financieren.

De kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal. Voor de gemeente Albrandswaard bedraagt de kasgeldlimiet voor het jaar 2017 € 4,2 miljoen.

Wanneer in drie opeenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet wordt overschreden, moet dit gemeld worden bij de toezichthouder.

Hieronder volgt een prognose van de kasgeldlimiet over 2017. Wanneer er sprake is van een liquiditeitstekort beoordeelt de gemeente of het zinvol is om gebruik te maken van kortlopende of langlopende financiering. Gelet op de rentestanden is het op dit moment gunstig om gebruik te maken van kortlopende leningen. De ruimte van de kasgeldlimiet zal daarom zoveel mogelijk worden gebruikt.

KASGELDLIMIET				
Kasgeldlimiet (x € 1.000)				
Omvang begroting per 1-1-2017				
		€ 50.006		
		8,50%		
Kasgeldlimiet in bedrag				
	€	4.251		
	bedragen x 1.000 euro			
	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
Totaal vlottende schuld	3.333	667	1.333	2.000
Totaal vlottende middelen	750	1.667	1.333	750
Gemiddeld saldo schuld (+) of overschot (-)	2.583	-1.000	0	1.250
Kasgeldlimiet	4.251	4.251	4.251	4.251
Ruimte onder kasgeldlimiet	1.667	5.251	4.251	3.001

Leningenportefeuille

Voor een eventueel (langdurig) financieringstekort dient de gemeente geld te lenen. De gemeente sluit daarvoor dan een langlopende geldlening af. Voordat we daartoe over gaan benutten we eerst de wettelijk toegestane ruimte binnen de kasgeldlimiet, dit vanwege de lage rente die daarvoor geldt. Voor langlopende geldleningen hanteren wij de marktrente en berekenen jaarlijks de gemiddelde rente over de langlopende leningen.

In onderstaand overzicht staan de opgenomen langlopende leningen. Hierbij is rekening gehouden met de verwachting dat in 2020 een lening van € 1,2 miljoen wordt aangetrokken. De gemiddelde rente van deze leningen per 2017 is 2,782%.

Overzicht Langlopende Leningen		(bedragen x € 1,000)			
	01-01-2016	01-01-2017	01-01-2018	01-01-2019	01-01-2020
Stand leningen	40.486	42.166	38.346	34.526	30.706
Nieuwe lening	5.000			0	1.200
Reguliere aflossingen	3.320	3.820	3.820	3.820	3.820

Uitzettingen

In 2014 is er een lening verstrekt aan de BAR-Organisatie voor de financiering van de materiële vaste activa die betrekking hebben op de bedrijfsvoering, welke zijn overgedragen van de gemeente aan de BAR-Organisatie. In onderstaand overzicht wordt het verloop van deze lening weergegeven.

Kredietrisico op verstrekte gelden				
(Bedragen x EUR 1.000)				
Naam geldnemer	%	Saldo uitzetting 01-01-2016	Mutaties in 2016	Saldo uitzetting 31-12-2016
BAR-Organisatie	n.v.t.	962	-260	703
Gem CV Essendael	4,34	2.500	0	2.500
Totaal verstrekte gelden		3.462	-260	3.203

Renteomslag

Om er voor te zorgen dat in de begroting en verantwoording de totale rentelasten en de daar aan gekoppelde financieringsbehoefte inzichtelijk zijn, wordt in het Besluit begroting en verantwoording (BBV) geadviseerd dat de paragraaf financiering voortaan ook in ieder geval inzicht geeft in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties, en taakvelden wordt toegerekend. De behoefte om de wijze van verantwoorden van rente in de begroting en jaarrekening te harmoniseren, hebben er toe geleid dat in het wijzigingsbesluit Besluit begroting en verantwoording (BBV) is opgenomen, dat de rentekosten aan de desbetreffende programma's en taakvelden moet worden toegerekend met behulp van een (rente)omslag.

Het BBV schrijft voor dat de gehanteerde omslagrente niet meer dan 0,5% van de werkelijke omslagrente mag afwijken. In onderstaand schema is deze afwijking berekend voor 2017. Deze berekening zal jaarlijks plaatsvinden. Wanneer de afwijking ten opzichte van het nu geldende percentage minder is dan 0,5% (zowel positief als negatief) is het niet noodzakelijk het percentage voor de renteomslag aan te passen.

Schema rentetoerekening

a. externe rentelasten over de korte en lange financiering	1.299.888	
b. externe rentebaten	<u>-138.200</u>	
Totaal door te berekenen externe rente		1.161.688
c1. rente die aan de grondexploitaties moet worden doorberekend	245.140	
c2. rente projectfinanciering	<u>0</u>	
		<u>245.140</u>
Saldo door te berekenen externe rente		916.548
d1. rente over het eigen vermogen	0	
d2. rente over voorzieningen	<u>0</u>	
		<u>0</u>
De aan taakvelden toe te rekenen rente		916.548
e. werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		<u>1.165.609</u>
f. renteresultaat op het taakveld treasury		-249.061
Boekwaarde (exclusief grexen en NIEGG's) 1 januari	68.183.440	
Afwijking renteomslagpercentage	-0,37%	

De liquiditeitsplanning en de financieringsbehoefte*Algemeen*

De financieringspositie wordt bepaald door diverse factoren, zoals de ontwikkeling van het investeringsniveau en –tempo, wisselende baten in de grondexploitaties en mutaties in de geldleningenportefeuille. We gaan meer structuur aan brengen in de verwachte inkomsten en uitgaven door middel van een liquiditeitsplanning. Hierdoor komt er de komende jaren beter inzicht in de financieringsbehoefte.

Verwachte financieringspositie voor de komende jaren

Volgens de berekening van de financieringsbehoefte wordt in 2017 geen verwachte tekort aan financieringsmiddelen verwacht. Ook voor 2018 en 2019 is de verwachting dat geen langgeld hoeft te worden aangetrokken. Voor 2020 is rekening gehouden met het aantrekken van een lening van € 1,2 miljoen.

Financieringsbehoefte 2017

Omschrijving	bedrag
Totale boekwaarde investeringen	72.425.015
Begroot tekort/overschot	<u>22.316</u>
Totaal benodigd vermogen 31 december	72.402.699
Totaal financiering	<u>70.316.208</u>
Financieringsbehoefte	2.086.491

Aantrekken nieuwe lening

Zoals blijkt uit de berekening van de financieringspositie, is voor de komende jaren geen sprake van een liquiditeitstekort. Financiële consequenties van eventuele aanpassingen van de investeringsplanning en daaruit voortvloeiende wijziging van de financieringsbehoefte wordt in de tussenrapportages verwerkt.

De Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF)

De Wet HOF is bedoeld om de gemaakte afspraken in Europa over houdbare overheidsfinanciën wettelijk te verankeren. Hierbij wordt het Economische en Monetaire Unie saldo (EMU-saldo) van de gehele overheid gebruikt.

In het wetsvoorstel is opgenomen dat de provincies en gemeenten een gelijkwaardige (dus niet: gelijke) inspanning leveren. Indien gemeenten zich niet houden aan bestuurlijke afspraken kan uiteindelijk als sanctie de uitbetaling van de algemene uitkering opgeschort worden. In het financieel akkoord tussen het Rijk en de decentrale overheden is echter afgesproken dat deze kabinetsperiode wordt afgezien van een sanctie op overschrijding van het EMU-saldo, zolang er nog geen sanctie uit Europa volgt.

Hieronder wordt een beeld geschetst van het verwachte verloop van ons EMU-saldo over de periode van 2017 tot en met 2020. De gemeentelijke systematiek van nu investeren en afschrijven over een reeks van jaren, strookt niet met de manier waarop het EMU-saldo wordt berekend. Investeringen in een jaar worden direct ten laste gebracht van het EMU-saldo. Hierdoor ontstaat een negatief effect op het EMU saldo. Dit effect heeft geen gevolgen.

	Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (BBV. Artikel 17c)	-54	22	72	179	474
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.451	2.630	2.763	2.522	2.458
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	123	659	715	775	831
4	Investeringen in (im)materiële vast activa die op de balans worden geactiveerd.	-899	-4.334	-3.749	-2.104	-1.035
	Berekend EMU-saldo	1.621	-1.023	-199	1.372	2.729

Garantstelling

In het verleden zijn er regelmatig garantstellingen geweest voor leningen aan derden. Met het oog op de financiële risico's die de gemeente hierbij loopt, wordt terughoudend omgegaan met het honoreren van deze aanvragen. Alleen als het maatschappelijk belang ermeê gediend is en er voldoende zekerheden gesteld worden, wordt een garantie verleend. Per 1 januari 2016 was het totaal van de directe garantstellingen € 4 miljoen. Het totaal van de garantstellingen met een achtervangfunctie via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw was € 72 miljoen.

Het risico dat de gemeente loopt bij deze garantstellingen is meegenomen in de berekening van ons weerstandvermogen.

Schatkistbankieren

Sinds 2014 bestaat de nieuwe wet schatkistbankieren. Deze wet schrijft voor dat overtollige middelen dagelijks worden afgeroomd naar een rekening bij de schatkist. Het Ministerie heeft een drempelbedrag vastgesteld dat op de rekening courant van de eigen bank mag blijven staan. Het drempelbedrag is het maximale bedrag dat een decentrale overheid dagelijks, over een heel kwartaal bezien, buiten de schatkist mag aanhouden. Deze drempel is vastgesteld op 0,75% van het begrotingstotaal. Voor de gemeente Albrandswaard houdt dit in dat wanneer het saldo op de rekening courant hoger is dan € 371.000 dit afgeroomd wordt naar de schatkist.

Bij de schatkist kunnen overtollige middelen eventueel tijdelijk op deposito worden weggezet. Decentrale overheden krijgen op de deposito's een rente vergoed die gelijk is aan de rentes die de Nederlandse staat betaalt op leningen die ze op de markt aangaat. Op dit moment is deze rente 0%, bij overliquiditeit wordt er daarom geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om dit op deposito zetten.

Conform de nieuwe regelgeving wordt er bij jaarrekening verantwoording afgelegd over het totaal aan middelen dat per kwartaal buiten de schatkist is gehouden. De verwachting is dat we ook in 2017 zullen voldoen aan de drempel

Relatiebeheer

Met onze huisbankier, de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), vindt periodiek overleg plaats, waarbij eventuele nieuwe ontwikkelingen worden besproken.

Verschillende banken en financiële instellingen geven regelmatig adviezen over het vastzetten van gelden en het beheer van de leningenportefeuille. In 2017 wordt opnieuw regelmatig gebruik gemaakt van de verschillende adviserende instanties om optimaal te kunnen profiteren van de beschikbare financiële instrumenten.

In het treasurywetboek staat de administratieve organisatie, interne controle en informatievoorziening uitvoerig beschreven. Handhaving hiervan en optimalisatie blijft onder de aandacht. Een gevolg hiervan is dat we zoals eerder genoemd in de inleiding van deze paragraaf het treasurywetboek zullen aanpassen

Meerjarenbalans

Met ingang van de begroting 2017 is de gemeente op basis van het vernieuwde BBV verplicht een meerjarenbalans op te nemen. De bedragen in deze balans betreffen de stand per 1 januari.

Bedragen x € 1.000	2017	2018	2019	2020	2021
Activa					
Vaste activa (totaal)	68.183	67.148	67.913	67.399	65.911
* MVA					
- Investerings met een economisch nut	53.460	54.928	55.956	55.124	53.342
- Investerings met een maatschappelijk nut	8.476	8.713	8.671	9.085	9.443
* FVA					
<i>Kapitaalverstrekingen aan</i>					
- deelnemingen	1.556	1.556	1.556	1.556	1.556
- gemeenschappelijke regelingen	205	205	205	205	205
<i>Leningen aan</i>					
- overige verbonden partijen	702	462	241	145	80
<i>Overige langlopende leningen ug</i>	3.784	1.284	1.284	1.284	1.284
Vlottende activa	23.908	21.292	12.852	11.919	11.919
* <i>Bouwgronden in exploitatie</i>	11.989	9.373	933	0	0
* <i>Uitzettingen gelden looptijd < 1 jaar</i>	7.578	7.578	7.578	7.578	7.578
* <i>Liquide middelen</i>	1.643	1.643	1.643	1.643	1.643
* <i>Overlopende activa</i>	2.698	2.698	2.698	2.698	2.698
Totaal activa	92.091	88.439	80.765	79.318	77.830

Bedragen x € 1.000	2017	2018	2019	2020	2021
Passiva					
Vaste passiva	71.159	67.111	63.485	59.434	57.331
* Algemene reserve	9.380	9.185	9.185	9.185	9.185
* Bestemmingsreserves	10.516	10.337	10.868	10.959	10.959
* Begrotingsresultaat	22	72	179	474	618
* Voorzieningen	9.075	9.171	8.727	8.111	8.485
* Vaste schulden looptijd > 1 jaar					
Onderhandse leningen van					
- Binnenlandse banken enz.	42.166	38.345	34.525	30.704	28.084
Vlottende passiva	20.932	21.329	17.281	19.884	20.499
* Kortlopende schulden < 1 jaar	17.258	17.654	13.606	16.209	16.824
* Overlopende passiva	3.675	3.675	3.675	3.675	3.675
Totaal Passiva	92.091	88.439	80.765	79.318	77.830

PARAGRAAF 4 – ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

De gemeente beheert en onderhoudt de openbare ruimte, waarin veel activiteiten plaatsvinden, zoals wonen, werken en recreëren. In deze paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen wordt aangegeven wat de kaders zijn waarbinnen het onderhoud van deze kapitaalgoederen plaats dient te vinden.

De gemeente Albrandswaard beheert binnen de openbare ruimte een groot arsenaal aan kapitaalgoederen, namelijk:

- Verhardingen zoals wegen, straten, paden en pleinen binnen de bebouwde kom;
- Straatmeubilair;
- Openbare verlichting;
- Verkeer- en straatnaamborden;
- Gemeentelijke riolering;
- Waterbodems, beschoeiingen, bruggen en overige kunstwerken;
- Openbaar groen;
- Speelvoorzieningen;
- Gemeentelijke gebouwen.

Het onderhoud van deze kapitaalgoederen en de beschrijving van de kwaliteit zijn o.a. opgenomen in het vastgestelde Beheerkwaliteitsplan (BKP) en beheerplannen. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard de jaarlijkse lasten. Door het hele jaar heen wordt de buitenruimte ook gecontroleerd of de afgesproken kwaliteit ook wordt behaald. Uit de metingen blijkt dat we gemiddeld over het hele jaar genomen we voldoen aan de gewenste en afgesproken beeldkwaliteit.

Zorg voor de openbare ruimte

Uitgangspunten binnen het vastgestelde Beheerkwaliteitsplan zijn de beelddormeringen CROW en de landelijke Standaard 2012. Het Beheerkwaliteitsplan omvat differentiatie op basis van gebiedsindeling en selectief verhogen en verlagen van de kwaliteitsniveaus. Hierbij is het kwaliteitsniveau Basis in de woonwijken het uitgangspunt en in de centra Hoog. De afgesproken kwaliteit wordt structureel bewaakt door de implementatie van een professioneel monitoringsplan.

In onze beheerplannen zijn projecten en onderhoudsmaatregelen opgenomen om het gewenste kwaliteitsbeeld te realiseren en te behouden.

Doelen:

- Het zorgen voor een veilige, comfortabele, leefbare en duurzame openbare ruimte voor de bewoners van Albrandswaard;
- De afgesproken kwaliteit van de openbare ruimte waarborgen door kwaliteitssturing;
- Het beleid en consequenties hiervan v.w.b. de vastgestelde kwaliteitsniveaus aan alle belanghebbenden communiceren, opdat gekozen beleid en daarmee keuzes in de dagelijkse praktijk duidelijk en uitlegbaar zijn;
- Voldoen aan wettelijke normen;
- Budgetbeheersing;
- Integrale afstemming tussen de verschillende beheeractiviteiten;
- Termijnplanning voorhanden;
- Integrale aanpak van de taakvelden om hiermee een efficiëntieslag te behalen.

Het beleid voor het beheer en onderhoud kapitaalgoederen is o.a. opgenomen in: Beheerkwaliteitsplan 2012 (BKP), de beleidsnota's Groenbeleidsplan 2009 - 2019, Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP) 2017 - 2020, het Gemeentelijke Verkeer-, en Vervoersplan 2012 (hierin is ook het Wegen categoriseringsplan opgenomen), beleidsregels oplaadvoorzieningen voor elektrische voertuigen 2016, Speelruimtebeleidsplan 2010 - 2020, Afvalbeleidsplan 2011 - 2015, Baggerplan 2014 – 2017, "Licht op Albrandswaard", het Beleidskader Openbare Verlichting 2016 en het programma Duurzaam Veilig. Naast het beleid zijn er operationele beheerplannen voor bovengenoemde kapitaalgoederen. Voor de periode 2017 – 2020 zijn nieuwe beheerplannen in de maak om geheel up tot date het onderhoud op de juiste wijze uit te voeren.

Wegen

De onderhoudsplicht van wegen binnen de bebouwde kom valt onder de Wegenwet. Van de gemeente wordt als wegbeheerder verwacht voldoende te doen aan het onderhoud van de wegen. Onvoldoende zorg hiervoor leidt tot klachten van gebruikers van de buitenruimte en mogelijk tot schadeclaims. De financiering van het onderhoud van het totale wegenbestand is voor de toekomst inzichtelijker en beheersbaar geworden. De onderhoudstoestand van de wegen in relatie tot het beschikbare budget is hierbij onderbouwd. Bij de opzet van het oude beheerprogramma 2011- 2015 is gerekend met een gebiedsgerichte inhaalslag binnen 6 jaar van de onderhoudsachterstand. In 2017 worden de laatste achterstanden ingehaald waarna we overgaan op regulier onderhoud en geplande reconstructies. Geplande reconstructies worden alleen gedaan indien ze noodzakelijk zijn en niet uitgesteld kunnen worden. De beoordeling hiervan gebeurt door buiten via visuele inspectie de huidige kwaliteit van de verhardingen te beoordelen. Indien mogelijk wordt bij de reconstructies rekening gehouden met optimalisaties zoals beschreven in het Gemeentelijke Verkeers,- en Vervoersplan. Binnen de gemeente is geen sprake van onverantwoorde achterstanden waarbij de veiligheid van de weggebruiker in het geding is.

Kwaliteit:

Binnen deze discipline zal kwaliteitsniveau Basis worden doorgevoerd. Selectief wordt een kwaliteitsniveau Laag gehanteerd bij o.a. de buitengebieden en bedrijventerreinen. Deze kwaliteitsverlaging zal voor nu binnen de maatschappelijke Albrandswaardse context minder impact hebben. De technische staat van de verharding is goed. Het effect van de verlaagde kwaliteit zal pas na meerdere jaren effect hebben. Op termijn is wel extra onderhoud noodzakelijk.

Straatreiniging

Voor de straatreiniging is conform landelijk vastgestelde normen beleid vastgesteld. Voor het bepalen van de gewenste beeldkwaliteit wordt gebruik gemaakt van de landelijke beeldnormeringen van de CROW. Deze beeldnormering zijn vervolgens uitgewerkt in beheer- en onderhoudsbestekken. Binnen het onderdeel 'schoon houden van de openbare ruimte' valt ook de onkruidbestrijding op verhardingen. In 2016 is de tweede kamer akkoord gegaan met een verbod op het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de buitenruimte. Voor Albrandswaard levert dit geen extra kosten op omdat de gemeente de laatste 3 jaar in zowel groenvakken als op verharding geen chemische bestrijdingsmiddelen meer toepast.

Kwaliteit:

Een schone leefomgeving heeft in onze gemeente een hoge prioriteit. In de dorpscentra (winkelgebieden) wordt kwaliteitsniveau Hoog als norm gehanteerd en voor het overige deel van de openbare ruimte kwaliteitsniveau Basis.

Openbare verlichting

Uitgangspunten bij de Openbare Verlichting zijn:

- Sociale veiligheid;
- Verkeersveiligheid;
- Leefbaarheid en esthetica;
- Landelijke richtlijnen en NEN normen;
- Duurzaamheid.

Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in Licht op Albrandswaard, het beleidskader openbare verlichting van de gemeente Albrandswaard vastgesteld in mei 2016. Dit beleidskader biedt voor de komende jaren houvast hoe we de openbare ruimte gaan verlichten.

Naast het beleidskader is er ook een beheerplan in de maak voor de periode 2017 – 2020. Belangrijk onderdeel is het wegwerken van knelpunten en het inlopen van de onderhouds-/ vervangingsachterstand die aanwezig is. Met de beschikbare investerings- en exploitatiegelden is het mogelijk om de achterstanden in de looptijd van het beheerplan in te lopen. Bij de vervanging wordt waar mogelijk Led toegepast maar zal ook worden gekeken of dimmen van de verlichting mogelijk is.

Momenteel is de gehele openbare verlichtingsinstallatie voor het preventieve en correctieve onderhoud uitbesteed aan een daartoe gespecialiseerd bedrijf. Storingen die gerelateerd zijn aan de ondergrondse infrastructuur zijn voor verantwoordelijkheid van Stedin.

Kwaliteit:

De verlichtingskwaliteit is niet via wettelijke of bindende bepalingen geregeld. De Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV) heeft wel richtlijnen opgesteld.

De gemeente Albrandswaard volgt hierbij een tweesporen beleid ten aanzien van de te hanteren verlichtingsniveaus:

1. De openbare verlichting ten behoeve van nieuwe infrastructuur bij reconstructies binnen de bebouwde kom dient te voldoen aan de nieuwe Richtlijn Openbare Verlichting 2011 (ROVL);
2. In het buitengebied en bij de randen van natuurgebieden hanteren wij het uitgangspunt: 'er wordt niet verlicht, tenzij'.

Verkeer- en straatnaamborden

In 2017 zal het hele (verkeers)bordenbestand gecontroleerd en nagelopen worden op nut en noodzaak. Overbodige borden worden verwijderd om zo het bordenbestand verder in te perken.

Kwaliteit:

Voor verkeersmiddelen is geen landelijk afgesproken kwaliteitsnormeringssysteem ontwikkeld.

Bij verkeersmiddelen (verkeers- en straatnaamborden) heeft het begrip kwaliteit betrekking op:

- Veiligheid: het juiste bord op de juiste plaats;
- Zichtbaarheid: technische normen voor reflectie.

Riolering

De gemeentelijke taken op het gebied van de riolering zijn gebaseerd op de Wet Milieubeheer. Bij de uitvoering van deze wettelijke verplichting is gemeentelijke beleidsruimte aanwezig. Voldaan moet worden aan de richtlijnen van de waterkwaliteitsbeheerder (t.w. het Waterschap Hollandse Delta). Onvoldoende zorg voor het gangbaar houden van het rioolstelsel kan leiden tot slechte afvoer van hemel- en afvalwater, overlast van water op straat en schadeclaims.

Afkoppelen van verhard oppervlak van de riolering blijft voorlopig een belangrijke bijdrage leveren aan het verminderen van de vuiluitwerp vanuit de riolering naar het oppervlaktewater, zeker gezien de verwachte klimaatveranderingen.

Het huidige rioolsysteem is geheel in kaart gebracht. Op basis van de hiermee verkregen informatie is het Basisrioleringsplan (BRP) en het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) opgesteld. Deze plannen vormen de basis voor verder planvorming van rioolwerkzaamheden in de komende jaren. De beschreven acties van BRP en GRP zijn verwerkt in de integrale beheeraanpak. In het beheerplan riolering zijn de uit te voeren werkzaamheden beschreven voor de komende jaren, met de daarbij benodigde investeringskredieten.

Kwaliteit:

Volgens landelijk afgesproken maatstaven wordt ten aanzien van de kwaliteit van rioolstelsels niet gesproken in termen van kwaliteitsnormen zoals bij wegen, groen en straatreiniging maar van schadeklassen. Voorbeeld van deze schadeklassen zijn: scheurvorming in buizen, wortel-ingroei, verzakking en zandinloop.

De onderhoudskwaliteit steunt dan ook niet zo zeer op (politiek/bestuurlijke) keuzes over intensief, gewoon of extensief onderhoud. De beslissing tot vervanging of renovatie is gebaseerd op de uitkomsten van een concrete rioolinspectie (met videocamera), waarbij de bevindingen worden uitgedrukt in genoemde schadeklassen. De levensduur van de riolering, die normaliter 60 jaar bedraagt, en concrete klachten (bijv. over wegverzakkingen) vormen vaak de aanleiding voor het verrichten van deze inspecties.

Aandachtspunt

In 2016 is een herziend GRP opgesteld met een nieuwe financiële paragraaf. Nieuwe rioleringstechnieken en een langere levensduur van het riool hebben geleid tot nieuwe inzichten in het onderhoud en vervanging van het riool. Deze nieuwe inzichten maken het mogelijk om het riooltarief voor 2017 éénmalig met 4% te laten dalen ten opzichte van het tarief 2016.

Groen, waterwegen en baggeren

In de gemeente Albrandswaard voldoet het Groen als het gaat om beheer en onderhoud aan de afgesproken beeldkwaliteit. De bomen, beplanting en het gras in een gemeente zijn de aankleding van de openbare buitenruimte en belangrijk voor de beleving van onze buitenruimte. De uitgangspunten van Groen zijn vastgelegd in het groenbeleidsplan. De kwaliteit is vastgesteld in het beheerkwaliteitsplan.

Kwaliteit:

In 2017 zal het 'integraal beeldbestek' worden gecontinueerd. Het gewenste en gekozen kwaliteitsbeeld is vertaald naar de werkopdrachten voor derden (aannemers). Intensieve en professionele monitoring heeft hierbij geleid tot een consistente beeldkwaliteit. Dit blijkt ook uit de metingen die maandelijks plaatsvinden.

Aandachtspunt:

In het Bomenstructuurplan staan aanbevelingen genoemd ter versterking van de structuren binnen de gemeente. Hier wordt permanent aandacht aan besteed en waar mogelijk worden hier invulling aan gegeven. Tevens zullen we de relatief nieuwe ziekte Essentaksterfte goed blijven monitoren.

Bruggen

In 2016 zijn alle 95 bruggen in de gemeente opnieuw geïnspecteerd. Naar aanleiding van deze inspectie zal begin 2017 het bestaande beheerplan worden geactualiseerd. Ten aanzien van de gemiddelde onderhoudskosten en de levensduur van bruggen zijn geen landelijke normen vastgesteld. Reden hiervoor is dat dit per brug sterk afhankelijk is van de ligging, omgevingsaspecten en de toegepaste constructie. Door het ontbreken van deze normeringen is het noodzakelijk dat we iedere brug regelmatig inspecteren. Dit om te bepalen of de brug nog veilig is voor gebruik en om te bepalen welk noodzakelijke onderhoud uitgevoerd moet worden.

Kwaliteit:

Bij het opstellen van het beheerplan en het daarin opgenomen vervangingsplan zijn de hierna genoemde aspecten afgewogen:

- Veiligheid;
- Levensduur verlengend;
- Schoonhouden;
- Esthetische aspecten.

Met de huidige objectgegevens, uitgevoerde technische inspecties en voorgaande uitgangspunten kunnen we beheerplan tot stand brengen. Dit geeft inzicht in de onderhoudsaanpak. Het daarin opgenomen meerjarig vervangingsplan geeft aan wanneer vervanging zal moeten plaatsvinden.

Spelen

Alle speelruimten en speeltoestellen zijn beoordeeld en afgezet tegen de demografische ontwikkelingen binnen de gemeente. Dit is verwoord in het door de raad vastgestelde Speelruimteplan 2010 - 2020. De afgelopen jaren is met het door de raad beschikbaar gestelde budget een inhaalslag gemaakt met het plaatsen van speeltoestellen en het herinrichten van speellocaties. Deze inhaalslag is grotendeels gerealiseerd en het benodigde budget is niet meer noodzakelijk. Met behulp van de beschikbare exploitatiemiddelen en de reserve speelruimteplan kunnen we het beheer en onderhoud uit voeren aan alle huidige speelterreinen en incidenteel nieuwe toestellen plaatsen en uitbreiden.

Kwaliteit:

Door de beschikbaar gestelde budgetten en een planmatige onderhoudsaanpak is de kwaliteit toegenomen en kunnen we deze ook blijven garanderen.

Gebouwen

Van alle gemeentelijke gebouwen zijn meerjarenonderhoudsplannen (MJOP) opgesteld conform de BOEI inspectie wat staat voor Brandveiligheid, Onderhoud (NEN2767), Energie en Inzicht in wet- en regelgeving. Bij deze inspectie wordt onderhoudsniveau 3 aangehouden. Met deze gegevens is een onderhoudsprogramma opgesteld welke ter uitvoering wordt gebracht.

Ten aanzien van de gymzaal Poortugaal en sporthal Rhoon: deze worden grootschalig gerenoveerd. Voor gymzaal Rhoon gaat nieuwbouw plaatsvinden.

Kwaliteit:

Ten aanzien van de kwaliteitsnorm voor gemeentelijke gebouwen worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het op planmatige wijze uitvoeren van regulier onderhoud met materialen van gelijkwaardige kwaliteit;
- Onderhoudsniveau 3 is de norm.

Financiën

Omschrijving	budget/krediet	opmerking
<i>Budgetten</i>		
Wegen	782.071	excl. € 1.042.004 kapitaallasten
Riolering	997.719	excl. € 997.889 kapitaallasten
Verkeersmiddelen	118.788	excl. € 133.903 kapitaallasten
Groen, waterwegen en baggeren	950.247	excl. € 79.295kapitaallasten
Spelen	133.968	excl. € 50.722 kapitaallasten
Straatreiniging	251.593	
Openbare verlichting	107.975	
	<u>3.342.361</u>	
<i>Investerings</i>		
Wegen	695.000	
Riolering	1.639.000	
Straatmeubilair	20.000	
Bruggen	24.700	
Beschoeiingen	85.000	
Openbare verlichting	260.000	
	<u>2.723.700</u>	

PARAGRAAF 5 – BEDRIJFSVOERING

Inleiding

De bedrijfsvoering wordt vanaf 1 januari 2014 via de GR BAR-organisatie uitgevoerd. Relevante ontwikkelingen op dit gebied zijn in deze (wettelijk verplichte) paragraaf opgenomen. Voor details verwijzen wij naar de Begroting 2017 GR BAR-organisatie.

Personeel

Het zwaartepunt van de besparingen in de BAR is gelegen in een efficiëntere bedrijfsvoering waardoor minder personeelsformatie nodig is. In de afgelopen jaren is deze formatiereductie gerealiseerd door het laten vervallen van een deel van de vacatureruimte van de BAR-organisatie. Ook voor 2017 zal wederom een deel van de ruimte die ontstaat door vacatures en pensioneringen niet meer ingevuld worden. De daaruit volgende opgave voor de organisatie is de plek waar formatie vrijkomt te matchen met de plek waar de formatie ook daadwerkelijk gemist kan worden.

Om deze spanning op te lossen is interne mobiliteit nodig. Ook in 2017 zal concernbreed gewerkt worden aan de doorstroming van het eigen personeel. Dit biedt kansen voor de medewerkers om andere capaciteiten en talenten te ontwikkelen waardoor ruimte ontstaat voor groei en ontwikkeling.

De capaciteiten van de eigen medewerkers worden zoveel mogelijk benut. Door rekening te houden met ieders talenten komen medewerkers in hun kracht. Interne mobiliteit wordt daarom ook gestimuleerd en daarin is een positieve ontwikkeling te zien.

Om deze beweging nog meer te professionaliseren en te borgen in de organisatie, heeft in 2016 binnen HRM een specialisatie plaatsgevonden. Door de inrichting van een centrale ingang voor ontwikkeling en mobiliteit zijn we in staat de ontwikkeling en (interne) mobiliteit van medewerkers gericht te sturen en te monitoren. In relatie tot het concernperspectief worden in 2017 voor de volgende jaren doelen ten aanzien van in- door- en uitstroom in streefcijfers vastgesteld.

Uitwerking nieuwe CAO gemeenten

Begin 2016 is een principeakkoord bereikt over de CAO Gemeenten. Het is een kortdurende en beleidsarme CAO die loopt van 1 januari 2016 tot 1 mei 2017, waarin procesafspraken en een loonafpraak worden gemaakt. Per 1 januari 2016 stijgen de salarissen met 3% en per 1 januari 2017 met 0,4%. Dit is verwerkt in deze begroting.

Individueel keuzebudget (IKB)

De invoering van het Individueel Keuzebudget was voorzien per 1 januari 2016 maar is uitgesteld naar 1 januari 2017. Het betekent een bundeling van een aantal arbeidsvoorwaarden in één budget voor elke medewerker. Dit is voor elke gemeente hetzelfde. De medewerker kan die aan verschillende doelen uitgeven. In de cao is afgesproken om vier bronnen in het IKB op te nemen: de eindejaarsuitkering, de vakantietoelage, de werkgeversbijdrage levensloop en het bovenwettelijke deel van het vakantieverlof in de CAR-UWO (14,4 uur). Dit levert een substantieel percentage van het salaris op dat de medewerker kan besteden aan doelen naar keuze. De werknemer krijgt bestedingskeuzes zoals het kopen van verlof, uitbetaling, (de)reservering, inkoop extra pensioen of (onbelaste) opleiding/training. Het IKB betekent een systeem waarbij medewerkers zelf bepalen op welke momenten zij hun gerealiseerde vakantiegeld en vergelijkbare vergoedingen krijgen uitgekeerd in een kalenderjaar. Deze uitkering moet altijd tijdens het kalenderjaar plaatsvinden.

Dit heeft gevolgen voor de zeven maanden vakantiegeld die er per 1 januari 2017 nog zullen staan en normaal gesproken uitbetaald worden in mei 2017. In de jaarrekening 2016 zal deze 7 maanden vakantiegeld-opbouw worden verantwoord. De invoering van het IKB is verder een budget neutrale wijziging voor 2017.

Ziekteverzuim

In de BAR-organisatie is vooral het langdurig verzuim (verzuim langer dan 6 weken) hoog, namelijk 4,15%. Ter vergelijking: in 2014 was dit bij gemeenten met 50.000-100.000 inwoners 3,1%. Het kortdurend verzuim (verzuim tot 1 week) is daarentegen met 0,65% laag.

We verwachten dat de investering in verzuimpreventie en het stimuleren van de vitaliteit van de medewerkers in 2017 een positief resultaat laat zien op het middellang en langdurig verzuim. Daarnaast zal de inspanning er op gericht zijn om langdurig zieke medewerkers duurzaam inzetbaar te houden voor de BAR-organisatie of daarbuiten.

Excellente dienstverlening => BAR Digitaal 2020

Onderdeel van het programma Excellente Dienstverlening is BAR Digitaal 2020. BAR Digitaal 2020 is de verzameling van projecten en werkprocessen die ervoor zorgen dat onze klanten digitaal zaken kunnen doen met de gemeente. We volgen hiervoor landelijke kaders zoals Digitale Agenda 2020: transparant en efficiënt werken. Werkprocessen en systemen worden waar mogelijk gestandaardiseerd en lokaal maatwerk wordt geboden waar nodig.

De belangrijkste projecten die onder BAR Digitaal 2020 vallen zijn:

- Vernieuwen en continue verbeteren van de websites van de drie gemeenten;
- Klantgericht werken;
- Vereenvoudiging van informatie (vindbaar en begrijpelijk) en formulieren op websites;
- Uitbreiding aantal communicatie kanalen (doorontwikkelen webcare, gemeenteapp);
- Digitaal werken;
- Het op basis van landelijke standaarden mogelijk maken om goed, snel en veilig informatie uit te kunnen wisselen met andere overheidsorganisaties en instellingen.

Concern Control

Het "in control" zijn betekent dat er grip is op de organisatie, zodat men in staat is goed te kunnen (bij)sturen, niet voor verrassingen komt te staan en gestelde doelen op efficiënte wijze worden behaald.

Kernwoorden hierbij zijn doelmatigheid (efficiëntie), doeltreffendheid (effectiviteit), rechtmatigheid en risicobeheersing. Al deze onderdelen maken deel uit van het takenpakket van Concerncontrol.

Mede op basis van de bevindingen en aanbevelingen van de accountant, worden de interne controles de komende periode verder aangescherpt. Er is inmiddels gestart met een gewijzigde opzet van de interne controle. Uitgangspunt hierbij is het uitvoeren van de controle op basis van risicobepaling en keycontrols. Daarnaast vindt er onderzoek plaats naar doelmatigheid en doeltreffendheid op basis van het onderzoeksplan en ad hoc op verzoek van directie of bestuur. Ook het risicomangement wordt verder doorontwikkeld, onder andere op basis van de nieuwe voorschriften binnen het BBV.

Overhead

In het kader van het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden de kosten van de overhead vanaf 2017 niet langer zoals voorheen omgeslagen over de programma's, maar ze worden afzonderlijk zichtbaar gemaakt.

Wat onder overhead wordt verstaan, is gedefinieerd in de verschillende notities van de Commissie BBV.

Het gaat om alle taken die zijn gericht op de sturing en de ondersteuning van het primaire proces.

De volgende taken behoren tot de overhead:

1. Leidinggevenden primair proces (hiërarchisch).
2. Financiën, toezicht en controle.
3. P&O / HRM
4. Inkoop, aanbesteding en contractmanagement.
5. Interne en externe communicatie met uitzondering van de klantcommunicatie.
6. Juridische zaken

7. Bestuurszaken en bestuursondersteuning.
8. Informatievoorziening en automatisering (ICT).
9. Facilitaire zaken en Huisvesting, inclusief receptie, beveiliging en catering en gebouwenbeheerders.
10. Documentaire informatievoorziening.
11. Managementondersteuning ten behoeve van het primair proces: secretariaten, office management en management assistentie.

De overhead van de gemeente Albrandswaard wordt voor het grootste gedeelte geleverd voor de BAR. Een aanzienlijk deel (ruim 43 procent) van de eerder vastgestelde bijdrage aan de BAR moet worden beschouwd als overhead. Daarnaast is ook een klein bedrag van de eigen uitgaven van de gemeente Albrandswaard te beschouwen als overhead.

Het gaat om de volgende bedragen:

Overhead vanuit de BAR	5.718.235
Overhead binnen de gemeentebegroting	320.646
Totaal overhead	6.038.881
Gerelateerd aan de directe kosten	80,2653%

De overhead speelt onder meer een rol bij de vaststelling van de kostendekkendheid van de gemeentelijke tarieven. Wij stellen voor om de overhead mee te nemen bij de relevante kosten; daarbij sluiten wij materieel aan op wat tot nu toe ook gebruikelijk is. Wij stellen daarbij voor om de overhead te relateren aan de directe personeelslasten, zoals deze ten behoeve van de betrokken taak worden toegerekend vanuit de BAR.

In het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) worden met ingang van 2017 diverse indicatoren verplicht ingevoerd. Enkele daarvan betreffen de bedrijfsvoering. Die indicatoren worden met ingang van het volgend jaar opgenomen in de begroting 2018 van de GR BAR. Vanaf dat jaar geldt het nieuwe BBV voor gemeenschappelijke regelingen.

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de vennootschapsbelastingplicht (Vpb-plicht) voor gemeenten een feit. Concreet betekent dit dat gemeenten voor die activiteiten waarmee zij een onderneming voeren, Vpb-plichtig zijn. Binnen de BAR-organisatie is de invoering van de Vpb-plicht projectmatig en gestructureerd aangepakt. Eerst zijn alle gemeentelijke activiteiten geïventariseerd en geclusterd. Hierbij is de modelaanpak van de SVLO (=Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden) gevolgd, het zogenaamde afbakeningsschema. Vervolgens zijn de aangelegde clusters beoordeeld en ingedeeld naar: Vpb-plichtig, Vpb-plichtig maar vrijgesteld en niet-Vpb-plichtig.

Op basis van de clusterbeoordeling heeft de bijgestelde inschatting van de vennootschapsbelastinglast voor de gemeente en de BAR-organisatie plaats gevonden. De Vpb-analyse van alle gemeentelijke activiteiten is geactualiseerd en eveneens getoetst door twee onafhankelijke Vpb-fiscalisten. De actualisatie is gebaseerd op de jaarrekeningcijfers 2014, 2015 en de begroting 2016. Indien er bijstellingen nodig zijn rondom de jaarlijkse Vpb-last (vanwege controles door de Belastingdienst) of andere externe ontwikkelingen, dan zullen wij hier uiteraard tijdig op anticiperen en wel via de reguliere P&C producten. Het jaar 2017 staat in het teken van het structureel borgen van het nieuwe Vpb-proces binnen de bestaande organisatie(s) en bedrijfsvoeringsprocessen.

De jaarlijkse Vpb-last ad € 90.000 is, volgens het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording, verantwoord op één begrotingspost.

PARAGRAAF 6 – VERBONDEN PARTIJEN

Algemeen

In deze paragraaf wordt eerst de gemeentelijke visie op verbonden partijen beschreven. Vervolgens wordt per verbonden partij specifieke informatie aangegeven. De verbonden partijen zijn daarbij gerangschikt naar de soorten:

- gemeentelijke regelingen;
- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen
- overige verbonden partijen.

Visie verbonden partijen

De gemeente Albrandswaard heeft een nota verbonden partijen vastgesteld voor de periode 2016 – 2020. De nota sluit aan bij de Wet gemeenschappelijke regelingen die per 1-1-2015 van kracht is en tot doel heeft de democratische legitimatie te versterken en heeft als doel een methodiek te ontwikkelen waarmee de bestaande verbonden partijen kunnen worden beoordeeld en aangestuurd. Als de uitvoering van een publieke taak aan een verbonden partij is overgedragen, is het onvermijdelijk dat directe sturing door de gemeente minder wordt. Dit omdat de verbonden partij gezamenlijk wordt aangestuurd. De invloed van het gemeentebestuur op een verbonden partij is het grootst als de inzet zich richt op de voorkant van de processen van de verbonden partij. Om de invloed van de gemeente op verbonden partijen te optimaliseren is hiervoor in de nota een methodiek opgenomen. Deze methodiek die kan worden ingezet om de invloed passend te laten zijn bij de situatie bestaat uit: het proces van positiebepaling, een governance-scan, bepalen van een sturingsscenario en het daarbij passende instrumentarium. De nota wordt in 2016 geïmplementeerd en leidt tot een positie van chauffeur, rijder of achterbank. Voor de verbonden partijen waar deze positionering al heeft plaatsgevonden staat dat bij het sturingsscenario vermeld.

Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond (VRR)		Vestigingsplaats Rotterdam		Gemeenschappelijke regeling	
Deelnemende partijen		15 gemeenten uit het Rijnmond gebied.			
Stemverhouding: 5%					
Openbaar belang					
(Brand)veiligheid, vervoer van zieken en ongeval slachtoffers, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing met inbegrip van de multidisciplinaire samenwerking en de Gemeenschappelijke meldkamer. De vorming van veiligheidsregio's heeft als doelstelling de versterking van de bestuurlijke aansturing van de rampenbestrijding en crisisbeheersing op regionaal en nationaal niveau en de versterking van de geneeskundige hulpverlening en het regionale beheer van de brandweer.					
Bestuurlijk belang					
Burgemeester is lid van Dagelijks bestuur en Algemeen bestuur. Bij het nemen van besluiten door het algemeen bestuur brengen de leden voor de gemeente die zij vertegenwoordigen ieder één stem uit, met uitzondering van de leden die een gemeente vertegenwoordigen met een inwonertal boven 50.000. Zij brengen voor elk volgend 50.000-tal, of gedeelte daarvan, één stem meer uit tot een maximum van elf stemmen per gemeente.					
Actuele ontwikkelingen					
-					
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente		
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	0	
Eigen vermogen	10.559.200	11.785.800	Leningen/garantstellingen	0	
Vreemd vermogen	40.593.100	47.759.000	Bijdrage gemeente 2017	1.063.100	
Resultaat 2017	612.000				
Risico's					
fiscale regeling een risico (BTW en VPB)					
Sturingsscenario: rijder					

Gemeenschappelijke regeling DCMR Milieudienst Rijnmond (DCMR)		Vestigingsplaats Schiedam		Gemeenschappelijke regeling	
Deelnemende partijen		15 Rijnmondgemeenten en de provincie Zuid-Holland			
Stemverhouding: 1.8%					
Openbaar belang					
Advisering en ondersteuning van gemeentelijke milieutaken. De DCMR heeft een algemene adviestaak met betrekking tot milieu, adviseert ten aanzien van vergunningverlening en handhaving in het kader van de wettelijke taken als gevolg van de Wet Milieubeheer en ondersteunt de gemeente t.a.v. de uitvoering van het Besluit Bodemkwaliteit.					
Bestuurlijk belang					
1 lid Algemeen Bestuur					
Actuele ontwikkelingen					
-					
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente		
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	0	
Eigen vermogen	8.031.300	8.278.500	Leningen/garantstellingen	0	
Vreemd vermogen	8.861.700	9.495.200	Bijdrage gemeente 2017	311.400	
Resultaat 2017	1.725.500				
Risico's					
Risico's in de sturing en beheersing van de organisatie in het kader van opdrachtverstrekking. Risico's in het kader van de implementatie van de nieuwe organisatiestructuur en risico's in het kader van opdrachtverstrekking van niet-participanten.					
Sturingsscenario: n.t.b.					

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie, Heffing en Waardebepaling (SVHW)		Vestigingsplaats Klaaswaal		Gemeenschappelijke regeling	
Deelnemende partijen		SVHW is een samenwerkingsverband van 20 gemeenten, waterschap Hollandse Delta en de Regionale Afvalstoffen Dienst Hoeksche Waard.			
Stemverhouding: 5%					
Openbaar belang					
Het SVHW houdt zich bezig met de heffing en invordering van gemeentelijke belastingen en de waardebepaling, in het kader van de wet WOZ.					
Bestuurlijk belang					
Bevoegdheden van het College mbt heffing en invordering belastingen, WOZ is overgedragen aan de VP. Het Algemeen Bestuur is het hoogste bestuursorgaan van het SVHW. De gemeente is vertegenwoordigd in de Ambtelijke Commissie: 1 lid (accounthouder VP) en het Algemeen Bestuur: 1 lid (portefeuillehouder Financiën).					
Actuele ontwikkelingen					
Toenemende digitale zelfredzaamheid bij burgers en bedrijven vereist verdere digitalisering van de dienstverlening. Wijziging van de woningwaarderingstelsel brengt risico's met zich mee. Huurders ontvangen vanaf oktober 2015 ook WOZ-beschikkingen. Landelijke basisregistratie die gemeenten vragen om zich aan te sluiten. Ontwikkeling van gemeentelijke samenwerking brengt het risico met zich mee dat deelnemers kunnen uittreden.					
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente		
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	0	
Eigen vermogen	420.000	463.000	Leningen/garantstellingen	0	
Vreemd vermogen	4.855.000	6.350.000	Bijdrage gemeente 2017	168.000	
Resultaat 2017	0				
Risico's					
Het uittreden van deelnemers, regelgeving en het niet kunnen voldoen aan de landelijke kwaliteitseisen.					
Sturingsscenario: n.t.b.					

Gemeenschappelijke regeling voor het natuur- en recreatiegebied IJsselmonde (NRIJ)		Vestigingsplaats Schiedam		Gemeenschappelijke regeling	
Deelnemende partijen		Albrandswaard, Barendrecht, Ridderkerk, Zwijndrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Rotterdam en Provincie Zuid-Holland			
Stemverhouding: 14%					
Openbaar belang					
Ontwikkelen en in stand houden van intergemeentelijke buitenstedelijke recreatie en bescherming van natuur en landschap. Beheer, ontwikkeling en onderhoud van recreatieve groengebieden op IJsselmonde.					
Bestuurlijk belang					
Lid algemeen bestuur.					
Actuele ontwikkelingen					
Provincie en Rotterdam willen uittreden.					
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente		
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	0	
Eigen vermogen	4.720.100	4.191.800	Leningen/garantstellingen	0	
Vreemd vermogen	3.008.800	2.271.400	Bijdrage gemeente 2017	128.700	
Resultaat 2017	257.500				
Risico's					
Gevolgen in geval van uittreding en risico's in projecten Pendrechtse molen en baggerwerk jachthaven Rhooen. Invoering van de wet op de vennootschapsbelasting.					
Sturingsscenario: n.t.b.					

Gemeenschappelijke regeling voor het Koepelschap Buitenstedelijk Groen		Vestigingsplaats Schiedam		Gemeenschappelijke regeling	
Deelnemende partijen		18 gemeenten en provincie Zuid-Holland			
Stemverhouding: 4%					
Openbaar belang					
Financiering en programmering buitenstedelijk groen. De gemeenschappelijke regeling Koepelschap Buitenstedelijk groen werkt feitelijk als een vereveningsinstrument. Alle kosten die de deelnemers maken ten behoeve van de realisering en instandhouding van de buitenstedelijke recreatieprojecten worden bij elkaar opgeteld en op basis van de in 1987 vastgestelde verdeelsleutel naar rato van het aantal inwoners over de gemeenten herverdeeld.					
Bestuurlijk belang					
1 lid AB (portefeuillehouder Buitenstedelijk groen) 1 DB-lid, verkozen uit het bestuur van het Natuur- en Recreatieschap IJsselmonde.					
Actuele ontwikkelingen					
Mogelijke uittreding deelnemers.					
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente		
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	0	
Eigen vermogen	243.000	108.900	Leningen/garantstellingen	0	
Vreemd vermogen	868.200	254.200	Bijdrage gemeente 2017	45.500	
Resultaat 2017	24.500				
Risico's					
Uittreding deelnemers is op dit moment reëel. Werkt financieel door.					
Sturingsscenario: n.t.b.					

Landschapstafel IJsselmonde		Vestigingsplaats Rotterdam	Bestuursovereenkomst	
Deelnemende partijen		Gemeenten Barendrecht, Albrandswaard, Ridderkerk, Hendrik-Ido-Ambacht, Zwijndrecht en Rotterdam.		
Stemverhouding: Alleen besluiten op basis van unanimiteit				
Openbaar belang				
<p>1. Komen tot afstemming van beleid, uitvoering en monitoring ten aanzien van de groen- en recreatiegebieden op IJsselmonde ten einde de kwaliteit van het landschap in stand te houden c.q. te verbeteren;</p> <p>2. Samen werken aan het Uitvoeringsprogramma 'Groen IJsselmonde' om een stimulans te geven aan en te komen tot een recreatief aantrekkelijk, toegankelijk en bruikbaar groen landschap, waardoor ook kan worden bijgedragen aan de economische ontwikkeling van IJsselmonde;</p> <p>3. Inzetten op afstemming van het beheer van de groen- en recreatiegebieden op IJsselmonde, het stellen van kaders voor het beheer en streven naar een verbetering van de efficiëntie in beheer in overleg met de terreinbeherende instanties.</p>				
Bestuurlijk belang				
1 collegelid in bestuur				
Actuele ontwikkelingen				
<p>De gemeenten op IJsselmonde (incl. Rotterdam) hebben een samenwerkingsovereenkomst getekend in 2016 met een looptijd tot 1 januari 2018 (er is een mogelijkheid tot verlenging van de looptijd). Het is een lichte vorm van samenwerking in afwachting van een meer definitieve vorm van bestuurlijke samenwerking.</p> <p>Het is namelijk de bedoeling om na de opheffing dan wel omvorming van de GR Natuur- en recreatieschap IJsselmonde tot een definitieve vorm te komen. De Landschapstafel IJsselmonde zal vanaf dat moment als enige bestuurlijke samenwerkingsplatform functioneren voor het eiland IJsselmonde op het gebied van groen en recreatie.</p>				
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente	
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	0
Eigen vermogen			Leningen/garantstellingen	0
Vreemd vermogen			Bijdrage gemeente 2017	22.600
Resultaat 2017	0			
Risico's				
-				
Sturingsscenario: n.t.b.				

Toelichting ontwikkelingen NRIJ, Koepelschap Buitenstedelijk Groen en Landschapstafel IJsselmonde:

De provincie Zuid-Holland heeft in 2015 het besluit genomen om per 1 januari 2017 uit de recreatieschappen te treden en haar financiële en inhoudelijke relatie met o.a. het NRIJ op een andere manier voort te zetten. Dit heeft geleid tot een voorstel van de provincie om haar financiële middelen in de komende jaren in te zetten in de vorm van een meerjarige subsidierelatie. Daarbij heeft de provincie ook aangegeven bereid te zijn haar uittredingsdatum uit te stellen naar 1 januari 2018, besluitvorming hierover vindt nog plaats in provinciale staten in het najaar van 2016.

Per 1 januari 2017 neemt Staatsbosbeheer de taken van de provinciale Groenservice Zuid-Holland voor de jaren 2017 en 2018 over. Daarmee is het beheer en onderhoud van de gebieden van NRIJ in ieder geval voor twee jaar geborgd.

De toekomst van het NRIJ is verder afhankelijk van de besluitvorming binnen het NRIJ en de deelnemende gemeenten hierover in het najaar van 2016. Op dit moment is de intentie de gemeenschappelijke regeling (GR) NRIJ voorlopig voort te zetten en met de deelnemende partijen de toekomstambitie te bepalen. Wat Albrandswaard betreft gebeurt dit op basis van de driehoek tussen:

1. eigendom/verantwoordelijkheid;
2. programma/kwaliteit;
3. Financiering.

Afhankelijk van deze toekomstambitie bepalen de deelnemende partijen de gewenste organisatievorm voor het toekomstig beheer van de recreatieve groengebieden en welke gevolgen dit heeft voor de GR NRIJ. Het college van Rotterdam heeft aan de eigen gemeenteraad laten weten zich te heroriënteren op de positie in het NRIJ en daarbij al aangegeven niet verder te willen in de huidige GR.

Parallel aan deze ontwikkeling wordt in 2017 (na besluitvorming door de raden in 2016) naar verwachting het liquidatieplan van het Koepelschap Buitenstedelijk Groen (Koepelschap) opgesteld. De daadwerkelijke opheffing kan dan per 31 december 2017 worden gerealiseerd. Betrokken partijen zetten zich gezamenlijk in om er voor te zorgen dat deze opheffing geen gevolgen zal hebben voor de financiering van de schappen.

Tot slot heeft Albrandswaard in 2016 een samenwerkingsovereenkomst getekend ten behoeve van de Landschapstafel. Deze overeenkomst loopt voorlopig tot eind 2018. De Landschapstafel bundelt de voormalige bestuurlijke overleggen Deltapoort, GROM (Groen, Ruimtelijke Ordening en Milieu) en Blauwe Verbinding. Voor het aflopen van de bestuursovereenkomst moeten in onderlinge relatie zowel de toekomst van het NRIJ als de toekomst van de Landschapstafel worden bepaald, waarbij bestuurlijke en uitvoeringstechnische dubbelingen tegengegaan moeten worden.

Gemeenschappelijke regeling Gemeentelijke Gezondheidsdienst Rotterdam-Rijnmond (GGD Rotterdam- Rijnmond)		Vestigingsplaats Rotterdam		Gemeenschappelijke regeling	
Deelnemende partijen	15 gemeenten				
Stemverhouding:	6,7%				
Openbaar belang					
Gezamenlijke uitvoering wettelijke verplichtingen van gemeenten in het kader van de Wet Publieke Gezondheid. De doelstelling: Een evenwichtig productenaanbod zoveel mogelijk gericht op lokale problematiek. In zijn algemeenheid het verbeteren van de volksgezondheid van de bevolking.					
Bestuurlijk belang					
Elke deelnemende gemeente heeft een stem. De gemeente Rotterdam draagt echter volledig het financieel risico.					
Actuele ontwikkelingen					
Geen tenzij er een calamiteit optreedt.					
Financiële positie - Verbonden partij				Financieel belang - gemeente	
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	0	
Eigen vermogen	0	0	Leningen/garantstellingen	0	
Vreemd vermogen	0	0	Bijdrage gemeente 2017	155.900	
Resultaat 2017	0				
Risico's					
De GGD-RR is onderdeel van de organisatie van de gemeente Rotterdam. Deze gemeente is dan ook volledig risicodragers van de GGD.					
Sturingsscenario: n.t.b.					

Gemeenschappelijke regeling Jeugdhulp Rijnmond		Vestigingsplaats Rotterdam		Gemeenschappelijke regeling	
Deelnemende partijen		Gemeenten: Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Goeree-Overflakkee, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Maassluis, Nissewaard, Ridderkerk, Schiedam, Vlaardingen, Westvoorne en Rotterdam.			
Stemverhouding: 3%					
Openbaar belang					
Doel: • Het beschikbaar houden van specialistische zorg en van 7/24 crisisopvang; • Het realiseren van schaalvoordelen; • Het delen van kennis en expertise. De GR heeft tot taak de gemeenschappelijke inkoop van jeugdhulp zodanig vorm te geven dat lokale ambities kunnen worden gerealiseerd. De visie en doelen van de GR zijn daarmee een optelsom van de beleidsvoornemens van de deelnemende gemeenten.					
Bestuurlijk belang					
De gemeente heeft bestuurlijke inbreng als lid van het Algemeen Bestuur (AB).					
Actuele ontwikkelingen					
In 2016 hebben de deelnemende gemeenten besloten (na een evaluatie) het regionaal transitie arrangement niet te verlengen. Dit houdt in dat er niet langer sprake is van een budgetgarantie per zorgaanbieder. Vanaf 2017 worden de contracten nog eenmaal verlengd. In de aanloop naar 2018 gaan we met een ander inkoopmodel werken, waarbij verandering in bekostiging en financiering aan de orde is.					
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente		
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	0	
Eigen vermogen	0	3.511.800	Leningen/garantstellingen	0	
Vreemd vermogen	0	0	Bijdrage gemeente 2017	2.445.000	
Resultaat 2017	2.804.600				
Risico's					
Tekort op totaalbudget van de zorg en risicodekking voor betaling op niet geleverde zorg van de zorgaanbieders.					
Sturingsscenario: n.t.b.					

Gemeenschappelijk regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag 2014		Vestigingsplaats Den Haag	Gemeenschappelijke regeling	
Deelnemende partijen	23 gemeenten in Rotterdam Rijnmond en Haaglanden			
Stemverhouding: 4 %				
Openbaar belang				
Samenwerking in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) op het gebied van verkeer en vervoer en het verbeteren van het economisch vestigingsklimaat. De metropoolregio Rotterdam Den Haag moet leiden tot het verbeteren van het economisch vestigingsklimaat en van de bereikbaarheid van de regio.				
Bestuurlijk belang				
De gemeente is via de burgemeester vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur en in het algemeen bestuur van de Metropoolregio. Daarnaast is de portefeuillehouder Verkeer lid van de bestuurscommissie Vervoersautoriteit en de portefeuillehouder Economie is lid van de bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat.				
Actuele ontwikkelingen				
-				
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente	
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	0
Eigen vermogen	0	2.487.200	Leningen/garantstellingen	0
Vreemd vermogen	0	1.078.300	Bijdrage gemeente 2017	62.300
Resultaat 2017	2.367.200			
Risico's				
Overbesteding leidt niet tot de beoogde lange termijnbesparing, verminderde rijkssubsidie, tegenvallende exploitatieresultaten OV.				
Sturingsscenario: n.t.b.				

Gemeenschappelijke regeling BAR Organisatie		Vestigingsplaats Barendrecht	Gemeenschappelijke regeling	
Deelnemende partijen	Gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk			
Stemverhouding:	33%			
Openbaar belang				
Doel van de regeling is het bewerkstelligen van een kwalitatief hoogwaardige en een doelmatige uitvoering door het openbaar lichaam van de door de deelnemende gemeenten opgedragen taken.				
<ul style="list-style-type: none"> • In samenwerking ten behoeve van de drie gemeenten het werkgeverschap en de inkoopfunctie uit te voeren; • Het doel van de samenwerking is om door het samenvoegen van grote delen van de ambtelijke organisaties de burgers van de drie gemeenten kwalitatief hoogstaande dienstverlening te bieden. • Er wordt invulling gegeven op de zeven inhoudelijk verbindende thema's van de drie gemeenten. Deze thema's zijn: Duurzaamheid, Veiligheid, Economie, Maatschappij, Voorzieningen, Ruimte en Mobiliteit. 				
Bestuurlijk belang				
Het Algemeen Bestuur is het hoogste bestuursorgaan van de BAR-organisatie en bestaat uit de drie colleges van de 3 BAR-gemeenten (Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk). Dit bestuur vergadert vier keer per jaar. Het Dagelijks bestuur bestaat uit zes leden (van het algemeen bestuur), twee van elke deelnemende gemeente, te weten één wethouder en de burgemeester, de voorzitter meegerekend.				
Actuele ontwikkelingen				
-				
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente	
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	0
Eigen vermogen	0	788.100	Leningen/garantstellingen	0
Vreemd vermogen	19.538.800	25.294.800	Bijdrage gemeente 2017	13.381.500
Resultaat 2017	788.100			
Risico's				
Aansprakelijkheidsstelling, risico's i.h.k.v. (loon) belastingregelgeving en ICT risico's (continuïteit bedrijfsvoering, beveiliging)				
Sturingsscenario: n.t.b.				

Eneco holding N.V.				Naamloze vennootschap	
Deelnemende partijen	53 gemeenten zijn aandeelhouder in Eneco holding NV.				
Stemverhouding:	0,42%				
Openbaar belang					
Zorg dragen voor de gas- en elektriciteitsvoorziening binnen het voorzieningsgebied. De gemeente neemt deel in het aandelenkapitaal van deze instelling voor nutsvoorzieningen, omdat deze nut heeft voor de inwoners van de gemeente (zie openbaar belang), en dus niet uit een oogpunt van geldbelegging.					
Bestuurlijk belang					
De afzonderlijke gemeenten in de BAR hebben minder dan 2% van de aandelen.					
Actuele ontwikkelingen					
Eneco heeft vertrouwen in de verdere ontwikkeling van haar bedrijf. Externe factoren waaronder lagere gereguleerde nettarieven zullen echter van invloed zijn op toekomstige financiële resultaten.					
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente		
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	1.109.200	
Eigen vermogen	4.683.000.000	4.845.000.000	Leningen/garantstellingen	0	
Vreemd vermogen	5.405.000.000	5.056.000.000	Bijdrage gemeente 2017	0	
Resultaat 2017	208.000.000				
Risico's					
Dalende gereguleerde nettarieven en een gedwongen splitsing van Eneco Holding N.V. in een productie- en netwerkbedrijf.					
Sturingscenario: n.t.b.					

B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides (water)				Besloten vennootschap	
Deelnemende partijen	38 gemeenten waaronder de gemeente Albrandswaard				
Stemverhouding:	Onbekend				
Openbaar belang					
Zorg dragen voor de watervoorziening binnen het voorzieningsgebied. De gemeente neemt deel in het aandelenkapitaal van deze instelling voor nutsvoorzieningen, omdat deze nut heeft voor de inwoners van de gemeente, en dus niet uit een oogpunt van geldbelegging.					
Bestuurlijk belang					
De deelnemende gemeenten in de BV Gemeenschappelijk Bezit Evides hebben 50% van de aandelen in NV Evides Waterbedrijf. Delta NV heet de andere 50% van de aandelen.					
Actuele ontwikkelingen					
Door onzekerheid over de jaarlijkse uitvoering van investeringen alsmede de economische ontwikkelingen, is de hoogte van de jaarlijkse dividenduitkeringen binnen Evides onzeker. Voor het komende jaar wordt een lager dividend verwacht, voor de jaren erna geldt weer een oplopende tendens.					
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente		
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	110.200	
Eigen vermogen	468.600.000	482.400.000	Leningen/garantstellingen	0	
Vreemd vermogen	642.200.000	643.100.000	Bijdrage gemeente 2017	0	
Resultaat 2017	55.800.000				
Risico's					
-					
Sturingscenario: n.t.b.					

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)		Vestigingsplaats Den Haag		Naamloze vennootschap	
Deelnemende partijen	401 gemeenten				
Stemverhouding:	0,006 %				
Openbaar belang					
De BNG is een bank voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De gemeente neemt deel in het aandelenkapitaal van de BNG, omdat deze instelling een zeker nut heeft voor de gemeente, en dus niet primair uit een oogpunt van geldbelegging.					
Bestuurlijk belang					
Aandeelhouder.					
Actuele ontwikkelingen					
Gezien de aanhoudende economische onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de toekomstige winstverwachtingen.					
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente		
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	3.500	
Eigen vermogen	3.582.000.000	4.163.000.000	Leningen/garantstellingen	0	
Vreemd vermogen	149.923.000.000	145.348.000.000	Bijdrage gemeente 2017	0	
Resultaat 2017	226.000.000				
Risico's					
Lage rentestand.					
Sturingsscenario: n.t.b.					

N.V. BAR-Afvalbeheer		Vestigingsplaats Rhooen		Naamloze vennootschap	
Deelnemende partijen	De gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk				
Stemverhouding:	33% De drie gemeenten bezitten elk 1/3 deel van de aandelen.				
Openbaar belang					
Inzameling van de huishoudelijke afvalstoffen.					
Bestuurlijk belang					
Collegelid als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.					
Actuele ontwikkelingen					
Geen					
Financiële positie - Verbonden partij			Financieel belang - gemeente		
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	100.000	
Eigen vermogen	300.000	300.000	Leningen/garantstellingen	0	
Vreemd vermogen	0	0	Bijdrage gemeente 2017	1.245.400	
Resultaat 2017	0				
Risico's					
Eigendom van afval en dus risico op extra verwerkingskosten is bij gemeente gebleven. NV vooral bedrijfsvoeringsaangelegenheden.					
Sturingsscenario: n.t.b.					

Essendael Beheer BV		Besloten vennootschap		
Deelnemende partijen	gemeente Albrandswaard en BPD BV			
Stemverhouding:	50%			
Openbaar belang				
Essendael Beheer BV fungeert als beherend vennoot in GEM Essendael CV.				
Bestuurlijk belang				
Wethouders M. Goedknecht en M. van Leeuwen zijn lid van de raad van commissarissen.				
Actuele ontwikkelingen				
Momenteel wordt gewerkt aan de uitwerking van een nieuw stedenbouwkundig plan met bijhorende financiële onderligger (grondexploitatie). De verwachting is dat deze in het najaar van 2016 zullen worden goedgekeurd waarna ook de jaarrekening 2015 definitief kan worden opgesteld en worden goedgekeurd. Voor de oplevering van de jaarrekening is uitstel aangevraagd en gekregen tot 1 november 2016. Voor de afronding van deze totale locatie is momenteel duidelijk merkbaar dat de markt aantrekt en leidt tot meer verkopen.				
Financiële positie - Verbonden partij		Financieel belang - gemeente		
	01-01-2015	31-12-2015	Aandelenkapitaal	45.000
Eigen vermogen	0	0	Leningen/garantstellingen	0
Vreemd vermogen	0	0	Bijdrage gemeente 2017	0
Resultaat 2017	0			
Risico's				
Binnen deze ontwikkeling bevinden zich momenteel geen grote risico's.				
Sturingsscenario: n.t.b.				

GEM Essendael CV		Commanditaire vennootschap		
Deelnemende partijen	Gemeente Albrandswaard, Essendael Beheer BV en BPD BV			
Stemverhouding:	33%			
Openbaar belang				
De C.V. is een samenwerking tussen de gemeente, BPD BV en Essendael Beheer BV. Deze BV is beherend vennoot. De gemeente en BPD BV zijn de commanditaire vennoten. De CV heeft onder andere als doel locatie-ontwikkeling.				
Bestuurlijk belang				
Het bestuur van de CV berust bij Essendael Beheer BV				
Actuele ontwikkelingen				
-				
Financiële positie - Verbonden partij		Financieel belang - gemeente		
	01-01-2015	31-12-2015	Kapitaalbreng	96.000
Eigen vermogen	0	0	Leningen/garantstellingen	0
Vreemd vermogen	0	0	Bijdrage gemeente 2017	0
Resultaat 2017	0			
Risico's				
Verliezen komen tot maximaal € 96.000,- voor rekening van de gemeente. De jaarlijkse winst komt voor 49% ten gunste van de gemeente.				
Sturingsscenario: n.t.b.				

PARAGRAAF 7 – GRONDBELEID

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid is beschreven op welke wijze de gemeente zijn ruimtelijke doelstelling wil bereiken en gaan we in op de actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie en onderbouwing van de eventuele geraamde winstneming. De paragraaf gaat daarnaast in op de trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op het te voeren grondbeleid.

Trends en ontwikkelingen

VPB

Vanaf 1-1-2016 is de gemeente voor alle bedrijfsactiviteiten VPB plichtig. Dat betekent kort samengevat dat de gemeente voor alle activiteiten, die beschouwd kunnen worden als een commerciële activiteit en waarover - boekhoudkundig - winst wordt gemaakt, verplicht is vennootschapsbelasting te betalen. De vennootschapsbelasting is 20% tot 25%. Doordat de grondexploitaties over meerdere jaren lopen, kan het zijn dat een verliesgevende grondexploitatie, in een financieel goed jaar toch vennootschapsbelasting moet betalen.

BBV

De commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) heeft vanuit de VPB invoering de regels aangepast van het BBV om deze zo beter op elkaar te laten aansluiten. Ook is hierbij gekeken naar de aansluiting bij de regelgeving vanuit de Wro.

Economie

De economie trekt verder aan wat is terug te zien in toenemende verkopen van de woningen en een stijging in het aantal verleende omgevingsvergunningen. De woningprijzen stijgen en de omloopsnelheid neemt toe. De vergrijzing, decentralisatie en de veranderende regelgeving en gescheiden financiering van wonen en zorg heeft grote gevolgen voor de ruimtelijke ordening.

Algemeen

Het grondbeleid is in hoofdlijnen onderverdeeld in actief en passief of ook wel facilitair grondbeleid. Bij actief grondbeleid verwerft en verkoopt de gemeente zelf de grond. Doel van actief grondbeleid is onder andere het vergroten van de grip en invloed op de ruimtelijke ontwikkeling als ook de inkomsten uit grondverkoop. Schaduwzijde is het risico op vertraging en dalende opbrengsten. Bij passief grondbeleid is er sprake van ontwikkelingsprojecten vanuit de markt (marktinitiatieven), die de gemeente faciliteert. Als een ontwikkeling in het beleid past, wordt medewerking verleend aan een functiewijziging van een gebied. Daartoe zorgt de gemeente dat haar beleid en kostenverhaal op orde is. De gemeente heeft in deze projecten in principe geen of slechts een geringe grondpositie. Zowel binnen het actieve als facilitaire grondbeleid zijn diverse vormen van samenwerking met marktpartijen mogelijk.

Grondbeleid

Visie en de wijze waarop het grondbeleid uitgevoerd wordt

We voeren vanaf 2008 een passief of ook wel facilitair grondbeleid. Dit betekent dat we niet actief gronden verwerven met het doel deze gronden te ontwikkelen. Tot 2008 voerden wij een actief grondbeleid, wat ons met het instorten van de vastgoedmarkt een grote uitdaging gaf. Door een actievere rol in de ontwikkeling van projecten te kiezen, hebben we de financiële gevolgen weten te beperken.

De gemeente Albrandswaard is een regie organisatie die het initiatief zoveel als mogelijk bij de markt legt. Daarnaast heeft de gemeente Albrandswaard actueel beleid en verordeningen om vanuit een faciliterende rol te kunnen sturen. Zo heeft de gemeente Albrandswaard een nota kostenverhaal vastgesteld waarmee niet alleen de gemeentelijke proceskosten kunnen worden verhaald, maar ook fondsbijdragen kunnen worden gevraagd om gewenste, moeizame of gerelateerde bovenplanse ontwikkelingen te financieren. Op deze wijze hoeft de gemeente geen grond te bezitten om te sturen, maar kan de gemeente de desbetreffende fondsen beschikbaar stellen om onrendabele investeringen/ extra voorzieningen binnen projecten te dekken.

Bij incidentele gevallen kan op een actieve grondpolitiek teruggegrepen worden wanneer dit de enige wijze is waarop de beoogde ruimtelijke doelstellingen te realiseren zijn.

Actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie

Zoals in het Meerjaren Perspectief Ontwikkelprojecten (MPO) aangegeven verwachten wij dat de volgende grondexploitaties voor een totaal bedrag van € 1.877.521 verliesgevend op eindwaarde worden:

- Centrum Ontwikkeling Poortugaal Emmastraat (2018)
- Spui (2019)
- Binnenland (2018)

Wij verwachten dat de volgende grondexploitaties voor een totaal bedrag van € 302.497 winstgevend op eindwaarde worden:

- Polder Albrandswaard (2018)
- Overhoeken III (2019)

We monitoren en verantwoorden de ruimtelijke ontwikkelingen in het MPO. In tegenstelling tot andere gemeenten staan in het MPO niet alleen de grondexploitaties, maar ook de marktinitiatieven, de fondsen en de reserve ontwikkelprojecten aangegeven. Het MPO geeft daardoor goed inzicht in de status van de ontwikkelingen en de hoogte van de fondsen om te kunnen besluiten of ontwikkelingen wel of niet financieel ondersteund dienen te worden. Wij streven er naar dit uit te bouwen met een op de toekomst gericht perspectief.

Spelregels Reserve Ontwikkelingsprojecten worden geëvalueerd

In 2012 hebben we de keuze gemaakt om voor het grondbedrijf afzonderlijke reserves te vormen en deze vast te leggen in het document Spelregels Reserve Ontwikkelingsprojecten. Hierin is ook aangegeven dat we deze na 4 jaar zullen evalueren. Dat moment is nu aangebroken.

Daarnaast is er een bijzondere opdracht binnen ons college werkprogramma uitgezet om alle reserves (en voorzieningen) door te lichten. Hiermee kan de noodzaak en/of de juiste hoogte van reserves worden bepaald. De beleidsuitgangspunten zijn onlangs vastgelegd in de Nota Reserves en voorzieningen 2016-2019.

Nota grondbeleid

De nota grondbeleid is inmiddels gedateerd. In 2017 wordt bezien of een nieuwe nota grondbeleid opgesteld moet worden in het kader van het vernieuwde BBV en de ingevoerde VPB, of dat volstaan kan worden met deze paragraaf grondbeleid.

5

FINANCIËLE BEGROTING

FINANCIËLE SAMENVATTING

Aan het opstellen van een nieuwe financiële programmabegroting gaat een aantal stappen vooraf. Eén belangrijke stap is de bepaling van de beleidskundige en rekenkundige kaders. Dat is gebeurd bij de behandeling van de Kaderbrief 2016-2017. Vervolgens hebben wij in de zomermaanden op basis van deze kaders de begroting technisch opgesteld.

Voor de herkenbaarheid van het proces presenteren wij het verloop van wijzigingen en bouwen vervolgens voort op het gepresenteerde begrotingssaldo van de Kaderbrief (zie tabel 'Uitgangspunt programmabegroting 2017-2020').

Omschrijving	2017	2018	2019	2020
- Primitieve begroting 2017-2020	101.070	-43.463	62.564	-17.948
- Structurele gevolgen 2 ^e tussenrapportage 2015	-40.700	-40.700	-48.700	-40.700
- Structurele effecten van de jaarrekening 2015	44.000	44.000	44.000	44.000
- Effecten 1 ^e begrotingswijziging 2016 naar aanleiding van het nieuwe collegeprogramma	114.764	133.863	174.431	174.431
- Effecten raadsbesluit kunstgrasvelden	-48.900	-96.700	-94.300	-91.900
- Structurele effecten 1 ^e tussenrapportage 2016	6.900	7.900	8.900	9.900
Uitgangspunt voorjaarsnota 2017	177.134	4.900	146.895	77.783
<i>Gevolgen vanuit voorjaarsnota:</i>				
- Beleidsontwikkelingen 2017	-40.500	-15.500	-15.500	-15.500
- Gevolgen Rijksbeleid (excl. Meicirculaire 2016)	-100.000	-100.000	-83.000	-83.000
- Mutaties investeringen	-4.735	-19.010	-28.566	-41.253
- Voorgestelde ombuigingen	110.700	163.302	207.028	224.578
- Gevolgen gemeentelijk belastingbeleid	-45.000	15.000	75.000	135.000
Uitgangspunt programmabegroting 2017-2020	97.599	48.692	301.857	297.608
Effecten Rijkscirculaires:				
- Hogere opbrengsten vanuit Rijkscirculaires	417.688	702.349	848.277	1.176.277
- Rijkscirculaires ophoging budget sociaal domein	-200.000	-287.000	-257.000	-211.000
Effecten begroting BAR-organisatie 2017:				
- Begroting 2017 BAR-organisatie (ontwikkeling lasten)	-455.949	-455.949	-455.949	-455.949
- Opgenomen reservering voor cao-ontwikkeling	200.000	200.000	200.000	200.000
- Diverse stelposten bedrijfsvoering (Gesaldeerd)	-49.198	-57.351	-107.351	-157.351
- Rentevoordeel lening Essendael/BAR	138.200	19.400	10.100	6.000
- Kapitaallasten (voorzichtigheidsprincipe)	-100.000	-100.000	-150.000	-200.000
- Overige correcties (indexering)	-26.024	1.460	-210.753	-181.198
Saldo Begroting 2017-2020	22.316	71.601	179.181	474.387

INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Gemeenten moeten een structureel sluitende begroting hebben. Dit betekent dat structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Om inzichtelijke te hebben in hoeverre de begroting structureel sluitend is treft u onderstaand een overzicht aan van de geraamde incidentele baten en lasten.

INCIDENTELE LASTEN en BATEN EXPLOITATIE						
Nr.	programma	Omschrijving Kostensoort	2017	2018	2019	2020
1	1 - Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur	Kosten voormalig personeel	164.440	48.826	4.068	
2	1 - Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur	BAR taakstelling	139.500	20.000		
3	2 - Ruimtelijke Ordening, Wonen & Economie	Opstellen economisch beleid	25.000			
4	2 - Ruimtelijke Ordening, Wonen & Economie	Mutaties grondexploitaties	4.550.657	9.414.470	2.058.273	
5	3 - Buitenruimte	Verkeersplan	10.100			
6	4 - Financiën	Huur parkeerplaats	10.000			
7	4 - Financiën	Kapitaallasten gemeentehuis Poortugaal	97.871	97.871		
8	5 - Educatie	Bibliotheek Portland	98.188			
9	5 - Educatie	Projectleider laaggeletterdheid	8.000	8.000		
10	6 - Sport	Inv taakstelling sport en accommodaties	86.543			
11	6 - Sport	Onderhoud sporthal Rhoon	181.500			
12	6 - Sport	Onderhoud gymlokaal Poortugaal	153.065			
Totaal incidentele lasten			5.524.864	9.589.167	2.062.341	0
13	1 - Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur	Onttrekking voorziening	-164.440	-48.826	-4.068	
14	2 - Ruimtelijke Ordening, Wonen & Economie	Mutaties grondexploitaties	-5.128.856	-10.040.681	-2.065.661	
Totaal incidentele baten			-5.293.296	-10.089.507	-2.069.729	0

INCIDENTELE LASTEN en BATEN RESERVES						
Nr.	programma	Omschrijving Kostensoort	2017	2018	2019	2020
15	2 - Ruimtelijke Ordening, Wonen & Economie	Reserve ontw projecten vrije reserve	0	214.543	87.958	
16	2 - Ruimtelijke Ordening, Wonen & Economie	Reserve Strategisch verbinden	160.654	144.000		
17	2 - Ruimtelijke Ordening, Wonen & Economie	Reserve Gebiedsfonds polder AW	309.045	315.226		
Totaal incidentele stortingen reserves			469.699	673.769	87.958	0
18	1 - Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur	Reserve taakstelling BAR	-139.500	-20.000		
19	2 - Ruimtelijke Ordening, Wonen & Economie	Reserve ontw projecten vrije reserve		-47.558	-80.570	
20	4 - Financiën	Algemene reserve	-10.000			
21	4 - Financiën	Reserve dekking BTW oude activa	-102.624	-90.852		
22	4 - Financiën	Reserve gemeentehuis Poortugaal	-97.871	-97.871		
23	5 - Educatie	Algemene reserve	-98.188			
24	6 - Sport	Algemene reserve	-86.543			
25	6 - Sport	Reserve grootonderhoud gebouwen	-334.565			
Totaal incidentele onttrekkingen reserves			-869.291	-256.281	-80.570	0

TOTAAL INCIDENTELE BATEN(-) EN LASTEN (+)			-168.024	-82.852	0	0
--	--	--	-----------------	----------------	----------	----------

Toelichting:

1. Betreft de kosten voor wachtgeld vm wethouders. Deze kosten worden gedekt door een onttrekking aan de voorziening wachtgeld vm wethouders (zie punt 13).
2. Het voordelig rekening resultaat 2015 bij de BAR-organisatie is gestort in een reserve BAR taakstelling. Deze reserve valt in twee jaar vrij (zie punt 18).
3. Om uitvoering te gaan geven aan het nieuwe collegeprogramma, speerpunt opstellen van economisch beleid, wordt ten behoeve van een integraal onderzoek en analyse van mogelijkheden en het ontwikkelen met relevante partijen op alle gewenste aandachtgebieden een éénmalig budget geraamd van € 25.000,-.
4. Betreft diverse grondexploitaties. De voortgang van de projecten worden gemonitord en gerapporteerd via het MPO.
5. Budget ten behoeve van het inventariseren van het huidige verkeersbordenbestand.
6. Ter dekking van huur voor een parkeerplaats is een onttrekking aan de algemene reserve geraamd (zie punt 20).
7. Ten behoeve van de dekking van de kapitaallasten van het gemeentehuis Poortugaal is in de jaarrekening 2015 een reserve gevormd die in drie jaar vrijvalt (zie punt 22).
8. In de voorjaarsnota 2012 is voorgesteld het bibliotheek aanbod anders te organiseren. Dit heeft geleid tot een verlaging van de (subsidie)budgetten. De budgetten worden in een aantal jaren afgebouwd. De hogere lasten worden gedekt door een bijdrage uit de algemene reserve (zie punt 23).
9. Inzet projectleider laaggeletterdheid voor een periode van 2 jaar, voor de aanpak van laaggeletterdheid.
10. Om invulling te geven aan de taakstelling op sport en accommodaties uit de voorjaarsnota 2016 wordt in 2017 eenmalig de algemene reserve aangewend (zie punt 24).
11. Budget voor het uitvoeren van grootonderhoud. De lasten worden gedekt door een onttrekking aan de reserve grootonderhoud gebouwen (zie punt 25).
12. Budget voor het uitvoeren van grootonderhoud. De lasten worden gedekt door een onttrekking aan de reserve grootonderhoud gebouwen (zie punt 25).
13. Zie punt 1.
14. Zie punt 4.
15. Zie punt 4.
- 16 en 17. Dit zijn de stortingen uit projecten. Dit punt heeft een relatie met de diverse punten die betrekking hebben op de grondexploitaties.
18. Zie punt 2.
19. Zie punt 4.
20. Zie punt 6
21. Dekking van de BTW in oude activa als gevolg van de invoering van het BTW-compensatiefonds. Als tijdsduur is de gemiddelde afschrijvingsduur aangehouden, nl. 15 jaar waarvan 2018 het laatste is.
22. Zie punt 7.
23. Zie punt 8.
24. Zie punt 10.
25. Zie de punten 11 en 12.

Het structurele meerjaren saldo (zonder de incidentele baten en lasten) ziet er dan als volgt uit:

	2017	2018	2019	2020
Saldo begroting	22.316	71.601	179.181	474.387
Saldo incidentele baten en lasten	-168.024	-82.852	0	0
gecorrigeerd saldo	-145.708	-11.251	179.181	474.387
	nadeel	nadeel	voordeel	voordeel

Beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Naast de incidentele stortingen en onttrekkingen zijn er ook structurele mutaties in de exploitatie die ten laste of ten gunste van de reserves gebracht worden. Voorbeelden hiervan zijn de bekleemde reserves welke in de begroting zijn opgenomen ter dekking van de structurele lasten van investeringen, de afschrijvingslasten. Een totaaloverzicht van beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves is hieronder opgenomen.

Omschrijving	2017	2018	2019	2020
<i><u>Beoogde structurele toevoegingen aan reserve</u></i>				
AW Mutatie reserve speelruimteplan	4.877	4.877	4.877	4.877
AW Mutatie reserve groot onderhoud gebouwen	10.828	10.828	10.828	10.828
AW Mutatie reserve Sociaal Deelfonds	200.000	287.000	257.000	212.000
<i><u>Beoogde structurele onttrekkingen aan reserve</u></i>				
AW Mutatie reserve wethouderspensioenen	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
AW Mutatie reserve ruimen begraafplaats Poortugaal	-7.485	-7.485	-7.485	-7.485
AW Mutatie reserve ruimen begraafplaats Rhoon	-11.750	-11.750	-11.750	-11.750
AW Mutatie reserve nieuwbouw sportzaal Portland	-36.075	-36.075	-36.075	-36.075
AW Mutatie reserve nieuwbouw buitendienst	-42.389	-42.389	-42.389	-42.389
AW Mutatie reserve nieuwbouw school Don Bosco	-9.206	-9.206	-9.206	-9.206
AW Mutatie reserve nieuwbouw school Valckesteijn	-7.462	-7.462	-7.462	-7.462

OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Mutaties in de exploitatie in €

Programma	baten en lasten	omschrijving subprogramma	rekening 2015	2016 na wijziging	2017	2018	2019	2020
Openbare orde & Veiligheid & Algemeen bestuur	lasten	Openbare Orde & Veiligheid	1.222.610	1.223.491	1.242.337	1.242.913	1.243.499	1.244.092
		Algemeen Bestuur	17.373.431	14.961.665	15.202.693	14.875.054	14.901.127	14.946.536
	baten	Openbare Orde & Veiligheid	-89.342	-75.838	-81.085	-81.085	-81.085	-81.085
		Algemeen Bestuur	-1.532.809	-371.713	-547.088	-431.474	-386.716	-382.648
Totaal Openbare orde & Veiligheid & Algemeen bestuur			16.973.891	15.737.605	15.816.857	15.605.408	15.676.825	15.726.895
Ruimtelijke ordening, Wonen en Economie	lasten	Ruimtelijke ordening	15.832.787	2.663.918	4.812.008	9.652.620	2.298.239	241.802
		Wonen	65.614	97.710	84.960	85.561	86.170	86.787
		Economie	7.420	10.000	35.355	10.714	11.076	11.441
	baten	Ruimtelijke ordening	-15.992.480	-2.236.214	-5.211.022	-10.122.847	-2.147.827	-82.166
		Wonen	-257.178	-383.321	-398.713	-398.713	-398.713	-398.713
		Economie	0	-12.054	-12.054	-12.054	-12.054	-12.054
Totaal Ruimtelijke ordening, Wonen en Economie			-343.837	140.039	-689.466	-784.719	-163.109	-152.903
Buitenruimte	lasten	Buitenruimte	8.789.805	9.211.877	8.828.152	8.996.484	9.189.012	9.262.596
		Kunst & Cultuur	65.599	98.822	96.934	97.213	97.495	97.780
	baten	Buitenruimte	-5.940.861	-5.945.026	-5.988.860	-6.077.124	-6.211.316	-6.291.122
		Kunst & Cultuur	-13.011	-15.539	-15.539	-15.539	-15.539	-15.539
Totaal Buitenruimte			2.901.532	3.350.134	2.920.687	3.001.034	3.059.652	3.053.715
Financiën	lasten	Financien	3.243.655	474.118	290.946	220.182	460.657	623.592
	baten	Financien	-34.517.688	-33.498.640	-32.372.094	-32.661.508	-32.992.640	-33.149.214
Totaal Financiën			-31.274.032	-33.024.522	-32.081.148	-32.441.326	-32.531.983	-32.525.622
Educatie	lasten	Educatie	2.871.573	2.614.489	2.303.254	2.295.634	2.287.762	2.278.438
	baten	Educatie	-111.767	-191.707	-198.177	-198.177	-198.177	-198.177
Totaal Educatie			2.759.806	2.422.782	2.105.077	2.097.457	2.089.585	2.080.261
Sport	lasten	Sport	1.225.683	974.944	1.195.259	946.007	705.232	703.783
	baten	Sport	-374.563	-152.890	-152.930	-152.930	-152.930	-152.930
Totaal Sport			851.120	822.054	1.042.329	793.077	552.302	550.853
Sociaal Domein	lasten	Maatschappelijke Ondersteuning	2.780.916	3.445.229	3.613.183	3.645.098	3.679.092	3.717.804
		Kwetsbare Groepen	305.537	231.694	227.633	227.609	227.586	227.167
		Participatie	6.661.094	6.694.989	6.701.335	6.620.104	6.607.411	6.570.283
		Jeugdzorg	4.249.590	4.002.706	3.729.905	3.717.305	3.722.506	3.722.506
		Zorg & Welzijn	551.015	549.614	555.288	556.553	557.833	559.129
		Wijkteams	849.348	969.160	1.087.123	1.087.123	1.087.123	1.087.123
	baten	Maatschappelijke Ondersteuning	-428.528	-347.000	-347.000	-347.000	-347.000	-347.000
		Kwetsbare Groepen	0	0	0	0	0	0
		Participatie	-4.257.790	-4.110.387	-4.110.630	-4.110.630	-4.110.630	-4.110.630
		Jeugdzorg	-5.260	0	0	0	0	0
		Zorg & Welzijn	-230.508	-197.350	-197.919	-197.919	-197.919	-197.919
		Wijkteams	0	0	0	0	0	0
Totaal Sociaal Domein			10.475.413	11.238.655	11.258.918	11.198.243	11.226.002	11.228.463
Totaal exploitatie			2.343.893	686.747	373.254	-530.826	-90.726	-38.338

Mutaties in de reserves in €

Programma	baten en lasten	omschrijving subprogramma	rekening 2015	2016 na wijziging	2017	2018	2019	2020
Openbare orde & Veiligheid & Algemeen bestuur	lasten	reserves programma 1	398.596	0	0	0	0	0
	baten	reserves programma 1	-143.151	-51.219	-214.500	-95.000	-75.000	-75.000
Totaal Openbare orde & Veiligheid & Algemeen bestuur			255.445	-51.219	-214.500	-95.000	-75.000	-75.000
Ruimtelijke ordening, Wonen en Economie	lasten	reserves programma 2	1.002.188	613.000	469.699	673.769	87.958	0
	baten	reserves programma 2	-445.916	-831.000	0	-47.558	-80.570	0
Totaal Ruimtelijke ordening, Wonen en Economie			556.272	-218.000	469.699	626.211	7.388	0
Buitenruimte	lasten	reserves programma 3	56.070	0	4.877	4.877	4.877	4.877
	baten	reserves programma 3	-204.110	-48.435	-19.235	-19.235	-19.235	-19.235
Totaal Buitenruimte			-148.040	-48.435	-14.358	-14.358	-14.358	-14.358
Financiën	lasten	reserves programma 4	303.751	10.828	10.828	10.828	10.828	10.828
	baten	reserves programma 4	-1.895.577	-241.088	-288.959	-267.187	-78.464	-78.464
Totaal Financiën			-1.591.826	-230.260	-278.131	-256.359	-67.636	-67.636
Educatie	lasten	reserves programma 5	275.995	0	0	0	0	0
	baten	reserves programma 5	-333.233	-133.833	-114.856	-16.668	-16.668	-16.668
Totaal Educatie			-57.238	-133.833	-114.856	-16.668	-16.668	-16.668
Sport	lasten	reserves programma 6	0	0	0	0	0	0
	baten	reserves programma 6	0	-5.000	-421.108	0	0	0
Totaal Sport			0	-5.000	-421.108	0	0	0
Sociaal Domein	lasten	reserves programma 7	913.066	0	200.000	287.000	257.000	212.000
	baten	reserves programma 7	-244.952	0	0	0	0	0
Totaal Sociaal Domein			668.115	0	200.000	287.000	257.000	212.000
Totaal mutaties in reserves			-317.272	-686.747	-373.254	530.826	90.726	38.338
Totaal generaal			2.026.620	0	0	0	0	0

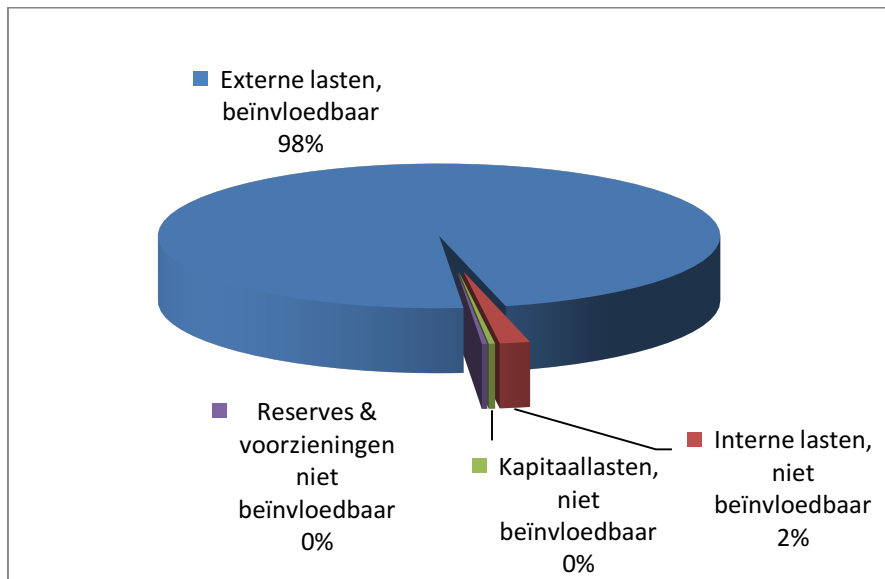
Programma 1 Openbare orde & Veiligheid & Algemeen bestuur

Dit programma gaat over het realiseren van een veilige woon- en leefomgeving. Samenwerking met inwoners, bedrijven en instellingen staat hierin centraal.

Daarnaast wordt maximaal ingezet op stimuleren en faciliteren van initiatieven van de samenleving waarbij integer en transparant besturen voorop staat.

Beïnvloedbare en niet beïnvloedbare lasten

Het volgende schijfdiagram geeft de verhouding weer tussen de beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare lasten van dit programma.

Programma 1 Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur						
Programmaonderdeel 1.1 Openbare orde & Veiligheid		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	1.174.882	1.196.467	1.197.360	1.198.262	1.199.172
	Interne lasten	6.574	6.574	6.574	6.574	6.574
	Kapitaallasten	42.035	39.296	38.979	38.663	38.346
Totaal Lasten		1.223.491	1.242.337	1.242.913	1.243.499	1.244.092
Baten	Externe baten	-75.838	-81.085	-81.085	-81.085	-81.085
	Totaal Baten	-75.838	-81.085	-81.085	-81.085	-81.085
Totaal programmaonderdeel Openbare orde & Veiligheid		1.147.653	1.161.252	1.161.828	1.162.414	1.163.007

Programmaonderdeel 1.2 Algemeen Bestuur						
Programmaonderdeel 1.2 Algemeen Bestuur		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	14.623.445	14.862.279	14.532.186	14.555.828	14.598.829
	Interne lasten	278.759	278.759	278.759	278.759	278.759
	Kapitaallasten	9.461	11.655	14.109	16.540	18.948
	Voorzieningen	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal Lasten		14.961.665	15.202.693	14.875.054	14.901.127	14.946.536
Baten	Externe baten	-371.713	-382.648	-382.648	-382.648	-382.648
	Voorzieningen	0	-164.440	-48.826	-4.068	0
Totaal Baten		-371.713	-547.088	-431.474	-386.716	-382.648
Totaal programmaonderdeel Algemeen Bestuur		14.589.952	14.655.605	14.443.580	14.514.411	14.563.888

Programmaonderdeel 1.9 reserves programma 1		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Baten	Reserves	-51.219	-214.500	-95.000	-75.000	-75.000
Totaal Baten		-51.219	-214.500	-95.000	-75.000	-75.000
Totaal programmaonderdeel 1.9 reserves programma 1		-51.219	-214.500	-95.000	-75.000	-75.000
Totaal progr 1 Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur		15.686.386	15.602.357	15.510.408	15.601.825	15.651.895

Toelichting mutaties reserves

Ter dekking van de pensioenlasten van voormalige wethouders wordt jaarlijks een onttrekking aan de reserve wethouderspensioenen geraamd van € 75.000.

In de jaarrekening 2015 is een reserve BAR taakstelling ingesteld. In deze reserve is het overschot van 2015 gestort en ter dekking van de taakstelling valt in 2017 een bedrag van € 139.500 vrij en voor 2018 een bedrag van € 20.000.

Investerings programma Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur

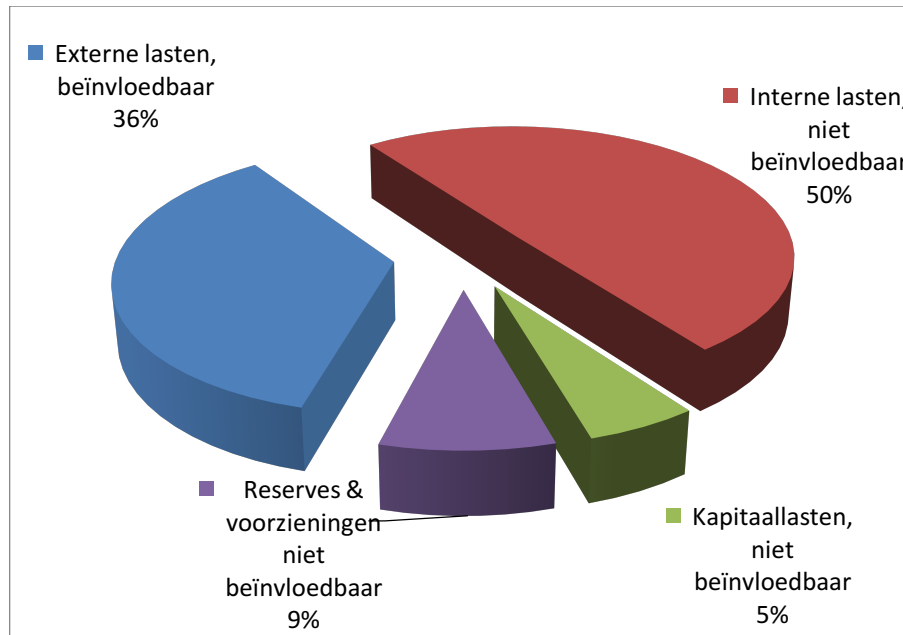
Investing programma Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur	2017	2018	2019	2020
Bestuurkosten	23.300	23.300	23.300	23.300
Totaal investeringen	23.300	23.300	23.300	23.300

Programma 2 Ruimtelijke ordening, wonen & economie

Dit programma gaat over onze inzet bij het scheppen van optimale condities voor ondernemen, ontspannen, ontmoeten en ontwikkelen. Levendigheid in de dorpskeren en de landelijke omgeving zijn de spil in dit geheel.

Beïnvloedbare en niet beïnvloedbare lasten

Het volgende schijfdiagram geeft de verhouding weer tussen de beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare lasten van dit programma.

Programma 2 Ruimtelijke Ordening, Wonen & Economie						
Programmaonderdeel 2.1 Ruimtelijke ordening		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	1.457.732	1.839.282	1.067.620	1.322.924	221.748
	Interne lasten	849.031	2.682.505	8.439.130	933.469	0
	Kapitaallasten	357.155	290.221	145.870	41.846	20.054
Totaal Lasten		2.663.918	4.812.008	9.652.620	2.298.239	241.802
Baten	Externe baten	-1.365.044	-5.144.785	-9.337.116	-1.174.166	-82.166
	Interne baten	-871.170	-66.237	0	0	0
	Voorzieningen	0	0	-785.731	-973.661	0
Totaal Baten		-2.236.214	-5.211.022	-10.122.847	-2.147.827	-82.166
Totaal programmaonderdeel 2.1 Ruimtelijke ordening		427.704	-399.014	-470.227	150.412	159.636

Programmaonderdeel 2.2 Wonen		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	70.591	71.298	72.010	72.730	73.457
	Kapitaallasten	27.119	13.662	13.551	13.440	13.330
Totaal Lasten		97.710	84.960	85.561	86.170	86.787
Baten	Externe baten	-383.321	-398.713	-398.713	-398.713	-398.713
Totaal Baten		-383.321	-398.713	-398.713	-398.713	-398.713
Totaal programmaonderdeel 2.2 Wonen		-285.611	-313.753	-313.152	-312.543	-311.926

Programmaonderdeel 2.3 Economie		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	10.000	35.355	10.714	11.076	11.441
Totaal Lasten		10.000	35.355	10.714	11.076	11.441
Baten	Externe baten	-12.054	-12.054	-12.054	-12.054	-12.054
Totaal Baten		-12.054	-12.054	-12.054	-12.054	-12.054
Totaal programmaonderdeel 2.3 Economie		-2.054	23.301	-1.340	-978	-613

Programmaonderdeel 2.9 reserves programma 2		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Reserves	613.000	469.699	673.769	87.958	0
Totaal Lasten		613.000	469.699	673.769	87.958	0
Baten	Reserves	-831.000	0	-47.558	-80.570	0
Totaal Baten		-831.000	0	-47.558	-80.570	0
Totaal programmaonderdeel 2.9 reserves programma 2		-218.000	469.699	626.211	7.388	0
Totaal programma 2 Ruimtelijke Ordening, Wonen & Economie		-77.961	-219.767	-158.508	-155.721	-152.903

Toelichting mutaties reserves

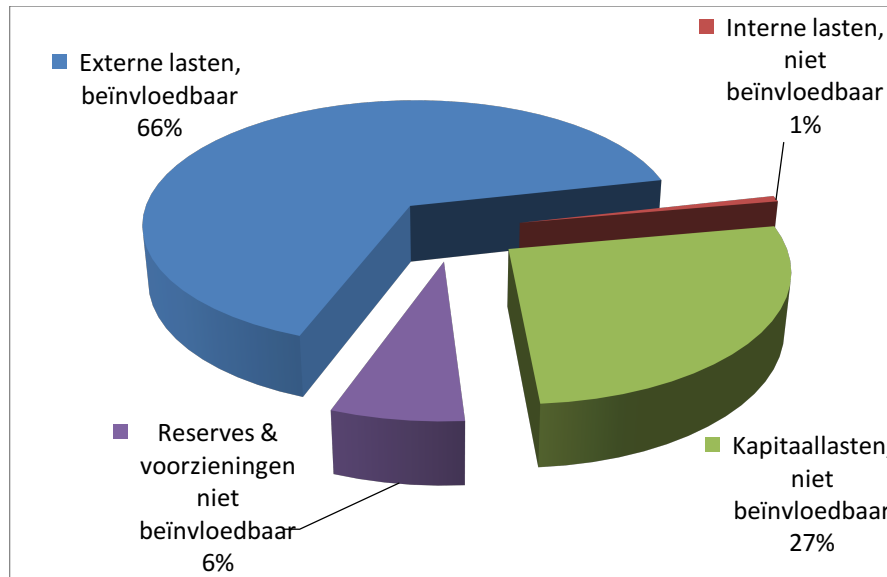
De mutaties in de reserve zijn geraamd op basis het MPO 2016.

Programma 3 Buitenruimte

De buitenruimte staat centraal in dit programma. Op het gebied van de buitenruimte wordt het thema 'meedoen werkt' vorm gegeven door gebruik te maken van eigen kracht, vrijwillige inzet en slimme combinaties.

Beïnvloedbare en niet beïnvloedbare lasten

Het volgende schijfdiagram geeft de verhouding weer tussen de beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare lasten van dit programma.

Programma 3 Buitenruimte						
Programmaonderdeel 3.1 Buitenruimte		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	6.378.593	5.803.749	5.802.137	5.841.376	5.877.480
	Interne lasten	59.043	59.043	59.043	59.043	59.043
	Kapitaallasten	2.602.653	2.375.520	2.489.573	2.583.288	2.564.639
	Voorzieningen	171.588	589.840	645.731	705.305	761.434
Totaal Lasten		9.211.877	8.828.152	8.996.484	9.189.012	9.262.596
Baten	Externe baten	-5.678.404	-5.590.094	-5.752.616	-5.797.810	-5.834.431
	Voorzieningen	-266.622	-398.766	-324.508	-413.506	-456.691
Totaal Baten		-5.945.026	-5.988.860	-6.077.124	-6.211.316	-6.291.122
Totaal programmaonderdeel 3.1 Buitenruimte		3.266.851	2.839.292	2.919.360	2.977.696	2.971.474

Programmaonderdeel 3.2 Kunst & Cultuur						
Programmaonderdeel 3.2 Kunst & Cultuur		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	78.931	80.463	80.839	81.218	81.600
	Interne lasten	5.915	5.915	5.915	5.915	5.915
	Kapitaallasten	13.976	10.556	10.459	10.362	10.265
Totaal Lasten		98.822	96.934	97.213	97.495	97.780
Baten	Externe baten	-15.539	-15.539	-15.539	-15.539	-15.539
Totaal Baten		-15.539	-15.539	-15.539	-15.539	-15.539
Totaal programmaonderdeel 3.2 Kunst & Cultuur		83.283	81.395	81.674	81.956	82.241

Programmaonderdeel 3.9 reserves programma 3		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Reserves	0	4.877	4.877	4.877	4.877
Totaal Lasten		0	4.877	4.877	4.877	4.877
Baten	Reserves	-48.435	-19.235	-19.235	-19.235	-19.235
Totaal Baten		-48.435	-19.235	-19.235	-19.235	-19.235
Totaal programmaonderdeel 3.9 reserves programma 3		-48.435	-14.358	-14.358	-14.358	-14.358
Totaal programma 3 Buitenruimte		3.301.699	2.906.329	2.986.676	3.045.294	3.039.357

Toelichting mutaties reserves

De last betreft een jaarlijks geraamde storting in de reserve Speelruimteplan.

De onttrekkingen dienen als dekking voor de kapitaallasten van de activa die betrekking hebben op het ruimen van de begraafplaats Poortugaal en de begraafplaats Rhoon.

Totaal investeringen programma Buitenruimte

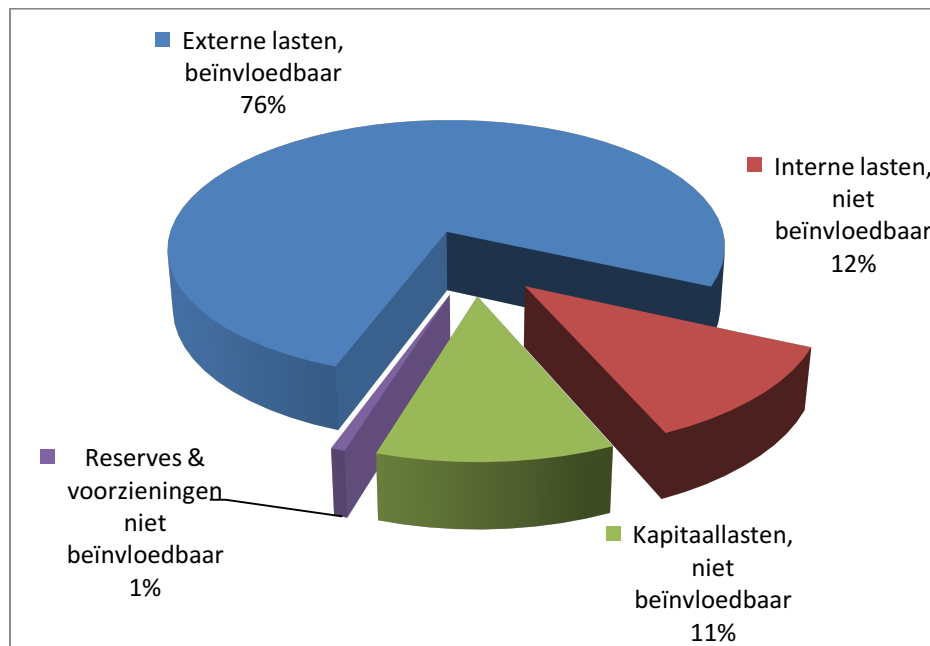
Investering programma Buitenruimte	2017	2018	2019	2020
Openbare verlichting	260.000	100.000	100.000	50.000
Straatmeubilair	20.000	20.000	20.000	20.000
Vrijerval riolering (vGRP 2013-2017)	1.603.700	1.603.700	1.000.000	
Gemalen (vGRP 2013-2017)	35.300	35.300		
Drukriolering (vGRP 2013-2017)		68.500		
Reconstructies verhardingen	400.000	400.000	800.000	800.000
Snelfietsroute F15	295.000			
Bruggen	24.700	67.600	75.300	56.500
Bechoeiingen	85.000	85.000	85.000	85.000
Totaal investeringen	2.723.700	2.380.100	2.080.300	1.011.500

Programma 4 Financiën

De financiële positie en planning en control cyclus staan in dit programma centraal. Het uitgangspunt is een duurzaam, materieel sluitende begroting en goed inzicht in inkomsten- en uitgavenstromen.

Beïnvloedbare en niet beïnvloedbare lasten

Het volgende schijfdiagram geeft de verhouding weer tussen de beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare lasten van dit programma.

Programma 4 Financiën						
Programmaonderdeel 4.1 Financiën		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	369.489	208.391	147.205	394.022	570.858
	Interne lasten	56.670	60.812	56.039	56.039	43.431
	Kapitaallasten	55.459	29.243	24.438	18.096	16.803
	Voorzieningen	-7.500	-7.500	-7.500	-7.500	-7.500
Totaal Lasten		474.118	290.946	220.182	460.657	623.592
Baten	Externe baten	-31.721.404	-31.875.946	-32.098.947	-32.266.974	-32.353.737
	Interne baten	-428.360	-385.287	-373.401	-484.530	-463.447
	Kapitaallasten	-1.304.876	-110.861	-189.160	-241.136	-332.030
Totaal Baten		-33.454.640	-32.372.094	-32.661.508	-32.992.640	-33.149.214
Totaal programmaonderdeel 4.1 Financiën		-32.980.522	-32.081.148	-32.441.326	-32.531.983	-32.525.622

Programmaonderdeel 4.9 reserves programma 4		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Reserves	10.828	10.828	10.828	10.828	10.828
Totaal Lasten		10.828	10.828	10.828	10.828	10.828
Baten	Reserves	-241.088	-288.959	-267.187	-78.464	-78.464
Totaal Baten		-241.088	-288.959	-267.187	-78.464	-78.464
Totaal programmaonderdeel 4.9 reserves programma 4		-230.260	-278.131	-256.359	-67.636	-67.636
Totaal programma 4 Financiën		-33.210.782	-32.359.279	-32.697.685	-32.599.619	-32.593.258

Toelichting mutaties reserves

De uitgave betreft een jaarlijkse storting in de reserve Groot onderhoud gebouwen.

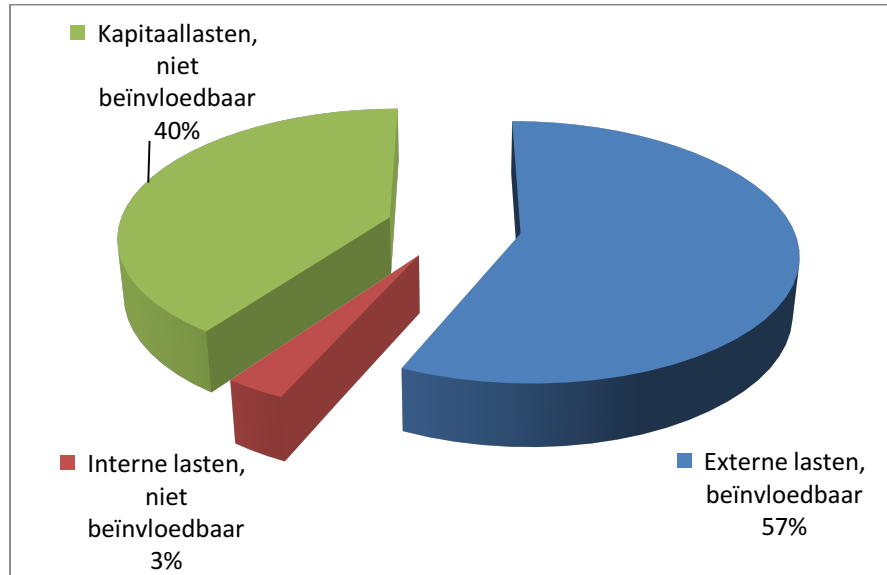
De onttrekking aan de reserve is ter dekking van de BTW in oude activa als gevolg van de invoering van het BTW-compensatiefonds. Als tijdsduur is de gemiddelde afschrijvingsduur aangehouden van 15 jaar waarvan 2018 het laatste jaar is. Voor 2017 is een bedrag geraamd van € 102.624 en voor 2018 € 90.852. Daarnaast dienen de overige onttrekkingen als dekking voor diverse kapitaallasten.

Programma 5 Educatie

In dit programma biedt Albrandswaard ruimte voor het faciliteren van kennisverwerving voor uiteenlopende doelgroepen in de samenleving. We beperken ons tot de wettelijke verplichting van (basis)onderwijs.

Beïnvloedbare en niet beïnvloedbare lasten

Het volgende schijfdiagram geeft de verhouding weer tussen de beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare lasten van dit programma.

Programma 5 Educatie						
Programmaonderdeel 5.1 Educatie		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	1.466.232	1.628.153	1.626.364	1.624.160	1.630.441
	Interne lasten	79.755	5.371	5.371	5.371	5.371
	Kapitaallasten	1.038.502	669.730	663.899	658.231	642.626
Totaal Lasten		2.584.489	2.303.254	2.295.634	2.287.762	2.278.438
Baten	Externe baten	-191.707	-198.177	-198.177	-198.177	-198.177
	Totaal Baten	-191.707	-198.177	-198.177	-198.177	-198.177
Totaal programmaonderdeel 5.1 Educatie		2.392.782	2.105.077	2.097.457	2.089.585	2.080.261

programmaonderdeel 5.9 reserves programma 5		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Baten	Reserves	-133.833	-114.856	-16.668	-16.668	-16.668
Totaal Baten		-133.833	-114.856	-16.668	-16.668	-16.668
Totaal programmaonderdeel 5.9 reserves programma 5		-133.833	-114.856	-16.668	-16.668	-16.668
Totaal programma 5 Educatie		2.258.949	1.990.221	2.080.789	2.072.917	2.063.593

Toelichting mutaties reserves

Ter dekking van de kapitaallasten van de nieuwbouw van de Don Bosco school en de nieuwbouw van de school Valckensteijn wordt structureel een onttrekking aan de desbetreffende reserves geraamd van € 9.206 respectievelijk € 7.462.

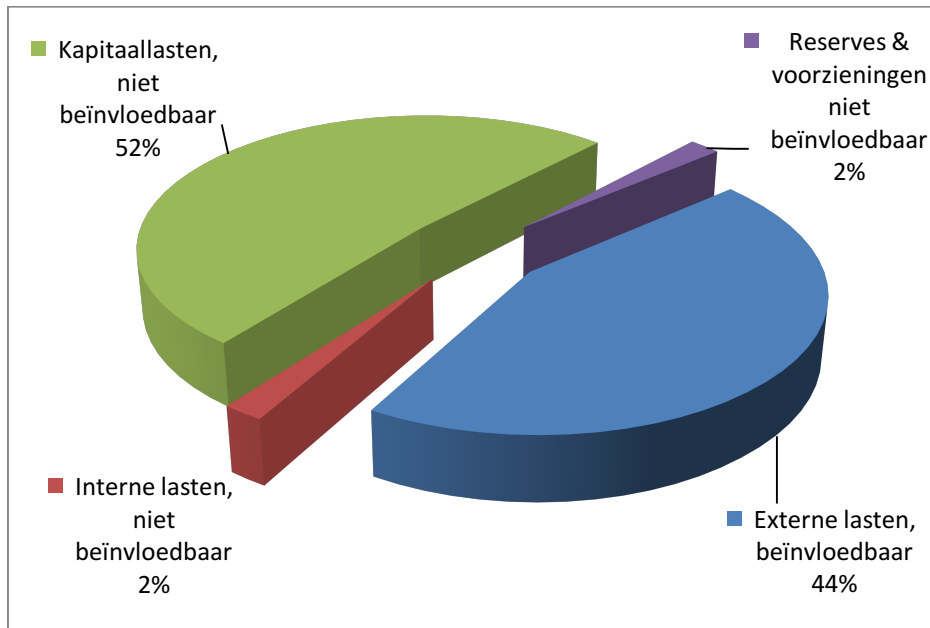
In de voorjaarsnota 2012 is voorgesteld het bibliotheekaanbod anders te organiseren. Dit heeft geleid tot een verlaging van de (subsidie)budgetten. De budgetten worden in een aantal jaren afgebouwd. De hogere lasten worden in 2017 gedekt door een bijdrage uit de Algemene reserve van € 98.188.

Programma 6 Sport

Sport(verenigingen) en ontspanning speelt een belangrijk rol in onze samenleving. Wij streven naar een sterk ontwikkeld en actief verenigingsleven die van eigen krachten gebruik maken.

Beïnvloedbare en niet beïnvloedbare lasten

Het volgende schijfdiagram geeft de verhouding weer tussen de beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare lasten van dit programma.

Programma 6 Sport						
Programmaonderdeel 6.1 Sport		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	426.944	799.323	456.169	363.420	367.602
	Interne lasten	19.691	19.691	19.691	19.691	19.691
	Kapitaallasten	494.900	356.836	450.738	302.712	297.081
	Voorzieningen	19.409	19.409	19.409	19.409	19.409
Totaal Lasten		960.944	1.195.259	946.007	705.232	703.783
Baten	Externe baten	-152.890	-152.930	-152.930	-152.930	-152.930
	Totaal Baten	-152.890	-152.930	-152.930	-152.930	-152.930
Totaal programmaonderdeel 6.1 Sport		808.054	1.042.329	793.077	552.302	550.853

Programmaonderdeel 6.9 reserves programma 6		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Reserves	0	0	0	0	0
Totaal Lasten		0	0	0	0	0
Baten	Reserves	-5.000	-421.108	0	0	0
Totaal Baten		-5.000	-421.108	0	0	0
Totaal programmaonderdeel 6.9 reserves programma 6		-5.000	-421.108	0	0	0
Totaal programma 6 Sport		803.054	621.221	793.077	552.302	550.853

Toelichting mutaties reserves

Twee onttrekkingen aan de reserve Groot onderhoud gebouwen dienen ter dekking van de uitgaven voor het groot onderhoud van de gymzaal Poortugaal en de sporthal Rhoon.

Om invulling te geven aan de taakstelling op sport en accommodaties uit de voorjaarsnota 2016 wordt in 2017 eenmalig de Algemene reserve aangewend voor een bedrag van € 86.543.

Totaal investeringen programma Sport

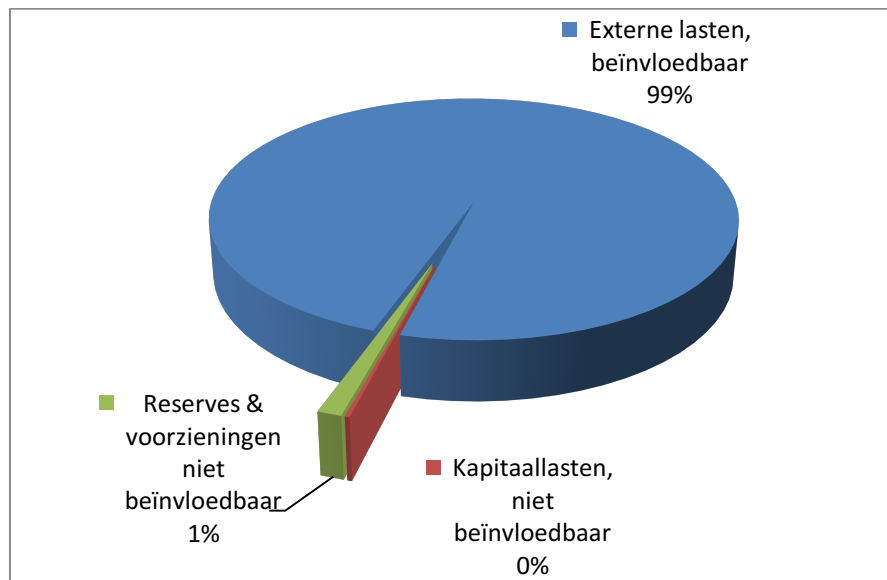
Investing programma Sport	2017	2018	2019	2020
2 kunstgrasvelden sportpark Polder	900.000			
Kunstgrasveld sportpark De Omloop	450.000			
Gymzaal Poortugaal	237.000			
Sporthal Rhoon renovatie		318.000		
Gymlokaal Rhoon		1.028.000		
Totaal investeringen	1.587.000	1.346.000	0	0

Programma 7 Sociaal Domein

In dit programma staat het menselijk aspect centraal. Wij streven ernaar dat iedere burger, samen met ons, kan deelnemen en bijdragen aan het versterken van de Albrandswaardse gemeenschap.

Beïnvloedbare en niet beïnvloedbare lasten

Het volgende schijfdiagram geeft de verhouding weer tussen de beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare lasten van dit programma.

Programma 7 Sociaal Domein						
Programmaonderdeel 7.1 Maatschappelijke Ondersteuning		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	3.445.229	3.613.183	3.645.098	3.679.092	3.717.804
Totaal Lasten		3.445.229	3.613.183	3.645.098	3.679.092	3.717.804
Baten	Extern	-347.000	-347.000	-347.000	-347.000	-347.000
Totaal Baten		-347.000	-347.000	-347.000	-347.000	-347.000
Totaal programmaonderdeel 7.1 Maatschappelijke Ondersteuning		3.098.229	3.266.183	3.298.098	3.332.092	3.370.804

Programmaonderdeel 7.2 Kwetsbare Groepen		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	221.281	223.934	223.934	223.934	223.934
	Kapitaallasten	10.413	3.699	3.675	3.652	3.233
Totaal Lasten		231.694	227.633	227.609	227.586	227.167
Totaal programmaonderdeel 7.2 Kwetsbare Groepen		231.694	227.633	227.609	227.586	227.167

Programmaonderdeel 7.3 Participatie		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	6.694.989	6.701.335	6.620.104	6.607.411	6.570.283
Totaal Lasten		6.694.989	6.701.335	6.620.104	6.607.411	6.570.283
Baten	Externe baten	-4.110.387	-4.110.630	-4.110.630	-4.110.630	-4.110.630
Totaal Baten		-4.110.387	-4.110.630	-4.110.630	-4.110.630	-4.110.630
Totaal programmaonderdeel 7.3 Participatie		2.584.602	2.590.705	2.509.474	2.496.781	2.459.653

Programmaonderdeel 7.4 Jeugdzorg		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	4.002.706	3.729.905	3.717.305	3.722.506	3.722.506
Totaal Lasten		4.002.706	3.729.905	3.717.305	3.722.506	3.722.506
Totaal programmaonderdeel 7.4 Jeugdzorg		4.002.706	3.729.905	3.717.305	3.722.506	3.722.506

Programmaonderdeel 7.5 Zorg & Welzijn		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	517.058	522.159	523.742	525.341	526.955
	Kapitaallasten	32.556	33.129	32.811	32.492	32.174
Totaal Lasten		549.614	555.288	556.553	557.833	559.129
Baten	Externe baten	-197.350	-197.919	-197.919	-197.919	-197.919
Totaal Baten		-197.350	-197.919	-197.919	-197.919	-197.919
Totaal programmaonderdeel : Zorg & Welzijn		352.264	357.369	358.634	359.914	361.210

Programmaonderdeel 7.6 Wijkteams		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Externe lasten	969.160	1.087.123	1.087.123	1.087.123	1.087.123
Totaal Lasten		969.160	1.087.123	1.087.123	1.087.123	1.087.123
Totaal programmaonderdeel 7.6 Wijkteams		969.160	1.087.123	1.087.123	1.087.123	1.087.123

Programmaonderdeel 7.9 reserves programma 7		Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Reserves	0	200.000	287.000	257.000	212.000
Totaal Lasten		0	200.000	287.000	257.000	212.000
Totaal programmaonderdeel 7.9 reserves programma 7		0	200.000	287.000	257.000	212.000
Totaal programma 7 Sociaal Domein		11.238.655	11.458.918	11.485.243	11.483.002	11.440.463

Toelichting mutaties reserves

De stortingen in de reserve Sociaal deelfonds betreffen de hogere bijdrage uit de meicirculaire 2016 ten behoeve van de WMO, Participatiewet en Jeugd.

BIJLAGEN

BIJLAGE I – INVESTERINGEN MET ECONOMISCH EN MAATSCHAPPELIJK NUT*Investerings met economisch nut in €*

Omschrijving	Programma	2017	2018	2019	2020
Openbare verlichting	Buitenruimte	260.000	100.000	100.000	50.000
Straatmeubilair	Buitenruimte	20.000	20.000	20.000	20.000
Vrijerval riolering (vGRP 2013-2017)	Buitenruimte	1.603.700	1.603.700	1.000.000	
Gemalen (vGRP 2013-2017)	Buitenruimte	35.300	35.300		
Drukriolering (vGRP 2013-2017)	Buitenruimte		68.500		
Bestuurkosten	Openbare Orde en Veiligheid & Algemeen bestuur	23.300	23.300	23.300	23.300
Investerings met een economisch nut		1.942.300	1.850.800	1.143.300	93.300

Investerings met maatschappelijk nut in €

Omschrijving	Programma	2017	2018	2019	2020
Reconstructies verhardingen	Buitenruimte	400.000	400.000	800.000	800.000
Snelfietsroute F15	Buitenruimte	295.000			
Bruggen	Buitenruimte	24.700	67.600	75.300	56.500
Bechoeiingen	Buitenruimte	85.000	85.000	85.000	85.000
2 kunstgrasvelden sportpark Polder	Sport	900.000			
Kunstgrasveld sportpark De Omloop	Sport	450.000			
Gymzaal Poortugaal	Sport	237.000			
Sporthal Rhoon renovatie	Sport		318.000		
Gymlokaal Rhoon	Sport		1.028.000		
Investerings met een maatschappelijk nut		2.391.700	1.898.600	960.300	941.500

BIJLAGE II – STAAT VAN LANGLOPENDE GELDLENINGEN

Vervaldatum	Aflossings- jaar	Bedrag geldlening	Rente%	Schuld per 01-01- 2017	Vermeerdering	Schuld per 31-12-2017
13-12-2000	2025	6.806.703	5,790%	2.450.414		2.178.146
01-03-2001	2026	4.537.802	5,650%	1.815.121		1.633.609
04-03-2002	2027	10.000.000	5,365%	4.400.000		4.000.000
06-01-2003	2028	10.000.000	4,875%	4.800.000		4.400.000
17-03-2010	2025	4.000.000	3,560%	2.400.000		2.133.333
17-03-2010	2020	4.000.000	3,065%	1.600.000		1.200.000
24-03-2011	2021	3.000.000	3,490%	1.500.000		1.200.000
28-02-2015	2034	6.500.000	2,625%	5.850.000		5.525.000
11-08-2015	2034	7.500.000	2,035%	6.750.000		6.375.000
23-03-2016	2029	6.000.000	0,725%	5.600.000		5.200.000
01-10-2016	2026	5.000.000	0,500%	5.000.000		4.500.000
		67.344.505		42.165.534	0	38.345.087

BIJLAGE III – RESERVES EN VOORZIENINGEN*Reserves in €*

Naam Reserve	Saldo per 01-01-2016	Saldo per 01-01-2017	Saldo per 01-01-2018	Saldo per 01-01-2019	Saldo per 01-01-2020
Algemene reserves					
Algemene Reserve (inc saldo JR 2015)	10.033.445	9.379.791	9.185.060	9.185.060	9.185.060
Totaal algemene reserves	10.033.445	9.379.791	9.185.060	9.185.060	9.185.060
Bedrijfsreserves					
Bedrijfsreserve	24.693	0	0	0	0
Totaal bedrijfsreserves	24.693	0	0	0	0
Reserves Grondbedrijf					
Reserve Ontwikkelingsproj voorbereidingskredieten	212.698	7.698	7.698	7.698	7.698
Reserve Ontwikkelingsprojecten vrije reserve	1.304.591	1.444.591	1.444.591	1.611.576	1.618.964
Strategisch verbinden	37.512	-44.988	115.666	259.666	259.666
Vitaal Albrandswaard	18.548	18.548	18.548	18.548	18.548
Ondernemend Albrandswaard	83.185	83.185	83.185	83.185	83.185
Gebiedsfonds polder Albrandswaard	0	0	309.045	624.271	624.271
Totaal reserves grondbedrijf	1.656.534	1.509.034	1.978.733	2.604.944	2.612.332
Overige bestemmingsreserves					
Reserve Herbestrating	363.310	0	0	0	0
Reserve Speelruimteplan	334.864	305.664	310.541	315.418	320.295
Reserve Ruimtelijke visie	24.050	24.050	24.050	24.050	24.050
Reserve dekking BTW oude activa	296.100	193.476	90.852	0	0
Reserve Baggeren	378.886	378.886	378.886	378.886	378.886
Reserve Grootonderhoud gebouwen	1.109.168	1.119.996	796.259	807.087	817.915
Bestemmingsreserve CAI	5.000	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Wethouderspensionen	877.336	826.117	751.117	676.117	601.117
Reserve zwembad Albrandswaard	96.297	96.297	96.297	96.297	96.297
Sociaal deelfonds	1.838.800	2.056.800	2.256.800	2.543.800	2.800.800
Basis onderwijs	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Landschapstafel io	79.832	79.832	79.832	79.832	79.832
BAR-taakstelling	0	159.500	20.000	0	0
Totaal overige bestemmingsreserves	5.503.643	5.340.618	4.904.634	5.021.487	5.219.192

Naam Reserve	Saldo per 01-01-2016	Saldo per 01-01-2017	Saldo per 01-01-2018	Saldo per 01-01-2019	Saldo per 01-01-2020
Overige bestemmingsreserves kapitaallasten					
Reserve nieuwbouw school Don Bosco	266.978	257.772	248.566	239.360	230.154
Reserve nieuwbouw Sportzaal Portland	1.387.114	1.351.039	1.314.964	1.278.889	1.242.814
Reserve nieuwbouw buitendienst	1.229.309	1.186.920	1.144.531	1.102.142	1.059.753
Reserve nieuwbouw school Valckesteyn	217.560	210.098	202.636	195.174	187.712
Reserve ruiming begraafplaats Poortugaal	119.753	112.268	104.783	97.298	89.813
Reserve ruiming begraafplaats Rhoon	364.250	352.500	340.750	329.000	317.250
Reserve gemeentehuis Poortugaal	0	195.743	97.871	0	0
Totaal overige bestemmingsreserves kapitaalla	3.584.964	3.666.340	3.454.101	3.241.863	3.127.496
Totaal-generaal	20.803.279	19.895.783	19.522.528	20.053.354	20.144.080

Voorzieningen in €

Naam Voorziening	Saldo per 1-1-2016	Saldo per 1-1-2017	Saldo per 1-1-2018	Saldo per 1-1-2019	Saldo per 1-1-2020
Voorzieningen dubieuze debiteuren					
Dubieuze debiteuren	313.519	313.519	313.519	313.519	313.519
Totaal Vz dubieuze debiteuren	313.519	313.519	313.519	313.519	313.519
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Wethouderspensionen	890.365	940.365	990.365	1.040.365	1.090.365
Wachtgeld vm wethouders	434.052	434.052	269.612	220.786	216.718
Totaal Vz verplichtingen, verliezen en risico's	1.324.417	1.374.417	1.259.977	1.261.151	1.307.083
Vz middelen 3den met bestedingsverplichting					
Riolering	2.828.478	3.000.066	3.440.822	3.993.499	4.515.298
Afvalstoffenheffing	3.607.315	1.840.693	1.591.011	1.359.557	1.129.557
Totaal Vz mddelen 3den met bestedingsverplichting	6.435.793	4.840.759	5.031.833	5.353.056	5.644.855
Voorzieningen verliesgevende grondexploitaties					
Centrumplan Poortugaal	780.654	780.654	780.654	0	0
Plan Spui	973.661	973.661	973.661	973.661	0
Smaak van Poortugaal	534.940	534.940	534.940	534.940	534.940
Smaak Binnenland	5.077	5.077	5.077	0	0
Totaal Vz verliesgevende grondexploitaties	2.294.332	2.294.332	2.294.332	1.508.601	534.940
Voorzieningen onderhoud egalisatie					
Onderhoud Sporthal Portland	232.902	252.311	271.720	291.129	310.538
Totaal Vz onderhoud egalisatie	232.902	252.311	271.720	291.129	310.538
Totaal Voorzieningen	10.600.963	9.075.338	9.171.381	8.727.456	8.110.935

BIJLAGE IV – SUBSIDIEPLAFOND 2017

omschrijving	bedrag
Bibliotheekwerk	298.800
Sportbeleid algemeen	139.144
Culturele activiteiten/stimulering	26.683
Monumenten	1.030
Lokale media	13.969
Maatschappelijk werk algemeen	115.884
Sociale Activering ouderen	221.102
Vluchtelingen	14.156
WMO algemene voorzieningen	275.016
Jeugd- en jongerenwerk algemeen	173.788
Peuterspeelzalen	117.598
Gezondheidszorg Algemeen	10.927
Centum Jeugd en Gezin	652.850
Wijkleefbaarheid	9.459
Jeugd- en gezinsteams	973.422
Sociale wijkteams en cliëntondersteuning	113.700
	3.157.528

BIJLAGE V – TAAKVELDEN

nr	omschrijving	begroting 2017			Programma
		lasten	baten	saldo	
0.1	Bestuur	14.365.677	164.832	14.200.845	Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur
0.2	Burgerzaken	229.914	381.635	-151.721	Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	44.531	63.870	-19.339	Ruimtelijke ordening, Wonen & Economie
0.4	Overhead	596.547	621	595.926	Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur
0.5	Treasury	29.243	895.061	-865.818	Financiën
0.61 + 0.62 + 0.63 + 0.64		178.421	0	178.421	Financiën
0.61	OZB woningen	0	3.646.031	-3.646.031	Financiën
6.62	OZB niet-woningen	0	2.392.577	-2.392.577	Financiën
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen GF	0	25.062.000	-25.062.000	Financiën
0.8	Overige baten en lasten	-20.173	385.287	-405.460	Financiën
0.8	Overige baten en lasten	10.555	0	10.555	Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur
0.9	Vpb	90.000	0	90.000	Financiën
0.10	Mutaties reserves	0	214.500	-214.500	Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur
0.10	Mutaties reserves	469.699	0	469.699	Ruimtelijke Ordening, Wonen & Economie
0.10	Mutaties reserves	4.877	19.235	-14.358	Buitenruimte
0.10	Mutaties reserves	10.828	288.959	-278.131	Financiën
0.10	Mutaties reserves	0	114.856	-114.856	Educatie
0.10	Mutaties reserves	0	421.108	-421.108	Sport
0.10	Mutaties reserves	200.000	0	200.000	Sociaal Domein
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	13.455	-8.862	22.317	Financiën
1.1	Crisisbeheersing en Brandweer	1.121.363	53.560	1.067.803	Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur
1.2	Openbare orde en Veiligheid	120.974	27.525	93.449	Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur
1.2	Openbare orde en Veiligheid	3.184	0	3.184	Buitenruimte
1.2	Openbare orde en Veiligheid	0	12.054	-12.054	Ruimtelijke ordening, Wonen & Economie
2.1	Verkeer, wegen en water	2.367.839	4.725	2.363.114	Buitenruimte
2.2	Parkeren	53.803	3.030	50.773	Buitenruimte
2.4	Economische Havens en waterwegen	350.460	1.908	348.552	Buitenruimte
2.5	Openbaar vervoer	15.819	0	15.819	Buitenruimte
3.1	Economische ontwikkeling	35.355	0	35.355	Ruimtelijke ordening, Wonen & Economie
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	385.346	546.000	-160.654	Ruimtelijke ordening, Wonen & Economie
4.1	Openbaar basisonderwijs	236.577	0	236.577	Educatie
4.2	Onderwijshuisvesting	704.525	65.522	639.003	Educatie
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	673.151	72.655	600.496	Educatie
5.1	Sportbeleid en activering	44.569	0	44.569	Sport
5.2	Sportaccommodaties	1.150.690	152.930	997.760	Sport
5.3	Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	37.728	0	37.728	Buitenruimte
5.4	Musea	22.109	0	22.109	Buitenruimte
5.6	Media	472.293	60.000	412.293	Educatie
5.6	Media	19.884	12.143	7.741	Buitenruimte
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.084.773	10.672	1.074.101	Buitenruimte
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	951.569	24.000	927.569	Sociaal domein
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	216.708	0	216.708	Educatie
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	245.404	15.727	229.677	Buitenruimte
6.2	Wijkteams	1.087.123	0	1.087.123	Sociaal domein
6.3	Inkomensregelingen	5.157.429	4.110.630	1.046.799	Sociaal domein
6.4	Begeleide participatie	989.850	0	989.850	Sociaal domein
6.5	Arbeidsparticipatie	381.874	0	381.874	Sociaal domein
6.6	Maatwerk-voorzieningen (WMO)	472.800	0	472.800	Sociaal domein
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	2.819.773	347.000	2.472.773	Sociaal domein
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	2.380.601	0	2.380.601	Sociaal domein
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	55.600	0	55.600	Sociaal domein
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	12.128	0	12.128	Buitenruimte
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	620.450	0	620.450	Sociaal domein
7.1	VolksgEZondheid	997.398	173.919	823.479	Sociaal domein
7.2	Riolering	2.163.494	2.962.232	-798.738	Buitenruimte
7.3	Afval	1.918.729	2.617.443	-698.714	Buitenruimte
7.4	Milieubeheer	354.106	1.284	352.822	Buitenruimte
7.5	Begraafplaatsen	172.307	251.845	-79.538	Buitenruimte
8.1	Ruimtelijke Ordening	190.770	18.296	172.474	Ruimtelijke ordening, Wonen & Economie
8.1	Ruimtelijke Ordening	48.258	123.390	-75.132	Buitenruimte
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	4.191.361	4.582.856	-391.495	Ruimtelijke ordening, Wonen & Economie
8.3	Wonen en bouwen	84.960	398.713	-313.753	Ruimtelijke ordening, Wonen & Economie
8.3	Wonen en bouwen	55.061	0	55.061	Buitenruimte
		50.691.769	50.691.769	0	